Štev. 128. V Ljubljani, v sredo, dne 10. junija 1925. Posamezna številka stane 2 Din. Leto LIII.

Naročnina
za državo SHS:
na mesec ..... Din 20
za pol leta ..... „ 120
za celo leto .... „ 240
za inozemstvo:
mesečno ..... Din 30
Sobotna izdaja:
celoletno
v Jugoslaviji .... Din 60
v inozemstvu.... „ 80

SLOVENEC

S tedensko prilogo „Ilustrirani Slovenec“

Cene inseratom:
Enostolpna petitna vrsta mali oglasi po Din 1·50 in Din 2·—, večji oglasi nad 45 mm višine po Din 2·50, veliki po Din 3·— in 4·—, oglasi v uredniškem delu vrstica po Din 6·—.
Pri večjem naročilu popust.
Izhaja vsak dan izvzemši ponedeljka in dneva po prazniku ob 4. uri zjutraj.
Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici 6/III. Rokopisi se ne vračajo: nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredništva telefon 50, upravništva 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ulici 6. Čekovni račun: Ljubljana 10.650 in 10.349 (za inserate) Sarajevo 7.563, Zagreb 39.011, Praga in Dunaj 24.797.

Neomajno do zmage.

Nedeljsko sejo vodstva SLS je jugoslovanska javnost spremljala z največjo pozornostjo. Zagrebški in belgrajski listi prinašajo dr. Koroščev govor o politični situaciji, nekateri v celoti, drugi njegova najznačilnejša mesta. Vtisu izvajanj načelnika naše stranke se tudi samostojno-demokratski listi v Ljubljani niso mogli izogniti. Tem se godi podobno kakor svetopisemskemu Balaamu: poskušajo preklinjati, uničevati, omalovaževati, toda s svojo gostobesednostjo le podčrtavajo pomembnost dr. Koroščevih besed in pa svoj strah, da se navidezna zunanja moč tako zvanega narodnega bloka zruši na notranji moči idej opozicije.

Vladna večina in z njo slovenski demokratje se dobro zavedajo, da vsa njihova moč sloni na surovi sili. Da se vzdrže na površju, morajo ravno tako uporabljati nezakonita sredstva, kakor so s pomočjo teh 8. februarja prišli do večine. V tla teptajo idejo demokratizma tisti, ki jo nosijo zapisano na čelu svoje stranke, svobodo gazijo z neprestanimi preganjanji somišljenikov nasprotnih strank tisti, ki so se imenovali »svobodomiselci,« reakcijo obožujejo tisti, ki so se hoteli jugoslovanskim narodom predstavljati kot »naprednjaki«. Da se vsaj za kratek čas vzdrže na vladi, da posamezne njihove osebe pridejo do veljave, pljujejo na svoj lastni program in svojo notranjo revščino pred somišljeniki zakrivajo s po svoje pojmovanim državnim in narodnim edinstvom. Kolika je njihova notranja nemoč, jasno priča delo v parlamentu, kjer imajo sedanji reakcionarci večino. Dva cela zakona so izglasovali v vsej dosedanji zakonodajni dobi! Kar predlože, vse naj bi se vršilo po tako imenovanem skrajšanem postopanju, da se izognejo kritiki, v strahu, da ne bi njihova glasovalna mašinerija začela razmišljati ob govorih opozicije. Celo zakon o osnovnih šolah, ki tako globoko sega v vse življenje državljanov, naj bi se obravnaval po skrajšanem postopanju! In invalidski zakon se zdi, da bo čakal in čakal — vsaj toliko časa, da ga predelajo tako po svoje, da bodo najbednejši med bednimi čutili, da pod tem režimom tudi invalidi niso izvzeti od kvalifikacije v prečane in neprečane. Še bolj značilno za duševno revščino vladne večine je dejstvo, da centralisti ne morejo izvesti v štirih letih, odkar so odglasovali sedanjo ustavo, od njih samih zamišljenih oblastnih in okrajnih samouprav. Kaj je bilo govorjenja in pisanja o teh samoupravah, koliko so samostojni demokratje še v zadnjem času o tem napisali, a štiriletna doba kaže, da je ta zamisel centralistov nezmožna življenja. Nobena stvar ne more jasneje klicati, da je revizija ustave nujna državna potreba in da so največji sovražniki države oni, ki iz lastnih koristi nočejo priznati, da je njihova zamisel centralizma dejansko že doživela polom.

Razumljivo je tedaj, da je vladne gospode strah predvsem besede sporazuma. Zato je pa tudi »Jutro« skrbno izpustilo v dr. Koroščevem govoru, »da Pašić ne želi sporazuma, ker on in Pribičević politično živita od spora med brati in njihove nesloge«. Dobro vedo, da je tisti trenutek, ko se Srbi, Hrvatje in Slovenci sporazumejo na podlagi ravnopravnosti in pa najširše samouprave, konec ne samo centralizma, ampak tudi onih strank in oseb, ki državo izrabljajo. Ko pride v demokratično urejeni državi do svobodne tekme duševnih sil v korist države in naroda, dosedanji oboževalci materialne sile samoposebi izginejo iz javnosti.

Kakor vselej v zgodovini bodo tudi v Jugoslaviji ideje demokratizma, enakopravnosti in svobode nasproti tiraniji zmagale. Na teh sloni misel bratskega sporazuma vseh treh narodov v naši državi in ta misel napreduje. Dá se sicer zadrževati in ovirati z zatiranjem svobode besede in tiska, s preganjanji njenih pristašev, s policaji in orožniki, toda ustaviti se ne da. Hočemo močno jugoslovansko državo, ta pa je mogoča le, če je zgrajena na zadovoljnosti državljanov in na medsebojnem zaupanju, ki mu je podlaga poštenje. Nič si ne zakrivamo, da je ta boj težak, toda prav tako nam je čisto jasno, da nas na tej poti ne ustavi nobena sila, pa da so z nami množice ljudstva.

Naša stranka posebej je bila take boje za demokratizem že v stari Avstriji, n. pr. pod Heinom. Bili so to dolgi boji in za naše somišljenike težki dnevi, toda stranka, ki je bilo ukoreninjena v ljudstvu, je vzdržala in zmagala, četudi je eksponent Dunaja proti Slovencem našel zaveznikov in podporo v vrstah slovenskih svobodomiselcev. Vse to ni moglo preprečiti, da se ne bi bilo začelo veselo delo v korist slovenskega naroda, ki ga je pretrgala vojska. Prav tako kakor takrat tudi danes pogumno in samozavestno gledamo v bodočnost in kakor takrat, bodo tudi sedaj slovenski »demokratski« krogi radi ali neradi uvideli, da se kljub svoji gostobesednosti v svojih računih varajo.

Velika zunanjepolitična debata v skupščini.

Belgrad, 9. junija. (Izv.) Interpelacija bivšega zunanjega ministra dr. Voje Marinkoviča, o kateri je narodna skupščina razpravljala na današnji seji, je vsled zanimivosti absorbirala vse drugo politično delovanje. Tragični dogodki v sosednji južnoslovanski državi, v Bolgariji, posebno pa strašni atentat na Veliki petek in reakcija, ki mu je sledila, so našli odmeva po vsem svetu, ki je z največjim zanimanjem gledal na te dogodke. Razumljivo je, da so ti dogodki sami še posebno zanimali našo državo in javnost, kateri mora biti veliko ležeče na tem, da se v sosednji državi vzdrži red in mir, kajti vsak nered in revolucionarni pokret v nam sosednji državi predstavlja nevarnost za nas same, ker se tak pokret lahko hitro razširi na vse države in postane splošna nevarnost za mir, posebno še na tako vročih tleh, kakor so balkanska.

Pašičeva vlada je napram dogodkom v Bolgariji zavzela zelo nedoločno stališče. Vse, kar se ve o stališču naših odgovornih činiteljev v tem važnem vprašanju, so pomanjkljive časnikarske senzacije in diplomatične dr. Ninčičeve izjave. Delalo se je skrivnostno in neodrejeno, zato je bila ta interpelacija tem bolj potrebna, da je dobila narodna skupščina priliko, malo pogledati za kulise diplomatičnega življenja.

Na interpelacijo, ki je stavila osem vprašanj, je odgovoril zunanji minister dr. Ninčić, ne da bi se bil natančno izrazil o vprašanju samem in ne da bi porabil priliko, da bi podal parlamentu vsaj medlo in površno sliko o mednarodnem položaju sploh in o mednarodnem položaju naše države posebej. V svojem kratkem odgovoru ni povedal ničesar, kar že davno ne bi bilo znano javnosti. Ta njegov govor je imel ta dvojen uspeh, da je izzval zanimivo debato ne samo o Bolgariji, temveč o svetovnem vprašanju sploh, posebno o vprašanju boljševiške nevarnosti.

Kot zagovornik interpelacije je imel prvi govor dr. Voja Marinković, ki je bil zelo srečen govornik. Z znano rutino je utemeljeval ob splošni pozornosti interpelacijo na tako stvaren način, da so njegov govor priznali ne samo opozicija, ampak tudi vladne stranke. Dr. Voja Marinković je kot kvintesenco svojega govora naglasil stališče, kakršnega bi morala naša država zavzeti v svoji zunanji politiki. To bi moralo biti stališče slovanske politike, politike svobode, pravice in zakonitosti tudi v zunanji politiki.

ODGOVOR MINISTRA NINČIČA NA INTERPELACIJO VOJE MARINKOVIČA O BOLG. DOGODKIH

Za sejo samo je vladalo velikansko zanimanje. Zbornica je bila polno zasedena, ravno tako tudi galerije. Opaziti je bilo številne diplomate in zastopnike tujih držav, ki so napolnili diplomatsko ložo. Takoj po prečitanju zapisnika prejšnje seje, je dobil besedo dr. Ninčić in odgovoril v kratkih izvajanjih na interpelacijo, katera mu je bila stavljena. Na posamezna vprašanja je tako-le odgovoril:

Prva točka vsebuje vprašanje: »Ali je zun. ministru znana zahteva bolgarske vlade, da lahko poveča dopuščeni kontingent vojske?« Na to vprašanje odgovarjam, da mi je bilo znano. Na drugo vprašanje: Ali je zun. minister soglašal z tako zahtevo, odgovarjam, da nisem soglašal. Na tretje vprašanje: Ali je vlada pravočasno v tem vprašanju naznanila zavezniškim silam, zastopanim v poslaniškem svetu, odgovarjam, da je vlada sporazumno z vladami Romunske in Češkoslovaške pravočasno zavezniškim silam naznanila svoje stališče. Pri tem zun. minister kratko opisuje zadnje dogodke na Bolgarskem, kateri dogodki so tangirali tudi stališče naše vlade. Vlada je ukrenila vse potrebne odredbe za zaščito avtoritete in interesov naše države. Na četrto vprašanje: Zakaj je bila odrejena koncentracija in internacija bolgarskih beguncev v notranjosti naše države? odgovarjam: Koncentracija in internacija bolgarskih beguncev je bila sklenjena sporazumno z notranjim ministrom z ozirom na dva krvava dogodka, ki sta se odigrala v mejah naše države v Nišu in da Niš ni ugodno bivališče za bolgarske begunce. Na peto vprašanje: Kakšne odredbe je ukrenila vlada z ozirom na evropsko javno mnenje o stvarnem položaju na Bolgarskem in če so zadostno zaščiteni naši državni interesi, odgovarjam: Naša vlada je z vsemi razpoložljivimi sredstvi ukrenila vsa potrebna jamstva in korake, da je bilo evropsko javno mnenje, odnosno, da so bile zavezniške sile pravilno obveščene o pravem stanju stvari in o našem stališču. Na šesto vprašanje glede odobrenja vojaškega kontingenta od strani zavezniških držav in glede zadevnih garancij je zunanji minister izjavil, da so res zavezniške sile pravočasno dovolile gotov vojni kontingent, da so se na licu mesta v Sofiji uverile o točnosti uporabe vojske v obrambo pred notranjimi neredi in da je naša vlada v svrho kontrole odposlala na Bolgarsko posebnega odposlanca divizijskega generala. Na sedmo vprašanje, ki se nanaša na notranje dogodke na Bolgarskem, je zun minister kratko izjavil, da naša država nima pravice se vmešavati v notranje stvari na Bolgarskem, kar je storil tudi ostali civilizirani svet Evrope. Z ozirom na boljševiško nevarnost pa je zun. minister prepričan, da borba proti boljševikom ni našla odobravanja samo na Bolgarskem, marveč tudi pri nas in v ostalem civiliziranem svetu. Simpatije vse Evrope, ne samo naše, so na strani onih, ki vodijo borbo proti boljševizmu. Ponovno mora še enkrat konstatirati, da se v ostalem naša vlada ne vmešava v notranje zadeve Bolgarske. Na osmo vprašanje: Ali je Bolgarska razpustila dobrovoljce, oziroma čete preko kontingenta, je zun. minister izjavil, da je bolgarska vlada sporočila vsemu svetu, da je odredila in izvedla demobilizacijo popreje od poslaniške konference odobrenega kontingenta 10.000 dobrovoljcev.

ODGOVOR VOJE MARINKOVIČA.

Treba varovati obstoječe teritorialno stanje in delovati za vzdrževanje miru. — Stališče do Rusije. — Naša zunanja politika mora biti demokratična.

Za njim je govoril interpelant Voja Marinković. Njegov govor so poslušali vsi navzoči z veliko pozornostjo. Izvajal je: »Po splošnem mišljenju je položaj naše države po vojni dosti lažji in bolj varen, kakor je bil prej. To pa je zmota. Pomen naše države v mednarodni politiki je danes nesporno dosti večji od predvojnega. Naša zunanja politika je bila do še predkratkim odvisna od velikih sil. Danes to ni več potrebno. Pa ravno radi te samostojnosti je položaj naše države v zunanji politiki mnogo delikatnejši. Ako naša država z lastnimi močmi ne bi mogla sama sebe ščititi, je malo upanja na pomoč od zunaj. Na mejah še vedno trajajo neredi. Države, ki so bile do včeraj z nami v krvavem sovraštvu in vojni, neprestano mislijo na revanžo. V zunanji politiki moramo imeti jasno in določno stališče in jasno določeno smer. Strankarsko obilježje posameznih vlad ne sme vplivati na določevanje teh smernic, za katere je odgovorna vsa država. Naloga take politike je dvojna: Varovati teritorijalno stanje, katero je ustvarjeno z mednarodnimi pogodbami, in delovati na to, da se vzdrži splošni mir. Na Balkanu mora biti osnovna politika ta, da ostane to stanje nedotaknjeno za končnoveljavno ureditev splošnih odnošajev na Balkanu. Napram Bolgariji moramo imeti dvojno dolžnost: dolžnost napram sebi in napram zaveznikom. Posebno delikatna je ta dolžnost naše vlade. Zato zasluži splošno pozornost, posebno še danes. Bolgarija je ena izmed poraženih držav, v kateri se neprestano kažejo nove struje, od katerih imajo nekatere jasne namene: igro, ki jo je Bolgarija izgubila v treh vojnah, obnoviti. Gledati moramo, da podpremo v Bolgariji tisto strujo, ki je za zasiguranje miru na Balkanu. Govornik natančno oriše v svojem nadaljnjem govoru razpoloženje v Bolgariji, posebno poslednje dogodke in zahtevo Bolgarske po povišanju vojaštva, govori o bolgarskih emigrantih, ter pravi, da je naša vlada moralno podpirala Bolgarijo v teh njenih težnjah. Nismo imeli kakega posebnega razloga, da bi proti Bolgariji tako ljubeznjivo postopali in ji prožili pomoč. Izjavlja, da se Bolgarija bori proti komunistom. Ako jo v tej borbi podpiramo, moramo vedeti zakaj in proti kakim komunistom. Pravi, da bi moral dr. Ninčić natančno pojasniti, kako je s protiboljševiško fronto in sploh bi moral očrtati glavne linije vladne politike. Govoreč o Rusiji, pravi, da moramo imeti pred očmi dvoje: sovjetsko vlado in komunistično internacionalo. Govori o carski Rusiji in o sovjetski Rusiji ter o razliki med carsko in sovjetsko zunanjo politiko. Ugotavlja, da sta zunanji politiki obeh enaki, ker imata isti cilj. Naša država ima pravico boriti se proti tretji internacionali. Vedeti je treba, da ne delamo proti Rusiji, pač pa proti boljševikom. Dr. Marinković zahteva od zunanjega ministra, da narodni skupščini čim pogosteje poroča o zunanji politiki. Ugotavlja, da moramo voditi politiko ljudske demokracije na zunaj in na znotraj. Izjavlja, da bo vsak demokratski režim našel popolno moralno podporo. —

Po govoru dr. Marinkovića je bila seja prekinjena. Nadaljevala se je popoldne ob 4.

GOVOR POSL. VESENJAKA.

Naša zunanja politika ni dovolj slovanska. — Naša zun. politika mora biti napram Bolgariji in Rusiji prijateljska. — Slabotnost ali brezbrižnost naše zun. politike napram Italiji. — Neiniciativnost naše zun. politike v zadevi priključitvenega gibanja Avstrije k Nemčiji. — Splošna neaktivnost naše zun. politike v vseh vprašanjih.

Na popoldanski seji je dobil prvi besedo posl. Vesenjak. Po splošni kritiki naše zunanje politike je ugotovil, da naša zunanja politika ni dovolj nacionalna in da ni dovolj slovansko orientirana, da ne ščiti prebivalstva našega jezika v državah izven meja naše države. Naša zunanja politika napravlja vtis, da ni dovolj neodvisna. Zdi se, da je odvisna od drugih, kakor je bila tedaj, ko je bil Balkan torišče spletk diplomacije evropskih velesil. Po dosedanjem poteku političnih dogodkov se zdi, da nam urejujejo medsebojne odnošaje na Balkanu v prvi vrsti drugi, kakor pa mi. To ne odgovarja našim interesom in našemu prestižu. Mi vemo, da imamo med Bolgari tudi prijatelje, ki hočejo mirno in iskreno bratsko sožitje z nami, zato mora naša politika dajati nade, da se to razpoloženje poglobi in da postane vodilno tako nam kakor Bolgarom. Stoječ na stališču, da je mir na Balkanu vsem potreben, poudarjam, da moramo sklenjene mednarodne pogodbe ne samo formalno priznati, ampak tudi izvrševati in obveznosti uresničiti. Slovanska orientacija naše politike zahteva, da skušamo ozdraviti težke rane razmerja med Bolgari in Srbi. To je važno in je v korist obeh, vsega jugoslovanstva in slovanstva. Zgodovina, posebno pa zadnja leta pričajo, kako ogromno škodo je sovraštvo obema prineslo. Naša država in njena politika ima veliko slovansko misijo na jugu in vsled tega veliko odgovornost.

Govoreč o tem vprašanju prehaja govornik na naše angažmane (proti Rusiji in proti sistemu, ki si ga je Rusija ustvarila. Naši odgovorni činitelji ne bi smeli delovati proti Rusiji. Premalo slovanska in premalo odločna je naša zunanja politika napram nekaterim drugim državam. Našteva preganjanja, katerim so podvrženi naši slovenski elementi v Grčiji. To priliko porablja poslanec, da se dotakne vprašanja razmerja naše države do Italije, ki se nam kaže kot odkrita prijateljica. Jasno pa je, da je ona kriva neprestanih homatij v Albaniji, ki so v prvi vrsti obrnjene proti nam. Naše oči so obrnjene proti Firenci, kjer se vrše pogajanja z Italijo. Zopet se sliši d naše in italijanske strani o prisrčnih, prijateljskih in zavezniških odnošajih. **Vsi ti lepi odnošaji pa ne olajšujejo usode naših bratov v Italiji.** Tri četrtine miljona Slovencev nima v Italiji niti najprimitivnejših pravic, nima možnosti narodnega prosvetnega razvoja, ni jim zajamčena osebna svoboda. Ali je tako stanje znak popolne brezbrižnosti ali pa slabosti lastne vlade. Jasno je, da se resno prijateljstvo ne kvitira na tak način. Umestno je vprašanje, ali bomo sami neprestano trpeli nacionalno, gospodarsko, trgovinsko plačevanje »prijateljske in osebne zveze«. Ravnotako bi bilo hvaležno, ako bi zunanji minister podrobno razkril stališče naše vlade glede gibanja po priključitvi Avstrije k Nemčiji. Jasno je, da ostane misel narodov državotvorna. Saj je celo komunistična Rusija na tej osnovi zgradila svoj federativni sistem sovjetskih republik. Avstrija je neupravičeno obdržala toliko slovenskih elementov, da mora imeti naša vlada vedno pred očmi to bolno našo rano. Toda kljub temu se moramo za sedaj držati principa, da morajo sklenjene mednarodne pogodbe ostati v veljavi, efektivno pa se mora zaščititi naš življ na Koroškem in v Italiji. Avstrija je znala od l. 1918. stalno

vznemiriti svet z sistematično insceniranimi tožbami o bedi in z grožnjami s priključitvijo Nemčiji. Tako je vzbujala mnenje, da sama zase ne more živeti. Po vsem svetu se je zato govorilo o avstrijskem problemu. Mnogo se govori o priključitvi Avstrije k Nemčiji. O tem nam je znano samo, kar je povedal češkoslovaški zunanji minister Beneš. Gotovo pa igra avstrijsko vprašanje važno vlogo. Iz vsega sledi za našo diplomacijo nujnost, kako si hočemo zavarovati svoje meje na severu in zapadu. Za slučaj priključitve Avstrije k Nemčiji se morajo naše meje etnografsko in strategično popraviti in njih obstanek zajamčiti. Ravno glede tega vprašanja ne vidim nobene inicijative, čeprav je to vprašanje važno, ne samo za Slovence, ampak je prvovrsten problem kot izraz težnje nemškega naroda po zvezi »Berlin—Bagdad«. Nemčija je velika in vztrajna. Premalo skrbi naša vlada za naše državljane v inozemstvu. Opažati je neaktivnost naših konzulatov in naše diplomacije. Radi tega občutimo škodo in neuspehe. Vzroke te neaktivnosti vidimo največ v strankarski in klikarski razdelitvi višjih mest in v nepopolni izobrazbi diplomatičnega osobja. Posebno nezadostno je organizirana naša informativna služba. Pri nas vlada sistem fatalističnega čakanja in vsled tega popolno mrtvilo v reševanju najvažnejših in najnujnejših problemov. To stanje v zunanji politiki pač ne ojačuje naše notranje moči in ne dviga našega ugleda na zunaj.

POSL. MIHAJLOVIČ O BREZPROGRAMNOSTI ZUNANJE POLITIKE SEDANJEGA REŽIMA.

Dnevni red opozicije.

Za njim je govoril posl. Mihajlović (David. dem.). Poudarjal je, da se vlada izogiba odgovora o zunanji politiki, kar je razumljivo, ako vemo, da je edini in pravi vodja naše politike sam predsednik vlade. Kakor v notranji politiki, tako tudi v naši zunanji politiki prevladuje misel, da je najboljše čakanje. V zunanjem ministrstvu se dela brez programa, zato neuspeh za neuspehom. Našteva posamezne neuspehe pri posameznih državah. Ugotavlja, da smo doživeli napram Italiji popolno kapitulacijo. Mala antanta, ki bi morala biti zaščitnica malih držav, se še dosedaj ni opredelila glede dveh vprašanj: Rusije in priklopitve Avstrije Nemčiji. Jugoslavija je poklicana, da bo politično in kulturen center na Balkanu. Ker vlada v tem vprašanju ne dela, predlaga v imenu celokupne opozicije sledeči dnevni red:

»Narodna skupščina obsoja obrekovanje, katera so se dvignila proti naši državi radi dogodkov v Bolgariji in obžaluje, da ni na nje energičnejše reagirala. Ponovno potrjuje čvrsto odločnost našega ljudstva, da tudi v mednarodnih odnošajih ostane verno svojim visokim idealom pravice, svobode in demokracije, za katero se je naša država vedno borila. Ne odobrava dosedanjega delovanja kraljevske vlade in jo poziva, da spravi zunanjo politiko v naši državi v sklad s tem odločnim in nespremenljivim razpoloženjem ljudstva in prehaja na dnevni red.«

POSLANCI VEČINE.

Nato je govoril posl. Cirković (radikal). Govoril je o macedonskem in južnosrbskem vprašanju in pravi, da so vsa sporna vprašanja med nami in Bolgarijo nastala vedno radi Macedonije. Ugotavlja, da je Macedonija srbska, vendar misli, da mora priti do sporazuma med Srbi in Bolgari. Naj bo kar hoče, mi smo bratje Bolgarov. V tem smislu je vlada storila že vse korake in on njeno politiko odobrava.

Za njim je govoril poslanec zemljoradniške stranke Moskovljević.

Poslednji govornik je bil radikal Vasa Jovanović. Orisal je komunistično nevarnost. Na podlagi dejstev je orisal njihovo nemoralno in revolucijonarno delovanje. Zato je naša vlada storila prav, če je sledila velikim zaveznikom in je v borbi proti komunistom in boljševikom šla preko sentimentalnih obzirov, ki so jo dosedaj oddaljevali od Bolgarov. Odobrava njeno delo in predlaga prost prehod na dnevni red.

ZAKLJUČNA REPLIKA DR. NINČIČA.

Dr. Ninčić je nato odgovarjal na izvajanja svojih predgovornikov in polemiziral z njimi. Dementiral je trditev, da je imel namen ustvariti kako protiboljševiško fronto. Tega ni smatral za potrebno, ker stoji na stališču, da je država sama dovolj močna, da zatre v sebi vsak revolucionaren pokret. Ugotavlja, da je vsak komunističen pokret v bistvu revolucionaren. Ugotavlja, da vlada med državami Male antante popolno soglasje.

* * *

Predsednik je dal nato na glasovanje Jovanovićev predlog, ki je bil sprejet. Seja je bila nato zaključena in bo prihodnja jutri dopoldne ob 9. Na dnevnem redu je razprava o zakonu o kmetijskih kreditih in o poročilu anketnega odbora.

V vseh krogih je vzbudilo pozornost, **da niti en poslanec Hrvatskega seljačkega kluba ni sodeloval pri tako važni debati.**

Velik vtis dr. Koroščevega govora.

Belgrad, 9. junija. (Izv.) Vsi današnji belgrajski listi prinašajo deloma v celoti deloma v izvlečkih govor voditelja SLS dr. Korošca na nedeljskem zborovanju vodstva SLS. Poleg tega prinaša »Politika« od svojega zagrebškega dopisnika poročilo o vtisu, ki ga je ta govor napravil v Zagrebu. Poročilo se glasi takole: »Dr. Koroščev govor je bil v krogih HSS kot poziv, da naj se stranka definitivno izjavi, ali namerava ostati v bloku ali ne. — »Hrvat« je danes prinesel govor na uvodnem mestu in naglasil vsa značilna mesta v njem. Radićeva »Slavenska knjižara« je odpovedala prodajo »Hrvata« v svoji knjigarni.« Ravno tako je razumljivo, da je bil dr. Koroščev govor predmet živahnih razprav v skupščini med poslanci vseh parlamentarnih skupin.

Pogajanja med R in R se nadaljujejo.

Zagreb, 9. junija. (Izv.) Nocoj sta odpotovala v Belgrad Pavle Radić in predsednik HZ dr. Lorković. Zjutraj je Pavle Radić še enkrat obiskal Stjepana Radiča. Iz razgovora s Pavlom Radičem je vaš dopisnik dobil prepričanje, da se pogajanja med radikali in HSS nadaljujejo in da je Pavle Radić zadovoljen z rezultatom pogajanj. O čem in na kaki podlagi se pogajajo, o tem Pavle Radić molči. Na več vprašanj glede sporazuma in verifikacije hrvatskih mandatov je P. Radić odgovoril: »Zavezali smo se, da se ničesar ne objavi, dokler se pogajanja ne končajo in dokler se ne odstranijo vse zapreke. Čez dva do tri dni se bo o pogajanjih zvedelo mnogo več.««

VAŽEN SESTANEK PRI STJEPANU RADIČU.

Belgrad, 9. junija. (Izv.) »Večernje Vreme« prinaša iz Zagreba poročilo o sestanku, ki se je danes dopoldne vršil v zagrebškem sodišču pri preiskovalnem sodniku. Prisostvovali so Pavle Radić in številni poslanci. V tukajšnjih političnih krogih živahno razpravljajo o poročilu, da se je seje udeležila soproga Stjepana Radiča, g. Marenka Radičeva. Kakor poroča isti list, bo na tej seji prišlo do važnih sklepov in te sklepe bo Pavle Radić prinesel jutri s seboj v Belgrad.

SEJA ŠIRŠEGA IZVRŠ. ODBORA OPOZ. BLOKA.

Belgrad, 9. junija. (Izv.) Politični krogi z velikim zanimanjem pričakujejo jutrišnje seje širšega izvrševalnega odbora bloka narodnega sporazuma. To pričakovanje je utemeljeno samo v toliko, v kolikor so se zadnje čase sestali samo voditelji. Širši odbor pa že dalj časa ni razpravljal o politiki in o taktiki bloka, ker zato ni bilo posebnih potreb. V drugih ozirih pa to pričakovanje ni utemeljeno, ker po dosedanjih dispozicijah ni pričakovati kakih popolnoma novih končno veljavnih sklepov o razmerju med posameznimi parlamentarnimi skupinami. Na seji bodo razpravljali o aktualnih vprašanjih, ki so prišla zadnje čase na dnevni red, radi naše politike in v zvezi z njimi bodo sklepali o potrebnih korakih.

Painleve se poda v Maroko.

Pariz, 9. junija. (Izv.) Ministrski predsednik Painlevé se poda v spremstvu nekega gegenerala osebno v Maroko in sicer z letalom. Polet bo trajal 12 ur. Letalo se izkrca v Rabatu. Painlevé je izjavil, da ima namen, da se z let bo trajal 12 ur. Letalo se izkrca v Rabatu. Kabylom, dogovori glede položaja in operacij. Painlevé si bo ogledal bojno fronto in se vrne v Pariz čez 4 dni.

Pariz, 9. junija. (Izv.) Najnovejše vesti iz Maroka potrjujejo, da je Abd-el-Krim osvojil Vivano. Abd-el-Krimove čete so začele veliko ofenzivo proti središču francoskih postojank. Silna vročina ovira Francoze na uspešni protiakciji.

Za našo ženo in njeno pravo.

Kdo bi si bil mislil, da se bo moralo ženstvo po političnem in duševnem prevratu predzadnjih let še kdaj kje v Evropi boriti za svoja najprimitivnejša prava? In vendar je temu tako.

Po vseh angleških, germanskih in slovanskih deželah je žena popolnoma enakopravna državljanka, vživajoča vse pravice, ki jih nudi javno in zasebno pravo. Tudi romanske dežele, z ozirom na položaj žene vedno najreakcionarnejše, se v zadnjem času gibljejo v pravcu ženske enakopravnosti; celo današnja, politično skrajno reakcionarna Italija se je čutila moralno prisiljeno pred ostalim svetom, da prizna ženam vsaj nekaj političnih pravic. Kar se tiče posebej novih, po vojni nastalih držav, so v svojih temeljnih zakonih vse uveljavile načelo, da je žena polnopravna državljanka; izjem je le par, a to so dežele, ki so v neposrednem stiku z Orientom: Ogrska, Romunska in — žal — Jugoslavija.

Vidovdanska ustava, ki je vklenila mlado državo v verige centralizma, je tudi jugoslovansko ženo politično zasužnjila. Slovenski in hrvatski narod se je bil v ogromni večini izrekel in potegoval za popolno enakopravnost žene v Jugoslaviji, v vsem javnem in zasebnem življenju. Imenoma je SLS, zvesta svojemu socialnemu in demokratičnemu programu, vedno zastopala stališče ženske enakopravnosti. V okviru naše stranke se je bila svoj čas razvila velika akcija za izvojevanje ženske volivne pravice, ki jo je zahteval Jugoslovanski klub v skupščini. Toda vse prizadevanje je bilo zaman, kajti politična reakcija, ki si je bila v državi prisvojila oblast — in jo obdržala do danes — ni hotela o ženskih političnih pravicah ničesar čuti. S to reakcijo tedaj niso šli le naši in hrvatski lažidemokrati, ampak tudi celokupno narodno-liberalno ženstvo.

To ženstvo, ki ima v rokah oficielno žensko organizacijo v Jugoslaviji, se je brez pridržka postavilo v službo centralistične ideje in njenega režima. Radi verjamemo, da je to storilo v dobri veri, da služi s tem zgolj tolikokrat po nemarnem imenovanemu »narodnemu edinstvu« in pomaga odvračati neko »klerikalno nevarnost«. Danes pa to ženstvo ve, da se je bridko varalo in da je enostavno podpiralo enega najreakcionarnejših političnih režimov, ki so v sedanji dobi v Evropi sploh mogoči. Danes je tudi to ženstvo prisiljeno, da dviga svoj glas proti nakanam, ki jih snuje ta režim na škodo celokupnega jugoslovanskega ženstva.

Topot ne gre več zgolj za politične pravice žene, ampak za samo eksistenčno pravo. Vlada ima pripravljen zakonski načrt, s katerim naj se čl. 397. srbskega državljanskega zakonika razširi na celo državo. Ta člen se glasi: »Kolikor je moške dece, na toliko delov naj se razdeli premoženje in vsako moško dete naj dobi enak del. Ženski deci pa pripada vživanje, vzdrževanje, preskrba in dostojno udomljenje po obstoječem običaju.« Glasom nadaljnih členov istega zakonika more ženska dedovati samo v slučaju, ako v sorodstvu ni moških potomcev do petega kolena. To se pač pravi, da žena na splošno sploh ne more postati gospodarica na domu ne po možu ne po starših, marveč le prevžitkarica. Na domovanju, za katero se je trudila noč in dan, bi zagospodaril kak daljnji sorodnik, ki ni nikdar genil zanje z mezincem, ona s svojimi sestrami ali hčerami pa bi morala v prevžitek.

Morda je bil zakon primeren za popolnoma kmetsko deželo, kakršna je bila predvojna Srbija, kjer je bil krepak kmetski stan z zadostno zemljo, ki je, plodna in neizčrpana, brez velikega truda redila obdelovalca, tembolj, ker je živel v primitivnih razmerah in prideloval in izdeloval vse sam, kar je potreboval. Tu je bilo dela in jela za vse družinske člane in vrhu tega je zadružna oblika družinskega življenja nudila ženski tudi sicer vsestransko zaščito in primerno stališče. Za današnje gospodarske in socialne razmere, posebno v bivših avstro-ogrskih deželah, je pa ta zakon popoln nesmisel in docela neuporabljiv. Razen tega pa pomenja za ženo ponižanje in gorostasno krivico, ki je ta nikdar preboleti ne bi mogla. V prečanskih krajih bi žena izgubila že pridobljene pravice.

Tudi avstrijsko dedno pravo ženi ni bilo pravično in jo je zapostavljalo na korist moških sorodnikov (a nikakor ne gre tako daleč kakor srbski zakon). V svetovni vojni, ko je padla vsa skrb za vzdrževanje javnega in zasebnega gospodarskega življenja na ženske rame, so zakonodajni činitelji hiteli odpravljat vsaj največje krivice nasproti ženam. Tedaj so žene med drugim dobile pravico varuštva, podpisovanja javnih listin in nekaj drugih ugodnosti. Pokojni dr. Krek si je veliko prizadeval za izboljšanje dednega prava na korist ženi in s pretresljivimi zgledi dokazoval krivico, ki se po njem godi ženam. O gori navedenih pridobitvah je sam z zadovoljstvom poročal v »Domoljubu«.

Akcija, ki jo je te dni razvilo jugoslovansko ženstvo v obrambo svojih najprimitivnejših pravic, ima v SLS in njenem parlamentarnem zastopstvu svojega brezpogojnega, naravnega zaveznika. Mi vemo, da so tako slovenske kakor hrvatske in srbske matere najtrdnejši temelj naše bodočnosti, mi vemo, da se imamo vsi zahvaliti za vse najboljše, kar je v nas, za naše domove in njih rast in posredno za našo svobodo samo neizrekljivim žrtvam, neumornemu, tihemu a tembolj blagoslovljenemu delu naših mater in žena, mi vemo, da bomo v vesoljni tekmi za življenje in napredek obstali kot narod in država samo dotlej, dokler bodo z nami v ljubezni in naporih naše matere in žene. A te bodo z nami, dokler bodo mogle verovati v našo ljubezen in spoštovanje do njih. Zato kot prava ljudska, prava narodna, prava državna stranka ne moremo hoteti drugače, nego da bodi našemu ženstvu v vsem javnem in zasebnem pravu in življenju tisto častno, polnopravno mesto, ki ga zasluži in ki mu po vseh božjih in človeških zakonih gre. Pozivamo vse katoliško misleče ženstvo, da se z vso svojo znano plemenito vnemo udeleži akcije celokupnega jugoslovanskega ženstva proti uveljavljenju čl. 397. srbskega državljanskega zakonika. Naprej hočemo in ne nazaj in naše ženstvo mora biti povsodi z nami v prvi vrsti.

Slovenski romarji v Val di Pompei in na Vezuvu.

Na binkoštni pondeljek ob polnoči se je zbralo 51 slovenskih romarjev na rimskem kolodvoru. Kmalu nas je tiral brzovlak proti jugu, proti pokrajini, kjer oranže cveto in citrone zore. Campanija je trdno spala, vonjalo je le po divjih rožah, ki so bile v bujnem cvetju. Po šesturni vožnji smo zagledali v daljavi goro, iz katere se je neprestano valil gost oblak dima. Bili smo v Neapolju ob vznožju Vezuva. Tolikokrat smo slišali opevati krasoto in lepoto tega mesta, neštetokrat sem čital prislovico: »Vedi Napoli e muori.« Toda priznati moram, da smo bili vsi razočarani. Zgodaj v jutru smo na glavnih ulicah naleteli na črede koz, ki so jih umazani pastirji pripodili bogvedkod, kričali so na vse grlo: latte, latte, (mleko) in cele gruče umazanih žensk s še bolj zamazanimi lončki in steklenicami so se zgrinjale okrog koz in začela se je javna produkcija — molžnja sredi miljonskega mesta. Ni čuda, da je tovariš vzkliknil: »Neapelj videti, za stegnit se.«

Poiskal sem takoj Cookovo pisarno, da dobim voditelja in potrebne vozove za Pompeje in Vezuv. Začeli smo popolnoma trgovsko barantanje z dvema agenturama. Cook je zahteval za vso vožnjo, vodstvo in kosilo 170 lir od osebe; Carlo Croccolo pa 160 lir. Prišel je na kolodvoru še tretji ponudnik, ki je zahteval le 110 lir. Hoteli smo se okleniti slednjega, a je predzadnji »Manager Croccolo« vsled reklame znižal zahtevo na 100 lir, kljub temu, da stane vožnja samo na Vezuv 89 lir 70 cent. Zadovoljni nad sicer burno a dobro kupčijo, vstopimo na peron, kjer je bila precejšnja gnječa. To priliko je porabil žepni tat in poizkusil svojo srečo nad žepom našega romarja Toneta. Pri Kranjcih ni imel sreče. Krepka zaušnica je žeparja tako prestrašila, da je na licu mesta pozabil celo slamnik, katerega je g. Tone prinesel v Ljubljano kot vojni plen. Kdor potuje v te kraje, naj bo previden glede tatov, kakor tudi glede agentur.

Okrog in okrog Vezuva je speljana električna železnica, ki vodi skozi same najlepše vrtove. Visoka jagnjeta je objemala bujno rastoča vinska trta, ki tukaj daje najslajši vinski sok: lacrimae Christi. Izborna solzica je to! Celi gozdiči mirt, palmovi gaji, veliki nasadi oranž in citron so se vrstili mimo nas od Neapolja do Pompejev (25 km).

Pompeji je bila prvotna grška naselbina, ki je pa utonila v rimski krvi. Mesto je štelo 40.000 prebivalcev. Leta 63. po Kr. je temeljito zarohnela ognjena gora za mestom in njena lava je uničila del mesta. Hitro so mesto pozidali, še hitrejše je prebivalstvo pozabilo na strašno katastrofo. 23. avgusta l. 79. se je nad Vezuvom in kmalu tudi nad mestom prikazal oblak čudovite oblike in strašne barve. Zemlja se je stresla, morski valovi so se dvignili, Vezuv je z mogočnim grmenjem pognal v zrak del gore. Začel je padati pepel, prebivalstvo je bežalo na vse strani. Zopet močan potresni sunek in z neba je padalo kamenje in žvepleni dež. Drugo jutro ni bilo več mesta. Lava in pepel sta razgrnila svoj mrtvaški prt čez Pompej, Stabije in Herkulaneum. Šele koncem 18. stoletja so začeli mesto odkopavati. S svojimi mogočnimi razvalinami raznih svetišč in palač, prostornih gledališč in trgov napravi na obiskovalca čudovit utis.

Zgovorni Švicar nam je razkazoval nad dve uri zanimive izkopnine. Nad mnogimi vrati smo še čitali firmo: pek, kovač, trgovec itd. Čudovito dobro so ohranjene nekatere slike, freske boginj Diane, mozaik, ki nam predstavlja bojevanje Aleksandra Vel. Nekdanji forum pač s svojimi ostanki nemo govori o minljivi posvetni slavi. Tudi način življenja se da spoznati na podlagi ostankov. Naše romarje so zanimali nekdanji mlini, vozovi, orodje, kuhinje in ureditev hiše. Toda klub temu je mesto mrtvo brez življenja, le kače in kuščarji prebivajo v zapuščenih dvoranah. Zato smo se poslovili od razvalin. Onstran nasipa se dviguje mogočno proti nebu nova moderna cerkev, posvečena »Pompejanski Materi Božji«, h kateri zatekajo v varstvo. Vsa je iz belega kararskega marmorja.

Vročina je postajala že neznosna. Zatekli smo se v senco kolodvorske restavracije, kjer nam je po pogodbi g. Croccolo preskrbel prav dobro kosilo s pristnim domačim koncertom. »Solzice« so nas tako ojunačile, da je zadonela slovenska pesem po širni dvorani. Ob vznožju Vezuva na vročih vulkanskih tleh je donela menda prvič lepa koroška: Mal čez izaro, mal čez gmajnico... Celo na tujce: na Angleže in Francoze je napravila lep utis. Med tem časom je prišla tudi lahna nevihta in ohladila razbeljeno ozračje.

Električna železnica nas je potegnila do Poliano, kjer smo se preselili v Cookovo vezuvsko železnico. V dveh skupinah nas je dvignila ta železnica v eni uri 1200 m visoko. Kmalu nas je zapustilo zelenje, levo in desno je bila strjena črna lava, ki je pritekla iz osrčja Vezuva l. 1906., ko je uničila mestece: Bosco reale. Ogromni betonski nasipi niso goreče reke prav nič ustavili. Pridemo do višine 750 metrov, kjer je hotel in cerkvica: St. Eremo. Tu nam priključijo posebne vrste lokomotivo, ki poriva pred seboj naš voz. Ta del vožnje je pač najzanimivejši, ker nudi nebeško lep razgled. V obliki podkve leži pod teboj Neapelj. Lega njegova je zares bajna. Iz zelenega morja štrli Capri in Ischia. Otočje, ki je podobno eni sami veliki skali. Capri se ponaša s svojo azurnomodro jamo. Neprestano režejo valovi večji in manjši parniki od Posilipo do Capri. Usiljivi sprevodniki nas motijo, ko občudujemo to lepoto. Venomer ponujajo namreč razne spominke iz lave za pretirane cene. Ker se nam je posrečilo, da so sprejemali dinarje mesto lir po »al pari kurzu«, smo še precej poceni shajali.

Železnica ostane nekako 10 minut pod vr-

Dnevne novice.

Umrl je 3. t. m. v Inomostu P. Karl Leifert D. J. Svojčas je vodil na Dunaju kongregacijo za akademike. Naši Daničarji in drugi slovenski akademiki so imeli v njem iskrenega prijatelja in svetovalca. Še sedaj se ga hvaležno spominjajo. R. i. P.!

Maturantje škof. priv. gimnazije v Št. Vidu, letnik 1914-15, proslave 10 letnico svoje mature v zavodu 15. in 16. julija. A. M.

Tako bi ne smelo biti. Reduciran uradnik sporoča sledeče: Vsled redukcije sem bil upokojen koncem januarja 1924. To bi bilo v redu. Toda prav pa ni, da se mi postavno pripadajoča pokojnina za meseca februar in marc 1924 še do danes po preteku 16 mesecev vsled tega ni izplačala, ker ni v svrho izplačila zaostale pokojnine potrebnega kredita. Javnost naj sodi, kdo da ubogemu upokojencu brezplačno hrano in stanovanje za dva meseca. Ker mora upokojenec, kateri je posvetil državi vse svoje moči, dokler je služboval, vse pošteno in redno plačati, bi bilo edino pravično, da se izplačilo zaostale pokojnine sploh ne zavlačuje, da se pa mora na izplačilo kar 16 mesecev čakati, je pa menda mogoče samo pri nas in se tako postopanje s primernimi besedami žigosati ne da. Prizadeti se v lastnem kakor tudi v imenu vseh še morebiti prizadetih javno obrača do vseh narodnih poslancev s prošnjo, da gospoda finančnega ministra opozore, da izda nalog, da se vsem upokojencem, katerim država pokojnine za nazaj še ni izplačala, pokojnina takoj izplača.

Društvo slušateljev inženirstva kemije na univerzi v Ljubljani namerava prirediti začetkom julija t. l. poučno ekskurzijo v Francijo. Da so take ekskurzije za naše visokošolce neobhodno potrebne in koristne, je jasno. Ker pa v naši državi bodoči inženirji nimajo prilike ogledati si tako velikopoteznih podjetij, se nam je zdelo umestno, da obiščemo veleindustrijo v državi, ki je za nas za enkrat še najbolj gmotno dostopna, t. j. v Franciji. Da bi se tega potovanja lahko udeležilo kolikor mogoče veliko število slušateljev, je društvo kemikov zasnovalo obširno nabiralno akcijo po vsej naši domovini. Belgrad sam se je povoljno odzval naši prošnji. Apeliramo tem potom tudi na ljubljansko javnost, da pokaže razumevanje za cilje naše akcije in delo svoje slovenske univerze. Darovi naj se pošiljajo na zgoraj imenovano društvo na univerzi.

Smrtna kosa. V Verdu pri Vrhniki je dne 9. t. m. umrla gospa Marija Hren, posestnica, stara 56 let. Zapušča pet sinov. Pokopali jo bodo danes ob 6 zvečer. Naj v miru počiva!

Sprejem v nižjo šolo vojne akademije v Belgradu. Uprava vojne akademije sprejme letos jeseni v svojo nižjo šolo 300 mladeničev. Pogoji so razvidni iz razglasa, ki ga je uprava razposlala vsem srednjim šolam in vsem okrajnim glavarstvom, kjer je vsakomur na vpogled.

Nesreča. Kaplan g. Govekar je bil v nedeljo v Radečah povožen od motornega kolesa in težko poškodovan. Zlomilo mu je desno nogo. Zdravi se zdaj v ljubljanski bolnici.

Dve materi za eno dete. Prejeli smo sledeče poročilo: Pred kratkim je povila v ljubljanski porodišnici neka služkinja iz P. na Štajerskem nezakonsko dete. Nekega dne se je oglasila pri njej kmetska žena in ji ponudila, da vzame njenega otroka za svojega. Nezakonska mati pa, dasi samo uboga služkinja, ni hotela o tem nič slišati, češ, da svojega otroka nikomur na svetu noče dati, ker mu je ona dala življenje in je samo njen. Nato jo je žena začela nagovarjati, da naj ji pa otroka vsaj v rejo da; vzame ga za 150 Din mesečno. Za otroka bo skrbela kakor bi bil njen. Sedaj so tudi drugi prigovarjali nezakonski materi, naj ne zamudi lepe prilike, da zagotovi otroku dobro vzrejo brez pretežkega bremena zase. Dekle se je končno udalo in izročilo otroka drugače neznani ženi, ki ji je dala vsekakor svoj naslov. Ta naslov je bil pa napačen. Žena, ki je vzela otroka, je bila omožena posestnica iz K. na Dolenjskem. V zakonu ni imela otrok in ker se je bala, da se ji zaradi tega mož ne odtuji, je sklenila, da si pomaga z zvijačo. Svojo zunanjost je bila v zadnjem času primerno izpremenila, in ko naj bi se bili dotekli dnevi, je odšla v Ljubljano v porodišnico. Po primerni dobi se je točno vrnila domov in vesela prinesla s seboj tudi »svoje« dete. Mož je bil silno zadovoljen in otroka so slovesno ponesli h krstu (dasi je bil v bolnišnici že krščen, kar je pa žena seveda zamolčala). Tako se je zgodba nekaj časa brez ovir razvijala. Prava mati je bila sicer v vedno večjih skrbeh zaradi svojega otroka, ker so se vračala pisma, ki jih je pisala na rednico, kot nevročljiva nazaj, vendar se zaenkrat odkritje ni sprožilo. Povod za to je dala neprava mati sama. Hotela si je enkrat za vselej zagotoviti otroka in izbrisati pravi materi vsako sled za njim. Napisala je torej pismo, v katerem naznanja pravi materi, da je dete umrlo in jo tolaži, naj ne bo žalostna. Tega pisma pa žena ni nesla sama na pošto, marveč ga je izročila nekemu dečku. Le-ta je pismo odprl in tega, kar je bral, seveda ni prihranil zase. Tako je prišla cela reč na dan. Obvestili so nezakonsko mater, ki je nemudoma prihitela in vsa solzna zahtevala svoje dete. Dobila ga je in ga odnesla s seboj v svoj domači kraj. Zanjo se je tako zgodba srečno zaključila, drugačna je pa seveda stvar za ženo, ki se je poslužila starodavne, a vendar nedovoljene zvijače, da se pred možem in svetom izkaže kot mati.

Zgled narodnega dela. Organi fin. kontrole v Sorici so priredili dne 1. t. m. neko prireditev in čisti dobiček iste v znesku 211.50 dinarjev nakazali Jugoslovenski Matici v Ljubljani. Iskrena hvala!

— **Bluze** najnovejše priporoča tvrdka Krištofič-Bučar, Ljubljana, Stari trg. 1447

Kolesa J. Gorec kupite najbolje in najcenešje pri tvrdki palača »Ljubljanske kreditne banke« in Gosposvetska cesta 14.
Vsi DELI, OPREMA in PNEVMATIKA na zalogi!

Iz Ljubljane.

Smrtna kosa. Eno najboljših uršulink, vzorno redovnico, vestno in preskrbno samostansko upraviteljico je izgubil uršulinski samostan v Ljubljani, ko je 8. junija zvečer ob pol devetih dozorela za nebesa m. Veronika Tavčar. Samo teden težke bolezni je uničil kreposti bogato življenje... Naj v radosti ne pozabi nas žalostnih! Pogreb bo danes popoldne ob 2.

Drugi diskusijski večer o načrtu novega osnovno-šolskega zakona se vrši prihodnji petek ob 8 v dvorani Akademskega doma. Vabljeni vsi, ki se zanimajo za tako važno šolsko vprašanje!

Slov. glasbeno društvo »Ljubljana«. Danes točno ob tričetrt na osmo uro pevska vaja celokupnega zbora. Radi posebne važnosti in nujnosti polnoštevilna udeležba strogo obvezna. —

Umrla je 9. t. m. gdč. Antonija Mrak, hčerka g. Antona Mraka, računskega nadsvetnika v p. Pogreb bo v četrtek ob pol 3 pop. iz hiše žalosti, Poljanska cesta št. 17. Svetila ji večna luč, g. očetu naše iskreno sožalje!

Nekateri ljubljanski peki so začeli peči neprimerno majhne črne hlebčke. Vzlec temu pa niso cene znižali, ker še vedno stanejo 6 kron, dasi gre cena moki, zlasti črni, stalno navzdol. Dobro bi bilo, da bi merodajni činitelji posvetili svojo pozornost tudi temu vprašanju, ki reže globoko v meso revnih slojev

Drevi ob 7 k Tičku na gričku na prešičke, pečene na ražnju.

Umrli so v Ljubljani: M. Veronika Tavčar, uršulinka, hišna upraviteljica, 53 let. — Josip Kervina, sin tovarn. delavke, 4 mesece. Terezija Mihelič, bivša kuharica, hiralka, 56 let.

Nanj so pa pozabili... Danes je Galetova hiša na Mestnem trgu prenovljena in prezidana in nalepotičena kakor petdesetletna nevesta, ko gre k poroki. Samo ponižno okence na strehi — zlasti vidno prišlecem iz Stritarjeve ulice — je ostalo napol podrto, vse preperelo in začrnelo tako, da se resno sramuje svojih na novo prepleskanih in našopirjenih, srečnejših tovarišev pod seboj. Da ne bo zavisti, priporočamo, da se še temu, po nepotrebnem zapostavljenemu okencu da, kar mu gre. Revček gotovo ni zaslužil takega preziranja. Stalo bo sicer res nekaj več kakor prej, ko je bil še oder postavljen, toda v imenu ravnopravnosti bi bilo vsekakor prav umestno, da dobi tudi to okence primernejše lice. —

Licencovanje bikov plemenjakov. Ljubljanski živinorejci se opozarjajo, da je pregledovalna komisija za mesto Ljubljano spoznala za sposobne za plemenitev tujih krav in telic bike sledečih posestnikov: Franca Viranta na Ilovici 26, Jakoba Vidmarja na Ižanski cesti št. 42, Josipa Grdadolnika na Ižanski cesti 46 in Antona Koritnika ob Cesti v Mestni log 31. Licencovani biki omenjenih štirih posestnikov imajo v levem rogu vžgano črko »L«. Spuščanje nelicencovanih bikov na tuje krave in telice je po zakonu strogo prepovedano in se bo proti vsem onim, ki bi tega ne vpoštevali, kar najstrožje postopalo.

Iz Štajerske.

Orglarska šola v Celju je pod vodstvom g. K. Bervarja priredila dne 7. t. m. v katol. domu v Konjicah pevski venček, ter svetopisemsko igro »Izgubljeni sin«. Pri prihodu v Konjice so se udeležili službe božje. Ob 3. uri se je vršila prireditev, Udeležil se je iste g. arhidijakon in ostala duhovščina ter obilno število občinstva. S prireditvijo je bilo občinstvo prav zadovoljno.

IZ MARIBORA.

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Snoči se je vršila seja občinskega sveta, ki je trajala ob polnoštevilni udeležbi obč. svetnikov od 5. do 10. Seja je bila v marsičem zanimiva. Takoj v začetku je župan prebral razne predloge radi krošnjarstva, zvišanja podpore podpirancem mestne občine na 30 Din in štiri interpelacije socialističnega kluba, med katerimi je važen predlog za znižanje cen za električni tok, ker se je relacija dinar—švicarski frank spremenila od sklepa pogodbe z Falo za 30 odstotkov. Občinski svetnik Pivec (SLS) je interpeliral župana radi zidave nove magdalenske cerkve. Odbor za zidavo hoče izvesti načrt nemškega stavbenika Szeitza kljub temu, da je bila priznana nagrada Vurnikovemu načrtu. Mestni svet naj bi se pri podelitvi dovoljenja za zidavo oziral na načrte slovenskih umetnikov. Župan obljubi, da bo to vpošteval mestni svet. Nadalje odgovarja župan na vprašanje obč. svetnika Bakuna (soc.), kaj da je ukrenil z ozirom na napade na uslužbence mestnega električnega pojdetja v časopisih, da je poročanje časopisov netočno, ker nereda pri dobavi električnega toka ni krivo podjetje, ampak Fala oziroma vremenske nezgode. Na to je obč. svet sistemiziral službena mesta. Sistemiziranih je 10 mest za I., 16 za II., 25 za III., 19 za IV. in 25 za V. kategorijo. Razen v električnem so v vseh mestnih podjetjih mesta sistemizirana. — Ustanovljen je socialno-politični urad, ki je spojen z mestnim upraviteljstvom. — Razmerje med mestno občino in olepševalnim društvom je po poročilu pravnega odseka razčiščeno na podlagi pogodbe iz l. 1878. — Regulacijski načrt med Dravo in železniško progo ter med Frankopanovo in Tržaško cesto v Magdalenskem predmestju se odobri tako, da bodo glavne ulice po 15, zvezne oziroma stranske ulice pa po 10 m široke. Takoj ko se dobi kredit, se bo izvršila kanalizacija severnega dela Koroškega predmestja. — Mestna hranilnica namerava zidati stanovanjsko hišo, kar občinski svet odobri. — Narodnemu gledališču se dovoli kredit 200.000 Din pri Mestni hranilnici na račun podpore za leto 1926. Pri tej priliki je bila povedana ostra, deloma upravičena deloma neopravičena kritika razmer pri narodnem gledališču. — V tajni seji se je razpravljalo o dolarskem posojilu, popravila se je v nekaterih slučajih prevedba mestnih uslužbencev in prevedli so se uslužbenci, ki dosedaj še niso bili pragmatični. Sprejetih je bilo več prosilcev v občinsko zvezo in rešene nekatere disciplinarne zadeve.

•

Pisatelj Finžgar v Mariboru. V ponedeljek se je mudil v Mariboru g. pisatelj Fran Finžgar in sicer v zadevi Mohorjeve družbe in Mladike. Stopil je v stik s sotrudniki in je obiskal bolnega prijatelja generala Majstra.

Prepovedana je bila l. 1915. od avstrijske vlade zgodovinska slika Knez Volkun, ki se uprizori 11. junija ob 15 popoldne v **Radvanju.** S silo so hoteli zabrisati še ono malo, kar nas spominja, da je bil naš narod sam gospodar onega ozemlja, o katerem še danes trdijo, da ni naše. Zato vsi na Telovo v Radvanje pod naše Pohorje, kamor smo za enkrat prenesli naš knežji kamen. Za pravo ljudsko zabavo je v polni meri preskrbljeno.

Prvi nastop dr. Ben-Alija v mariborskem gledišču 7, t. m. Gledališče je bilo nabito polno, mnogo ljudi je moralo oditi. Dr. Ben-Ali je izvajal strokovnjaško točke hipnoze in sugestije, višek pa je bil v prenosu misli brez kontakta in s kontaktom. Vsi poizkusi so se mu popolnoma posrečili. Dr. Ben-Ali je seveda moral Mariborčane večkrat opomniti, da jemlje stvar resno. Gledališka uprava si beli glavo: odkar prireja opere in drame, ni še imela tako nabitega gledališča in pravi, da bo bolje, če bo v bodoče repertoar v tej smeri uredila...

Novi odbor strokovne zveze v Mariboru: načelnik A. Semenič, odbor: P. Veble, Bedjanič, Munda, Martin, Vidmar, Polše. Nadzorstvo: Marko Kranjc, Jože Stabej in Franc Gregorič.

Zopetna preložitev loterije v prid »Doma ubogih«. Prvotno določeno žrebanje, ki naj bi se vršilo 10. junija, je preloženo na 1. januar 1926. Baje ni občinstvo posvetilo dovolj pozornosti tej prireditvi — to se pravi, da je premalo srečk prodanih. Mnenja smo, da so tudi srečke po 50 Din v današnji suši malo »premokre«, kar naj bi bil odbor prvotno upošteval!

Nov slučaj samomora. V nedeljo se je zastrupila neka 28-letna hči trgovca P. S. z lizolom. — Vkljub hitri rešilni akciji je nesrečnica zvečer že izdihnila. Vzrok so ljudje kmalu pogruntali in dejali: nesrečna ljubezen.

Porod na mostu. Na glavnem mostu je v nedeljo popoldne porodila posestnica Marija H. Rešilni oddelek je hitro odpeljal mati in dete na varno.

Državna posredovalnica dela. Prejšnji teden izkazuje sledeči pregled: 162 prostih mest, 185 oseb je iskalo službe, 45 uspešnih pogajanj, 28 oseb je odpotovalo.

Tedenski izkaz o nalezljivih boleznih od 1. junija do 7. junija t. l. Škrlatinka: ostalo 16, 2 nova slučaja, ozdravljena 2; ošpice 2, davica 1 slučaj.

IZ PTUJA.

MUZEJSKO DRUŠTVO V PTUJU V PRETEKLEM POSLOVNEM LETU.

Dne 3. junija se je vršil letni občni zbor Muzejskega društva v Ptuju. Društveni predsednik prof. dr. Fr. Kotnik je poročal o društvenem delovanju sledeče :V preteklem

---

hom. Cela tropa vodnikov nas obsuje, toda udarili smo jo brzo na vrh ne meneč se za njihove pretnje in kričanje. Na robu žrela zastane noga, oko obstrmi, srce se zgrozi. Iz ravnine, široke okrog enega kilometra, napolnjene s trdo lavo, se dviga liki otok iz jezera majhen stožec, ki je odsekan in odprt. Tukaj se naenkrat zbere svitlo sivi gost oblak, začuje se močno bučanje, lahek potres in dvigne se do 100 m visok steber dima, čigar noga je ognjena; takoj nato zaslišimo hrušč in trušč kamenja, ki pada po stožcu navzdol. Ta igra se ponavlja minuto za minuto, uro za uro, dan za dnevom, leto za letom. Le tu in tam seže Vezuv globlje po sapo, takrat zarohni, da se čuje in čuti ure na okrog. Človek strmi in gleda, odkod ta moč, ta sila? Čudoviti pojavi so skriti v naročju matere zemlje!

Predno zapustimo ta kraj strahu in trepeta, smo še pogledali v lepo dolino za Pompeji: Vse dolina je tako bajno lepa, tako gosto posuta z vasmi in mesteci, da ni lahko najti prispodobe. Le naše Sorško polje, ko ga gledaš s Šmarne gore, nudi neko sličico tega, kar tukaj vidimo. Mogočno zadoni pesem: »Oj Triglav moj dom, kako si krasan«! Slovenska pesem nas je spremljala po celi vožnji in je prišla z nami semkaj na vrh, 1350 km daleč od našega Triglava. Vsi zadovoljni, polni novih, do danes nepoznanih čustev, smo se vrnili v Poliano. Ker smo imeli nekaj minut časa do odhoda vlaka, smo poiskali župno cerkev, kjer smo srečali pogreb nekega umrlega duhovnika. Za naše razmere novo in nepoznano je bilo spremstvo pred rakvijo, ki je obstojalo iz 20 moških postav, belo oblečenih, glave popolnoma zastrte, le dve luknjici na sprednji strani pročelja sta nudili prost pogled. Čudno, da to ljudstvo z maskami izraža notranjo žalost.

Nekako ob pol 8 zvečer smo se srečno vrnili v Neapelj. Neapelj je največje mesto Italije in šteje okrog enega milijona prebivalcev. Po dolgih in širokih ulicah smo odhiteli v pristanišče sv. Lucije. Pot nas je vodila mimo stolnice, kjer počivajo ostanki škofa sv. Januarja, katerega je dal cesar Dioklecijan leta 305. mučiti. Odsekali so mu glavo. Neka žena je tekočo kri ujela v puščico. Ta kri se hrani v omenjeni puščici do danes. Vsako leto na dan 19. septembra postane ta kri topla, tekoča, kakor bi bila pravkar natočena. Ljudstvo vzklika: viva san Genaro! — Zvonovi zvone, topovi grme, sirene v pristaniščih buče. Zgodovina priča, da se ta čudež ponavlja že stoletja in stoletja. Kdor se hoče o tem čudežu podrobneje poučiti, si naj preskrbi knjigo učenjaka-fizika dr. Isenkrahe: Neapolitanische Blutwunder, Celovec, Jožefova družba. V pristanišču svete Lucije so naši romarji lahko opazovali življenje obmorskih mest. Večina nas je stopila v tri ladjice, ki so nas ponesle od trdnjave proti Posilipo. Onstran mostu smo obstrmeli. Zdi se, da se nahajamo v pravljični noči. Pred nami celo obširno mesto, vse bajno razsvetljeno. Od Posilipa do Pompejev, obrežje dolgo 25 km vse miglja v bajni svetlobi. V ozadju se pa dviguje velikanski steber svetilk (železnica na Vezuv). Kakor zibelka dojenčkova so se zibali naši čolni na morskih valovih. Nad nami je veslala luna, za nami je donela mandolina in čuli so se akordi pesmice: Sul mare lucica. l astro d' argento... In takoj nato je zadonela spočetka tiho, boječe: Po jezeru bliz Triglava, čolnič plava... Nato druga in tretja. Izstopili smo v Villa Nazionale, kjer je največji akvarij, poln zanimivega morskega življenja. Kakor je zjutraj Neapolj nas razočaral, tako nas je zvečer očaral. Neapelj je zares bajno krasen le zvečer iz morja.

Ob polnoči smo zapustili to najbolj južno točko, ki smo jo dosegli na lepem rimskem romanju. Ker je bil cel voz zaseden le po naših izletnikih, zato je bila vožnja silno kratkočasna. Naš nadebudni doktor je skrbel za smeh in kratek čas. Vse bolezni je znal na mah ozdraviti: Nič ni čudno, da je z aspirinom ozdravljal žuljeve noge in kurja očesa. Z banami (ali s kranjskimi klobasami) je krotil želodčne krče. S tinkturo »vini« je mazal suhe jezičke. Za godbo »na smrčanje« je poskrbel najdebelejši romar Tone iz Štajerske dežele, za Trebušnikovim stricem naš najboljši turist, dasiravno tehta 145 kg. Italijani so se bali, da bi jim ne pohrustal preveč makaronov, pa jih je očetovsko potolažil, češ, da ni debel od makaronov, temveč od piščancev. Brezdvoma bo ostal polet na Vezuv v živem spominu našim romarjem. V. Z.

Dr. Jehart:

Z avtomobilom skozi arabsko puščavo.

(Dalje.)

Mož je bil dr. Guthrie Perry, profesor semitistike in posebej asiriologije na univerzi v Manitobi v Kanadi. Prišel je iz daljne Amerike, da si ogleda orient, zlasti še Babilonijo in Asirijo. Skupno pot sva torej imela in skupno sva odslej potovala.

To je bilo za oba zelo koristno. Razvaline babilonskih in asirskih mest ležijo po večini sto in sto kilometrov daleč vstran od sedanjih mest in od železnic. Potuje se k njim — sedaj po vojni — z avtomobili. Avtomobili pa so silno dragi in malokdo se vozi k razvalinam. Zato je bila najina sreča, da sva se našla, saj sva bila oba precej skromna pri denarju.

Skupno sva si naročevala avtomobile in plačevala vsak pol, skupno sva obiskovala zgodovinske kraje, skupno se smejala in jezila ter delila skromne večerje in še skromnejša ležišča. Le eno mi je težko delo, — Perry je s pravo amerikansko naglico opravil z vsako razvalino. Negov suhoparni: »Oh well, that's all —!« je bil hladen poliv na moje vroče želje, da bi se tu in tam še pomudil pol dni, ves dan. Pa končno je imela tudi ta naglica svojo dobro stran. Videl sem vse in polovico ceneje kakor sem bil potoval sam, in ušel sem o pravem

poslovnem letu je bilo vse delo Muzejskega društva osredotočeno okoli izdaje Vodnika po Petoviju, ki ga je spisal muzejski ravnatelj v Splitu dr. Mihovil Abramić, slovensko izdajo, ki bo izšla v društveni založbi, pa je priredil profesor Anton Sovré. Nemško izdajo bo izdal arheološki institut na Dunaju. Obe knjigi sta postavljeni in bosta izšli na jesen. Knjiga je bogato ilustrirana. Naslovno vinjeto slov. izdaje je narisal akad. slikar Vladimir Kirin v Zagrebu. Za finansiranje knjige, za katero so dovolili brezobrestno posojilo razni denarni zavodi, sta prevzela jamstvo gospoda župan dr. Matej Senčar in tovarnar Pavel Pirich. Upamo, da bo tudi država priskočila društvu na pomoč; dosedaj smo uživali mnogo priznanja, a pičlo materielno podporo. — Vršili sta se v društvu ob tej priliki dve predavanji. Vseučiliški profesor dr. Izidor Cankar je govoril o težnjah sodobnega slikarstva (skioptične slike), dr. Lj. Pivko pa o pravnih običajih ptujske okolice. Za jesen je obljubil dr. Fr. Stele predavanje o umetnostnih spomenikih mesta Ptuja, profesor Sovré pa o grški liriki. Upamo, da bomo pozdravili tudi druge predavatelje, ki so že obljubili, da pridejo. — Naša zbirka se je v tej dobi jako pomnožila in sicer s predmeti iz hallstattske dobe, iz rimske dobe in iz nove dobe. Prav tako narodopisna zbirka, arhiv in knjižnica. — Tudi obisk muzeja je bil zelo povoljen. — Nato so poročali podpredsednik V. Skrabar o fondu za Vodnika, blagajnik prof. Alič o društveni blagajni, tajnik dr. Vl. Travner o poslovanju. Predsednik dr. Fr. Kotnik in tajnik dr. Vladimir Travner sta utemeljevala odborov predlog, naj se izvolita dr. M. Abramić in Viktor Skrabar vsled velikih zaslug za društvo za društvena častna člana, g. okrajni glavar dr. H. Kartin v Šmarju pri Jelšah pa za dopisujočega člana. Predlog je bil soglasno sprejet. — Prof. A. Sovré je poročal o delu, ki ga je imel s slovensko izdajo Vodnika. Izdaja ni navaden prevod, ampak prireditev. Na koncu bo dodan slovar arheološke in muzejske stroke. Mnogo besed je bilo treba na novo izpeljati. — Razni govorniki so nato še povdarjali potrebo obširne agitacije za Vodnika po Petovijoni.

*

Sejmsko poročilo. Na živinski sejem dne 2. junija t. l. so prignali 295 volov, prodanih 24 po 7 do 8 Din, 385 krav, prodanih 197 po Din 7.50—3.75, teleta so plačevali po Din 11.50—10; 65 juncev, prodana 2 po Din 7—4.50; 115 junic, prodanih 63 po Din 8.25 do 5; 36 bikov, prodanih 19 po Din 8—3.50; 116 konj, prodani 3, cena 7500—1000 Din; 89 kobil, prodanih 13, cena 7500—1000 Din; 10 žrebet, prodano 1 po 700 Din. Od prignanih 1111 komadov je bilo prodanih 322. — Na svinjski sejem dne 3. junija so pripeljali 174 svinj, ki so jih prodajali po 11.25—9.75 in 182 prašičev, prodajna cena ista. Skupno se je prodalo 122 svinj in prašičev. Špehovnih svinj ni prišlo na trg, tudi špeharji, ki pripeljejo vsak petek zaklane svinje na trg, so izostali, ker je že pretoplo vreme. Cene za majhne prasce od 7—12 tednov stare so se gibale med 50—100—200 Din za en komad. Kozliči po 50—60 Din za komad.

Iz ostale Jugoslavije.

Ponesrečeno tihotapstvo z Reke na Sušak. Med Reko in Sušakom je tihotapstvo dolgo časa bujno cvetlo. Že zgodaj zjutraj so začele odhajati s Sušaka na Reko dolge vrste suhih ljudi, ki so se vračali v poznejših urah ali pa šele opoldne in zvečer na Sušak jako dobro rejeni in debli, kakor da so se na Reki v par urah zredili vsak najmanj za 15 ali 20 kilogramov. Obmejne straže so zgodnje sušce in poznejše debeluharje dolgo mirno puščale prehajati preko meje, dokler ni zloraba suše in debelosti oblasti naravnost prisilila, da svoje zaspane oči zmenca in si sušce in poznejše debeluharje nekoliko natančnejše ogleda in otiplje. Po stari navadi je te dni zopet korakalo večje število sušcev na Reko. Ko so se pa vračali kot novopečeni debeluharji na Reko, se je zgodil čudež, da jih je obmejna straža ustavila. Finančna oblast je začela debeluharje pretipavati in jim je ukazala, naj se v posebnem prostoru slečejo. Ko so se slekli, so finančni stražniki dognali, da dobro rejeni trebuščki niso dobro rejeni od obilne hrane in dobre prebave, ampak da so debeli od znatnih omotov svile in svilenih izdelkov. Tako so našli pri nekem Robertu Dragonerju iz Zagreba 1250 gramov svilenega blaga, ki si ga je omotal po životu, za kar so mu naložili globo v znesku 12.000 dinarjev. Danijel Sečen je bil obsojen zaradi svoje svilnate debelosti na 1500 Din, Anton Papaj na 2650Din, Edgar Grepi na 2250 Din, Mirko Juretić pa na 4200 Din globe. Nedavno pa je zborovala na Reki neka visoka komisija. Pravijo, da so se tudi člani tiste komisije vračali popoldne na Sušak precej debeli. »Iz višjih ozirov« pa je takrat finančna straža eno oko zatisnila, drugega pa ni odprla.

Bogat tihotapec. V Šibeniku se vrši preiskava proti velikemu tihotapcu Štipi Šara. Pravijo, da je državo prikrajšal s svojim tihotapstvom za okoli 30 milijonov dinarjev. Njegovo premoženje cenijo na 300 milijonov dinarjev in Štipa Šara slovi kot najbogatejši človek v Dalmaciji.

200 hrvatskih družin izdanih tujini. Splitski»Jadran« poroča o zadnji izselitvi 200 družin iz Veleluke in Blata na Korčuli: V teh dveh krajih je bila beda dospela do vrhunca in sestradani in goli ljudje so sklenili, da se izselijo v strašno Brazilijo, kamor je še mogoče potovati brezplačno (že iz tega se vidi, kakšne morajo biti tamkaj razmere za uboge izseljence). Toda izseljevanje v Brazilijo je strogo prepovedano. Kaj storiti? Tu so nastopili domači radikali — poturice. Obljubili so nesrečnikom, da bodo dobili dovoljenje za izselitev, ako bodo pri volitvah v narodno skupščino 8. februarja glasovali za radikalno stranko. To se je zgodilo in radikali so držali besedo: vseh 200 družin je dobilo dovoljenje, da smejo iz domovine v braziljsko sužnost. Za spremstvo jim je dobra vlada dala policijskega komisarja do zadnje evropske luke. Pripominjamo, da bi se bili Korčulanci radi naselili v Sremu ali Vojvodini, a ta plodna zemlja je seveda pridržana za druge ljudi.

ANGLIJA JAMČI ZA MEJO NA ZAPADU.

Pariz, 9. junija. (Izv.) Med Anglijo in Francijo je dosežen popoln sporazum glede jamstva za ohranitev sedanje nemške meje na zapadu. Vsak poskus Nemčije prisvojiti si zopet kos izgubljenega ozemlja ob Renu bo smatrala Anglija kot vzrok za vojno in bo dala v takem slučaju Franciji in Belgiji vso svojo pomorsko silo in vojna letala na razpolago. Glede mej na vzhodu se bo Anglija držala določb mirovnih pogodb. Poljska in češka meja ostaneta pod varstvom Društva narodov. Kakor hitro Nemčija pristane na te pogoje, bo sprejeta v Društvo narodov.

ANGLEŠKI PARLAMENT.

London, 9. junija .(Izv.) Angleški parlament je sklican na kratko zasedanje. Dne 1. julija se prično parlamentarne počitnice.

VROČINA IN HLAD V AMERIKI.

Newyork, 9. junija. (Izv.) V Pennsylvaniji je močan dež ohladil zrak za 15 stopinj. V Washingtonu vročina še ni odnehala. Vročina prihaja od skupine otokov Bermudas. V severnem delu Kanade pa je zapadel sneg.

Newyork, 9. junija. (Izv.) V Newyorku ne pomnijo tako hude vročine kakor je letošnja že 30 let. V Washingtonu se boje, da ne bi zmanjkalo vode, ker napovedujejo vremenske opazovalnice, da bo vročina trajala še nekaj dni.

ZA BREZPOSELNE V AVSTRIJI.

Ženeva, 9. junija. (Izv.) V Društvu narodov so razpravljali tudi o brezposelnosti v Avstriji. Med drugim so se bavili tudi z vprašanjem, če ne bi bilo mogoče Avstriji dovoliti izdelovanja municije za izvoz v Poljsko in v balkanske države.

VELIK POŽAR.

Budimpešta, 9. junija. (Izv.) Požar je uničil v mestu Satovalya-ujhely 55 hiš.

Poljedelski krediti.

(Govor poslanca dr. Kulovca v narodni skupščini v debati k vladnemu načrtu zakona o poljedelskih kreditih dne 29. maja.)

(Nadaljevanje.)

Novi zakon naj služi samo političnim ciljem režima.

Jasno je že, da mora imeti poljedelski kredit, če naj bo dobro in pravilno urejen, na razpolago delazmožen in sposoben aparat. Sedanje zadružništvo ima tak aparat in bi ga moglo dati v službo celi državi. Konstatiram, da ta zakonski načrt, kakor ga predlaga sedanja vlada, če bo sprejet v tej obliki — in o tem nihče ne dvomi, da bo tak sprejet — ne bo imel uspeha že samo radi tega, ker ne bo imel sposobnega aparata, ki bi vršil upravne in organizatorne funkcije. (Ivan Vesenjak: S tem se zavlačuje rešitev tega vprašanja;) Gospodje, radi tega, ker ne bo imel na razpolago sposobnega aparata in ker se zameta aparat, ki ga je ustvarilo svobodno zadružništvo, ne bo imel naš kmet od vse te akcije nobene koristi ali pa vsaj zelo majhne. Tudi če bi bil predloženi načrt v osnovi dober, bi se samo radi tega njegov dobrodejen vpliv moral za leta zavleči.

Poleg tega se pa skuša prekiniti organski razvoj našega zadružništva. Prekinil se ne bo, ker se naše zadružništvo ne bo hotelo prilagoditi novemu zakonu in bo šlo naprej po stari poti. Pravim pa, da se skuša prekiniti organski razvoj. (Franjo Žebot: Ubiti hočejo, kar je dobrega!) Gospodje! Imeli bomo torej v državi dvojno zadružništvo: priviligirano državno zadružništvo (Franjo Smodej: Politično!) in pa svobodno privatno zadružništvo, ki ima veliko izkustev za seboj in ki je našemu kmetu veliko koristilo (Janez Brodar: Rešilo ga je!), ki ga je rešilo gospodarske propasti in iz rok oderuštva, ki je pribavilo našemu kmetu dovolj kredita, da je mogel začeti boljše gospodarstvo in uvesti racionelnejše metode v svoje delo.

Imeli bomo torej priviligirano in svobodno zadružništvo. Zakaj pa vlada gre za tem, da ustvarja novo zadružništvo? Kakšni so motivi, ki jih je imela vlada pred seboj, da hoče ustvariti novo zadružništvo in da hoče tako mirne vesti preiti preko sedanjega zadružništva in da hoče zadati udarec sedanjemu zadružništvu? Če kaj takega poskuša, mora imeti važne razloge za ta usodepolni korak. Kakšni so torej ti motivi?

Avtor tega zakonskega načrta je po mojem mnenju gospod dr. Stojković, ki v svoji knjigi o poljedelskem kreditu na Francoskem na strani 103 piše sledeče: »I ako verujemo, da bi se kapital dat Savezima delio preko njihovih zadruga poljeprivrednicima, koji ga zaista potrebuje, koji bi ga upotrebili u produktivne svrhe u roku sasvim suprotno onome, što bi se dešavalo, kad bi se taj kapital u vidu kredita podelivao preko državne poljeprivredne banke, ipak smo iz razloga, koji ćemo niže navesti, protiv davanja tih kapitala neposredno savezima na razpolaganje.«

Gospod Stojković na to našteva razloge, zakaj se mora zapostaviti dosedanje zadružništvo in zakaj mora sedanja vlada nastopiti v tem vprašanju novo pot v negotovo, megleno bodočnost. Na te argumente g. Stojkoviča se bomo kasneje povrnili.

Sedaj hočem le konstatirati, da gospod Stojković v citiranih besedah priznava, da bi bilo vendar le oportuno, da bi bilo le dobro in uspešno, ko bi se denar, ki ga da država v te namene, delil preko zadružnih zvez. On priznava, da bi to ne bilo gospodarsko slabo, toda kljub temu hoče za vsako ceno ustvariti novo zadružništvo. Ali nimamo že dovolj vsakovrstnega zadružništva, produktivnega in kreditnega? Ali nimamo dobrega in preizkušenega zadružništva? Ali ne gre to zadružništvo naprej svojo organsko pot? Gospodje, nikar se ne udajajmo iluzijam, da se da zadružništvo ustvariti tam, kjer ljudje še niso dovolj prosvitljeni. Naše zadružništvo gre naprej svojo organsko pot. Kjer se pojavi ugoden teren in kjer se dobijo sposobni ljudje za vodstvo zadrug, se zadruge ustanavljajo. Kjer pa razmere še niso dozorele, kjer obstoja še naturalno gospodarstvo, tam ni zadrug in jih tudi absolutno ni mogoče ustanoviti. Mi imamo torej vsakovrstno zadružništvo , in sicer za naše razmere približno močno zadružništvo. Zakaj delate torej poskuse z novim zadružništvom? Ali imate na razpolago toliko idealnih ljudi, ki jih boste upregli v zadružno delo? Kdor je delal na zadružnem polju, ve, da zadružništvo boleha najbolj na tem, ker ima premalo sposobnih in idealnih ljudi, ki ne gledajo na svoj dobiček, ki se žrtvujejo, ki hočejo pomagati zadružništvu, ki imajo veliko ljubezni, ki jo zahteva zadružno delo, inteligentnih ljudi, ki imajo v sebi dovolj moralne moči, da ne gredo preko pravil, ki jih postavlja zadružni zakon in da tisto, kar se jim poveri, varujejo in uporabljajo v namene svojih sotovarišev, sozadrugarjev. To je treba zadružništvu. In če že sedanjemu zadružništvu primanjkuje takih ljudi, če vse naše zadružništvo kliče po novih močeh, po novih silah, kje bo potem dobilo državno zadružništvo ljudi, ki bodo snovali te nove zadruge in hoteli rešiti vprašanje poljedelskih kreditov? Zgodilo se bo sledeče: Ti dobri zadrugarji, ki so že sedaj posvetili vse svoje moči zadružništvu in kmetskemu gibanju, bodo ostali pri svojih zadrugah. Niti eden ne bo odpadel. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levici.) Kdo pa bo šel v nove zadruge? V nove zadruge bodo šli politični špekulantje, ki bodo mislili: tukaj se da dobiti denar. Na razpolago je 500 milijonov dinarjev, ustanovimo si zadrugo, da bo teh 500 milijonov dinarjev državnega denarja prišlo v naše roke in da bomo ž njim gospodarili. V nove zadruge bodo torej šli v prvi vrsti politični špekulantje, potem pa moralno in intelektualno manj vredni ljudje. V krajih, kjer je zadružništvo že razvito, so najsposobnejši ljudje že angažirani in ti svojih otrok ne bodo zapustili na ljubo nečemu, o čemer ne vedo, ali bo sploh prospevalo ali ne. Če je torej ta zakonski načrt samo eksperiment, ki ne bo prinesel koristi, zakaj se ustvarja potem novo zadružništvo?

Gospod minister za poljedelstvo in vode je v svojem ekspozeju, gospod dr. Stojković pa v svoji knjigi dovolj jasno povedal, zakaj se zapostavlja sedanje zadružništvo in zakaj se ustvarja novo zadružništvo. Gospodje, ali so pri tem morda merodajni čisto gospodarski razlogi? Ali je morebiti merodajna pri tem prava skrb za kmeta? Ne. Ta dva gospoda čisto jasno in brez ovinkov ter pridržkov priznavata, da mora tudi ta zakon služiti političnim ciljem sedanje vlade. (Klici na levici: Čujmo, čujmo! — Karol Škulj: Zato bodo razmetavali zopet državni denar, a za druge potrebne stvari ga pa nimajo!)

(Dalje sledi.)

času strahoviti vročini, ki je letos že koncem aprila legla na mezopotamsko ravnino. Prisrčno sva se ločila ob koncu potovanja v Damasku ter si obljubila, da si zvesto dopisujeva vse življenje.

Enolično je drdral stroj, enolično je ležala puščava krog nas, — zadremal sem. Ko sem se črez uro ali kaj zbudil, je še vedno enolično drdral stroj, enolično se je raztezala puščava krog nas. Strašen svet!

Končno, krog pete ure, sem zagledal v daljavi obrise gradu na hribu — turško trdnjavo vrh Palmire. Pogledal sem šoferja, pokimal je, dejal »Palmira!« in dal stroju še večjo brzino.

Zdramil sem spečega Perryja z vzklikom: »Halo — Palmira!«. Vse je pogledalo kvišku, živahni pogovori so se pomešali z ropotanjem stroja.

Črez pol ure smo zavili črez široko sedlo in krog ogla hriba — in spodaj v rumenkasti puščavi, pozlačena od večernega solnca, bajna in nepopisno slikovita s svojimi stoterimi stebri in kolonadami in romanskimi oboki, ki stoje tu pa tam po samotni puščavi, je ležala pred nami Palmira, kraljica puščave, glavno mesto nekdanjega mogočnega kraljestva Zenobije.

Palmiro bom opisal drugikrat. In naj le povem, da sem koj skočil z voza, komaj da je obstal na dvorišču hana, sedanje avto-postaje Eastern-Transport družbe, v naglici oddal potni list v revizijo — Palmira je zadnja postojanka francoske Sirije na tej poti — ter pohitel med razvaline, da še pred solnčnim zapadom ujamem par posnetkov. Ob pol sedmih sem se vrnil v han, videl sem vse in zadovoljil tudi svoja fotografiška poželenja.

Sedli smo k večerji. Plačati ni bilo treba. Hrano in prenočišča — če bi se hotel dalje pomuditi na tej ali drugi postaji —, vse sem plačal s tistimi 15 funti. Večerja je bila obilna in prav nič orientalskega ni bilo na njej. Čudil sem se pristni dunajski juhi in z nemim iznenadenjem sem použival izvrstno praženo svinjetino. Pa kmalu sem našel razloga za te nerazumljive pojave.

Pri svetli luči acetilenk smo se ob osmih zvečer odpravljali na vozove. Pregledoval sem vrvi, s katerimi je bila moja prtljaga privezana, ko se za menoj nekdo oglasi v pristni jugoslovanščini z lahkim češkim naglasom: »Vi ste Jugoslovan, jeli?«

Šinil sem okoli, da bi bil skoraj prevrgel poleg stoječega šoferja. Pred menoj je stal plečat mož pravega slovanskega tipa, poleg njega se je smehljala mlada gospa.

»Tu je vaš potni list!« je nadaljeval mož češki. »Jaz sem policijski uradnik palmiranske postaje in obenem »hotelir«.«

»Vi ste Čeh —?« sem hlastnil ves zavzet. Še si nisem opomogel od začudenja, da me tukaj sredi puščave neznan človek nagovori v domačem jeziku. »Kako ste prišli sem?«

»O —!« se je smejal, »jaz sem češki legionar! Ponudili so mi tole mesto, pa sem ga prevzel. Prijetno je tu! Sedaj zidam »Hotel Palmira«. Tamle! Črez mesec dni ga otvorimo. Turizmu cvetijo tu zlati časi! Mnogo se bo zaslužilo! — Moja soproga!« je predstavil.

Pogovarjali smo se, dokler ni šofer javil »Take your seats, please!« Obljubil sem nadepolnemu palmiranskemu hotelirju, da se vrnem črez Palmiro in ostanem dan ali dva njegov gost. Žal ni bilo mogoče.

Motorji so zagrmeli, še živahen »Na zdar!« in »Živijo!« — in krenili smo ven v temno puščavo.

Ponoči z avtom skozi puščavo! Čudna, neverjetna, bajna vožnja! Manjka mi pisateljskih zmožnosti, da bi vam jo opisal. Se mislim tudi ne da opisati. Treba jo je doživeti!

Da to noč nisem spal, to si lahko mislite! Morebiti da sem včasi za kake četrt urice zadremal, ne vem. Vedno isto enakomerno drdranje stroja, vedno ista črna noč krog mene, in pred menoj vedno isti beli stožec, ki so ga osvetljevali žarometi avtomobila na petdeset metrov daleč, — neizpremenjen položaj ure in ure. Kako bi naj trdil, da sem prespal kos poti, ko pa se ni ničesar izpremenilo krog mene.

Zadaj v vozu so dremali tovariši in profesor Perry je zadovoljno smrčal, jaz pa sem strmel v beli svetli stožec pred vozom. Iz tega kar se je pojavljalo v tožcu sem ugibal, kaka je puščava krog mene.

Nisem mnogo videl. Pesek in drobno kamenje, včasi je šinila večja skala v svetlo luč ob robu poti, pa koj spet izginila v temi. Ne hiše, ne palme, ne grma, še biljke ne, sledu ne najmanjšega življenja. Mrtva puščava! Avto in potniki v njem, to so bila edina živa bitja sredi smrti.

Pač! V stožcu sem videl sledove koles, včasi bolj, včasi manj razločne. Zarezali so jih v pesek avtomobili, ki so tod vozili pred štirimi dnevi, pred osmimi dnevi dvakrat v tednu. Ti sledovi, — to je »cesta« po puščavi, edini kažipot za šoferja. Opazoval sem ga. Ostro so sledile njegove oči slabotnemu tiru, gorje če ga zgubi!

In še nekaj! Daleč zunaj v temni daljavi se je včasi zasvetila rahl aluč pa spet izginila. Naš tovorni avto, ki je potoval nekaj kilometrov pred nami! Hvala Bogu, nismo bili čisto osamljeni v tej divji samoti!

Krog enajste ure je avto hipoma hrupno zabobnel, zavozil počasi ter se končno ustavil. Daleč zunaj v stožcu so migale čudne sence. Pogledal sem —. Karavana kamel je bila, žival privezana živali za rep, proti jugu so potovale, težko obložene z zaboji in svežnji. Več ko sto živali je bilo, dolgo je trajalo, da je zadnja z dolgimi, premišljenimi koraki, gugajoč se in s stegnjenim vratom izginila v nočni temi.

Čudno srečanje! »Ladja puščave« davnih tisočletij se sreča z »ladjo puščave« modernega napredka. Katera teh dveh bo v bodočnosti zmagovito prometno sredstvo v puščavi? Kakor vse kaže, zmaguje avto. Dosedaj smo poznali avto le na gladkih cestah. Pravo torišče njegovo pa je puščava, brezkončna, neomejena planota. Le na njej more in sme razviti vso svojo brzino in silo. Avto veže kraje, ki jih je dosedaj ločila puščava, nedostopna daljava, brez vode in hrane za ljudi in žival. Avto tega vsega ne potrebuje in prebrzi v 24 urah razdalje, ki so jih do včeraj s trudom prepotovali komaj v 24 dneh. Avto je »ladja puščave« v bodočnosti.

(Dalje sledi.)

Iz katoliškega sveta.

VZHOD, ZIBELKA KRSČANSKE UMETNOSTI.

G. Georges Duthuit objavlja v »Revue des Arts Asiatiques« (Obzornik za azijske umetnosti) članek, v katerem raziskuje vire krščanske umetnosti. V kratkem prihaja do sledečih sklepov:

Jos. Strzygowski, splošno priznani prvak v krščanski arheologiji, je pokazal v svojih zadnjih delih, da prihaja iniciativa v arhitekturi, kakor tudi v godbi in v liturgiji, iz Prednje Azije, domovine oboka. Latinska cerkev si je iz Mezopotamije izposodila svoj obokani strop, kar se pa tiče glavnih potez cerkvenega poslopja, njegove drzne konstrukcije in poezije, prihaja vse to iz Armenije, ki stoji pod vplivom Irana. Tam je doma kupola. Po tridesetih letih iskanja in strastnega premišljevanja je Strzygowski našel zibelko krščanske umetnosti: stala je v Mezopotamiji in Armeniji. Vsi stili, ki so se pozneje razvijali po različnih deželah: romanski, bizantinski in gotski, skoraj vsi sistemi načrtov so nastali v omenjenih dveh pokrajinah, bodisi v primitivni, bodisi v bolj razviti obliki, in so se prilagodili, od začetka 4. stoletja sem, cerkveni rabi.

Prenos teh stilov v Evropo se je vršil predvsem po teh potih:

1. po germanskih narodih, ki so se selili iz Švedske na jug. Šli so preko južne Nemčije in se ustavili na bregovih Črnega morja, preden so se razkropili po Galiji, Španiji in Italiji. Ti barbari, ki so bili silno nadarjeni, kot kažejo ostanki njih umetnosti v pariških muzejih (Cluny, Cabinet des Médailles), so prišli tu v zvezo z Armenci.

2. Po redovnikih iz Sirije in novega carstva. Ti so ustanovili zaeno z azijskimi trgovci mogočne kolonije v vseh lukah okcidenta in v velikih mestih v notranjosti dežele.

3. Po potnikih iz okcidenta. Ti so prinesli v domovino nazaj spomin na stavbe v Jeruzalemu, Betlehemu in v armenski Ciliciji, katero so prepotovali.

»Romanske« cerkve v Akvitaniji, v Provansi, v Périgordu in v Auvergni so veliki cestni kamni na potu v Iran, enako v Italiji grob Teodorikov v Ravenni in baptisterij v Pizi, San Lorenzo v Milanu, in med mnogimi bizantinskimi zgradbami cerkev sv. Marka v Benetkah, slavna sestra cerkve sv. Apostolov v Carigradu in živi čudež sveta. Če preidemo na Španijo, se tam enaki spomeniki nadaljujejo, samo da jih je še mnogo več.

KATOLIŠKI MISIJONARJI IN ZEMLJEPISNA ODKRITJA.

Če vržemo samo kratek pogled na veliko zbirko »Vestnika francoskega zemljepisnega društva« (Bulletin de la Société de Géographie), ki šteje nad 200 zvezkov, že vidimo, kako aktivno so sodelovali katoliški misijonarji pri razkrivanju našega planeta in kako so se trudili spoznavati njegove prebivalce, pa tudi, kako je francosko Zemljepisno društvo v več kot stoletnem poslovanju pokazalo ne samo zemljepisno delovanje francoskih pomorskih in armadnih častnikov, znanstvenih raziskovalcev in potovalcev, temveč tudi geografsko delovanje — v najširšem pomenu besede — katoliških misijonarjev v najrazličnejših pokrajinah naše zemlje.

Med onimi, ki jim je društvo izstavilo diplome priznanja, se nahajajo tudi letos štirje misijonarji. Z delom teh zaslužnih mož hočemo naše čitatelje malo bližje seznaniti:

Abbé Licent deluje v severni Kitajski. On ni samo misijonar, temveč tudi profesor za geologijo na katoliški univerzi v Parizu (Institut Catholique). Preiskal je Tien-Tsin, Mongolijo in deželo Ordov in odkril prav zanimive stvari, predvsem štiri paleolitska ali kvaternerna ležišča (do l. 1923. namreč kvaternerni človek ni bil znan v vzhodni Aziji, severno od Indije in na vzhodu Jeniseja). Abbé Licent je prinesel seboj krasne paleontološke in antropološke zbirke in zelo dragocen študijski materijal, katerega je obdelal v posebni knjigi pod skromnim naslovom »Poročilo o desetih letih potovanja in bivanja na Kitajskem«. In tej knjigi je geografska družba prisodila darilo.

Drugi nagrajeni katoliški misijonar je abbé Tastevin, ki je raziskaval pokrajine ob reki Amazonki in tamošnje prebivalstvo, tretji pa abbé Henry Dugout, ki deluje v srednji Kitajski. Spada med one francoske misijonarje, ki v Šangaju in njeni okolici ne vršé samo apostolskega dela, temveč se tudi zelo uspešno bavijo z znanstvenim raziskavanjem. S sodelovanjem učenjakov-duhovnikov, ki vodijo observatorij Zi-Ka-Wei, je izdal zemljepisno karto kitajske provincije Kiang-Su v merilu 1/200.000. Dve leti je delal osem listov, ki sestavljajo to veliko karto. To je ogromno delo, če se pomisli, da je najmanjša kitajska provincija tako velika kot petina Francije. Karta Abbéja Dugouta kaže velikanski napredek napram starim kartam. Abbé Dugout je tekom osemnajstih let svojega bivanja v provinciji Kiang-Su prepotoval to deželo neštetokrat na vse strani, tako da ne pozna samo točno prebivalcev in bivališč, temveč tudi pota in vodovje. Imena na tej zanimivi karti so vsa pisana v francoščini in kitajščini. Zemljepisno društvo pa svojega darila ni prisodilo temu misijonarju, samo radi te karte, temveč je z njim dala možu tudi priznanje za vse njegovo prejšnje delovanje in dopisovanje, potom katerega je Evropa nebroj stvari zvedela iz tega kota Kitajske.

Med laureati Zemljepisnega društva se nahaja slednjič tudi abbé A. Poidebard, katerega zemljepisno delovanje je tudi važno. Za časa svetovne vojne je bil ta misijonar mobiliziran in služil kot kapetan v raznih krajih Azije, predvsem v Perziji in sosednih deželah. L. 1918. je bil dodeljen francoski vojaški misiji na Kavkazu in se je odpravil iz Bagdada tja.

Napisal je knjigo o Iranski planoti, v kateri opisuje pota, gorovje, reke in prebivalce. Knjigi je dodanih več zemljevidov. Že prej je bil napisal enako delo o Perziji in večja poročila o Mosulski okolici in o Armeniji. Ko se je končala vojna, je abbé Poidebard odložil svojo blestečo uniformo častnika generalnega štaba in spet oblekel misijonarsko sutano ter odpotoval v Levanto. Sedaj raziskuje dežele med sirskim obrežjem Sredozemskega morja in Mezopotamijo. Predvsem hoče proučiti pota in ceste, ki so v vseh stoletjih vezale Daljni Vstok z obrežji Sredozemskega morja. Zemljepisno društvo mu je stavilo za to delo večje vsote na razpolago.

Kot vidimo, so tudi letos misijonarji častno uspeli pred Zemljepisnim društvom: to je letos izdalo 18 daril in od teh so štiri dobili francoski misijonarji. To je velika čast za te junaške apostole in vzpodbuda za vse one, ki jim hočejo slediti na evangeljskem kakor tudi na znanstvenem polju.

Cerkveni vestnik.

SPORED procesije presvetega Rešnjega Telesa v stolnici.

Ob osmih slovesna pontifikalna maša. Ob pol devetih se prične ob vedrem vremenu pomikati procesija, ki gre: Pred Škofijo, skozi Stritarjevo ulico pred frančiškansko cerkev, I. blagoslov. — Skozi Wolfovo ulico, mimo Zvezde, Gosposko ulico pred križevniško cerkev, II. blagoslov. — Skozi Križevniško ulico, čez šentjakobski most pred šentjakobsko znamenje, III. blagoslov. — Po Starem in Mestnem trgu pred mestno hišo, IV. blagoslov.

Razvrstitev.

I. Šole: 1. Prva mestna deška osnovna šola. 2. Prva deška meščanska šola. 3. Trgovska šola. 4. Pripravnica z deško vadnico. 5. Realka. 6. Državna realna gimnazija na Vrtači. 7. Državna realna gimnazija na Poljanah. 8. Prva državna gimnazija.

II. Društva: 1. Prosvetna zveza z zastavo. 2. Krščansko žensko društvo. 3. Katoliško mladeniško društvo. 4. Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov. 5. Akademična društva »Danica«, »Zarja« in »Borba«. Starešinstvo.

III. Ženske Marijine družbe: 1. Dekliška Marijina družba iz Lichtenthurna. 2. Dekliška Marijina družba iz Križank. 3. Stolne kongregacije z zastavo. 4. Kongregacija Marije Pomočnice. 5. Uršulinska tretja kongregacija. 6. Notranja uršulinska kongregacija. 7. Kongregacija gospodičen in gospa pri oo. jezuitih.

IV. Bandero Naše Ljube Gospe. Ženske svetilke. Udeloženke v narodnih nošah.

V. Bandero presv. Rešnjega Telesa. Moški svetilci. Moške Marijine družbe. Stolna Vincencijeva konferenca.

VI. Dečki in deklice.

VII. Prvi oddelek vojaštva z godbo.

VIII. Mestni magistrat. Trgovska zbornica. Uradništvo. Univerza.

IX. Oo. frančiškani. Duhovščina. Presvetli z Najsvetejšim.

X. Veliki župan z uradniki in častniki.

XI. Drugi oddelek vojaštva.

Verniki ob ulicah, kjer se pomika procesija, naj pokažejo svoje spoštovanje do presv. Rešnjega Telesa s tem, da okrase in razsvetle okna na ulico.

Občinstvo se naproša, da s prehodi čez ulico ne trga procesije. Krščanski takt zahteva, da verniki pokleknejo, ko gre mimo Najsvetejše.

Sv. maše so od 4 do 8 vsake pol ure. Po slovesni osmi sta še dve tihi sv. maši: ob 9 in pol 12.

PROCESIJA SV. R. T. PRI SV. PETRU.

V četrtek 11. junija ob pol 5 zjutraj je prva sv. maša. Ob 5 slovesna sv. maša. Ob 6 gre procesija iz župnijske cerkve po sv. Petra cesti v Škofjo ulico čez most na Poljansko cesto, kjer je pri Jozefišču prvi blagoslov. Pred Perdanom je drugi blagoslov. Od Perdana gre procesija čez most na šentpetersko in Vidovdansko cesto. Pred hiralnico je tretji blagoslov. Od tretjega blagoslova gre procesija mimo Tabora naravnost v Vrhovčevo ulico na Ahacljevo (Jegličevo) cesto, kjer bo četrti blagoslov. Od četrtega blagoslova mimo Šarabona po Žaloški cesti v cerkev. Če bo dež, prestavimo procesijo na nedeljo ob istem času.

Spored: 1. Podružniška bandera. 2. Župnijsko bandero, salezijanska godba. 3. Šola iz Hrušice, Most in Sv. Petra. 4. Marijanišče z banderom. 5. Lichtenthurniška šola. 6. Gojenci vzgojevališča. 7. Prosvetno društvo z zastavo. 8. Moška Mar. družba z zastavo in Salezijanci. 9. Bratovščina sv. R. T. z banderom. 10. Mar. družba za žene. 11. Mar. družba za dekleta z zastavo. 12. Narodne noše. 13. Orli. 14. Vojaška godba. 15. Belooblečeni otroci. 16. Pevci. 17. Duhovščina z Najsvetejšim. 18. Občinsko zastopništvo. 19. Vojaštvo. 20. Drugo občinstvo v vrstah.

Stanovalce ob imenovanih ulicah prosimo, da okrase in po možnosti razsvetle okna.

Takoj po procesiji bo pri stranskem oltarju sv. maša za šolsko mladež. Med procesijo je sveta maša v župnijski cerkvi ob 7, po procesiji ob devetih, zadnja sv. maša je ob pol 11.

PRVA PROCESIJA SV. R. T. PRI SV. KRIŠTOFU V LJUBLJANI.

V nedeljo 14. junija obhajajo pri Sv. Krištofu procesijo Sv. R. T. zjutraj po sv. maši, ki bo ob sedmih, tako da se prične procesija ob pol 8.

Razvrstitev: 1. Veliko bandero. 2. Šolarji in drugi fantiči. 3. Šolarke in druge deklice, ki ne svetijo in ne potresajo. 4. Možje in fantje. 5. Ženske brez sveč, 6. Ženske s svečami. 7. Narodne noše. 8. Prvi oddelek vojaštva. 9. Godba Mladinskega doma. 10. Belooblečene deklice s svečami. 11. Belooblečene deklice, ki potresajo. 12. Cerkveni pevski zbor. 13. Mala bandera in svetilke. 14. Duhovščina z Najsvetejšim, častna straža vojaštva in svetilci. 15. Odličnjaki raznih zastopstev. 16. Drugi oddelek vojaštva. 17. Ostalo občinstvo.

Obhod: Procesija se pomika po sledečih ulicah: Iz cerkve Sv. Krištofa po sredi Dunajske ceste v Linhartovo ulico, kjer bo pred hišo g. Kreutzerja prvi blagoslov; iz Linhartove ulice po sredi Dunajske ceste do mitnice, preko Dunajske ceste zavije v Einšpilerjevo ulico do Vile«: drugi blagoslov; iz Einšpilerjeve ulice po Hranilnični cesti in cesti za Bežigradom do hiše g. Šenice, kjer bo tretji blagoslov; od tu na Dunajsko cesto do hiše g. Peterce, kjer bo četrti blagoslov.

Krištofljani so si z velikimi žrtvami ustvarili redno službo božjo in imajo letos prvič svojo procesijo.

* * *

Slov. kat. akad. starešinstvo vabi svoje člane, da se udeleže procesije sv. R. T. Zbirališče ob pol 9 zjutraj pred semeniščem.

Križanska moška in mladeniška Mar. družba se udeleži z zastavo procesije sv. R. T. v stolnici. Člani se zbirajo za cerkvijo pri zastavi. Prosi se za polnoštevilno udeležbo.

Kongregacija za gospe pri sv. Jožefu se udeleži v četrtek procesije v stolnici. Gospe se zberejo na voglu Jugoslovanske knjigarne ob stolnici. Vsaka naj prinese svečo seboj.

Obleke kupite najugodneje pri Jos. Rojina Ljubljana

Dopisi.

Bled. (Hudi oče župan.) Bled slovi zaradi svoje naravne krasote ne le po vsej naši državi ampak daleč preko njenih mej. Slovi, ker je poletno bivališče našega kralja. Slovel je že davno pred vojsko prav posebno kot zdravilišče. Od vseh krajev Evrope in celo iz Amerike so hodili ljudje k Rikliju, ki je bil svetovno znan zaradi svojega zdravljenja. Lani je zaslovel zaradi igralnice — vendar je ta slava kmalu zopet zatemnela (zaradi »klerikalcev«!). V najnovejšem času pa utegne zasloveti še bolj zaradi svojega župana, ki je dal Bledu popolnoma novo lice. Ima pa g. župan še velikanske načrte z Bledom, katere misli tudi izvesti. Mi občudujemo vrline tega moža ter ga ne zavidamo za nje, akoravno nas prav nič ne mara. Občudujemo ga še prav posebno zaradi njegove visoke naobrazbe, katero je pokazal pri zadnji občinski seji v najlepši luči. Bilo je pa takole: Odborniki SLS so se drznili nekaj ugovarjati (to je sicer njihova najgrša lastnost, da g. županu radi ugovarjajo) in g. župan so se upravičeno razsrdili nad tako nesramnostjo. Začeli so s »klerikalci« bolj glasno govoriti — »klerikalci« bodo gotovo rekli vpiti —, kar seveda ni bilo res. Eden klerikalcev« se predrzne reči: »Gospod župan, če boste na nas tako vpili, bomo zapustili sejo.« To je bilo seveda nesramno, zato so se g. župan upravičeno razsrdili. V svoji sveti jezi so zavpili — ne zakričali: »Pojte h... v r..!« In »klerikalci« so res vstali in šli, pa ne tje, kamor so želeli g. župan, ampak ven na prosto. Užaljeni g. župan pa so še vpili za njimi: »Vas bo vse h... vzel.« Če se ta pobožna želja g. županu res izpolni, potem bo šele Bled zaslovel! — Po Bledu se govori, da je g. minister dr. Žerjav, velik prijatelj našega hudega župana Kende, vladi ponudil demisijo, ako se ne bi otvorila igralnica, ki jo g. župan tako goreče želi, da bi se popravilo občinsko gospodarstvo. Mi pa mislimo, da bo vlada rajši sprejela demisijo g. ministra dr. Žerjava, kakor da bi dovolila otvoritev igralnice. Treba je pomisliti, da bi igralnica privabila vse polno sumljivih in nevarnih elementov iz inozemstva na Bled, kjer mora biti spričo bivanja kraljevega vseskozi dostojna in v vsakem oziru solidna publika.

Wingles Pas de Calais. Izgubil se je iz naše srede 16. aprila tovariš rudar Tomaž Šarc, doma iz Možic pri Kamniku. Rekel je, da gre na pošto; odtlej ga ni nihče iz slovenske družbe več videl. Star je 27 let. Vedno je bil bolj tih in skromen, spuščal se ni v nobene vrtoglavosti. Zato smo bili njegovi prijatelji zanj tembolj v skrbeh. Javili smo orožništvu in na občini; oboji so poizvedovali, toda doslej brez uspeha. Tudi sicer smo storili vse, da bi ga izsledili, toda ves naš trud je bil zaman. Zelo nam je žal za njim, ker je bil vseskozi pošten in zelo prikupljiv človek.

Proti odebelosti deluje s kolosalnim vspehom **samo Vilfanov čaj.**
Dobiva se v vseh lekarnah in drogerijah.
Proizvaja Laboratorij Mr. D. Vilfan, Zagreb, Ilica 204

Boj za treznost.

Od piva k čokoladi. Prejšnjo pivovarno Schlitz v Nilwaukee je lastnik spremenil v tovarno čokolade, ki porabi dnevno 30.000 kg mleka in velike množine sladkorja. Zanimivo je, da dela lastnik tovarne reklamo za čokolado ravno s tako vnemo, kakor preje za pivo.

Sadje mesto alkohola. Konzum se je v Severni Ameriki od leta 1907 več kot podvojil. Amerika porabi izmed vseh držav največ sadja na svetu in brezalkoholne sadne pijače so se v zadnjem času v Ameriki zelo udomačile.

Novi vinogradi v Kaliforniji. Trtoreja je v Kaliforniji po vpeljavi prohibicije posebno zacvetela. Sade predvsem vrste, katerih grozdje se lahko dalj časa shrani ali pa take, katerih jagode se lahko posuše ter kot rozine izborno prodajo.

Pisatelj Sinclair o prohibiciji. Znani ameriški pisatelj Sinclair je pisal nedavno neki dami v Pragi sledeče stavke o prohibiciji: ...»Alkohol je po mojem mnenju strup. Če bi se potom njega oškodovali samo posamezniki, bi njega uživanje lahko ostalo svobodno. Ker pa alkohol mnogokrat ljudi vzgaja za zločince in umobolne ter škoduje potomcem, postaja alkohol socialna nevarnost. Zato ima človeška družba ravno isto pravico alkohol potom zakonodaje prepovedati, kakor vlom in tatvino. Poskus alkoholne prepovedi je sedaj v Združenih državah v teku. Samoobsebi umevno ni bilo mogoče globoko ukoreninjenih ljudskih običajev v petih letih spremeniti. Nedvomno se prohibicija v mnogih slučajih krši. Toda bistveno je, da alkohola ne dobe široki sloji ljudstva: mani škodi, če se en del bogatih delomržnežev z njim uniči. Prepričan sem, da se bo sčasoma posrečilo zakon popolnoma uveljaviti in da bo končno narod, ki se je alkohola osvobodil, odnesel venec zmage čez narode, ki se uživanju alkohola niso mogli odreči.«

Turistika in sport.

Lahkoatletski meeting SK Ilirije. Jutri, dne 11. junija ob pol 15, igrišče Ilirije. Prijave za jutrišnji nacionalni meeting SK Ilirije so došle v nepričakovano velikem številu. V 13 disciplinah starta po dosedanjih prijavah 64 atletov klubov HAŠK, Marathon, AŠK in Policijski ŠK (vsi Zagreb) ter Ilirije, Primorja in LASKa (Ljubljana). Za vsako disciplino starta najmanj 10 atletov. Prireditev je torej v pravem pomenu besede medmestni meeting Ljubljana : Zagreb. Z obeh strani gredo v boj najboljše moči, kakor Kojić, Zgaga, Rosenkranz, Gašpar, Ferković in Valtrič, Perpar, Deržaj, Orehek, Zupan. Meeting utegne biti tako po obsegu kakor po rezultatih eden največjih dosedanjih v Jugoslaviji. Program je sestavljen tako, da bo nudila prireditev čim pestrejšo sliko in da bo zainteresirala slehernega gledalca, v celoti traja približno 3 ure. Glasi se: 1. predtek 100 m, 2. tek 1000 m, 3. met kopja, 4. predtek 400 m, 5. skok v višino, 6. met kladiva, 7. finale 100 m, 8. tek 5000 m, 9. skok v daljino, 10. finale 400 m, 11. met diska, 12. skok ob palici, 13. stafeta 200 plus 200 plus 400 plus 800 plus 1500 m. Vstopnina je določena z ozirom na propagandni namen zelo nizko.

Pokalne tekme LNP. Na igrišču Primorja ob Dunajski cesti se odigra jutri II. kolo podzveznih pokalnih tekem v Ljubljani. Kot zmagovalci iz prvega kola, ki se je absolviral 21. maja na igrišču Ilirije ob velikem zanimanju publike, pridejo v drugo kolo Ilirija, Primorje, Hermes in LASK, medtem ko so Jadran, Slovan, Celje in Slavija kot premagani izpadli iz nadaljnega tekmovanja. Žreb je določil za protivnike Ilirija : LASK (ob 16.30) ter Primorje : Hermes (ob 18).

Prvenstvena tekma Bačka (Subotica) : Ilirija. — V nedeljo 14. junija ob 17.45, igrišče Ilirije. Jugoslavensko atletično društvo »Bačka«, prvak subotiške nogometne podzveze, igra v nedeljo v prvem kolu tekem za prvenstvo Jugoslavije v Ljubljani z našim prvakom Ilirijo, je naši širši sportni javnosti domala nepoznan klub. Z Ilirijo se doslej nista sestala niti enkrat, pa tudi v Zagrebu je redek gost. Tesnejši so njegovi odnošaji z belgrajskimi klubi, osobito pa goji tekmovalne zveze z budimpeštanskimi in vobče mažarskimi klubi. Proti zagrebškim in belgrajskim klubom je dosegel večinoma dobre, zelo izravnane izide. Concordijo je nedavno porazil na domačih tleh z 2 : 1, Jugoslaviji je v Belgradu podlegel z 0 : 1. V moštvu ima več igračev, ki so nastopali v državnih reprezentančnih tekmah, tako predvsem orjaškega branilca Kulundžiča, levo zvezo Marcikiča, levo krilo Slezaka. Na igri Bačke se zelo opaža vpliv mažarske nogometne šole. Moštvo je zelo hitro, fizično znatno nad našim, z energičnim startom. Goji pretežno igro dolgih pasov z pogosto uporabo svojih izvrstnih kril. — Kot sodnik je delegiran v Ljubljano najboljši zagrebški sodnik Fabris.

Petletnica SK Hermesa. Sportni klub Hermes, eden naših najmarljivejših klubov, je proslavil preteklo soboto in nedeljo petletnico sportnega delovanja. Torišče njegovega dela je Šiška, ki mu redno dovaja mnogoštevilno, talentirano izvršujoče članstvo. Do lani se je gojil v Hermesu skoro izključno le nogomet, jeseni pa je razširil svoje delovanje na žensko hazeno, posamezni člani so se udejstvovali nadalje v lahki atletiki in v zimskih sportih. Kakor rečeno je deloval Hermes posebno intenzivno in tudi z lepimi uspehi na polju nogometnega sporta. Tu stoji že več let med prvimi domačimi klubi in igra proti moštvom iz Slovenije večinoma zmagovite tekme, v katerih se odlikuje nele z veliko požrtvovalnostjo, temveč tudi z dobro kombinacijsko igro. Naslonjen na Ilirijo je absolviral lani in letos več tekem z zunanjimi, tudi inozemskimi klubi. Tudi napram tem je znal častno zastopati naš nogomet. Da si v prvenstvu podzveze ni priboril boljšega mesta, treba pripisovati nazadovanju v formi lanske jeseni. Kakor menda pri vseh naših sportnih klubih, je tudi pri Hermesu financijelno vprašanje vzrok, da ne napreduje klub še z daljšimi koraki. Baš pred petletnico je bilo to vprašanje tako pereče, da se je mislilo že na razpust kluba, oziroma na fuzijo s SK Primorjem. V zadnjem času se je pridružila tem neprilikam še izguba igrišča. Hermes se tedaj ravno ob petletnici ne nahaja v najugodnejšem položaju in zato je tem bolj obžalovati, da publika ni posetila v večjem številu jubilejnih sportnih prireditev. Nadejamo se in želimo, da je v klubu dovolj življenske sile, da premaga tudi te ovire in da najde pot do nadaljnega napredka. Sportne prireditve petletnico so zadele Hermes vsaj navidezno slabo pripravljenega. Moštvo je podleglo v soboto Iliriji z 1 : 9, potem ko je ob polčasu celo vodilo z 1 : 0, ter v nedeljo zagrebški Croaciji z 0 : 3. Zdelo se je, da moštvo ni v treningu, manjkalo je pravo startanje in vztrajnosti, skupna igra je bila za Hermes neobičajno pomanjkljiva. Priznati je seveda treba, da nosi mnogo krivde na neuspehih goalman, ki je bil oba dni zelo indisponiran. — V odmoru tekme s Croacijo je absolviral SK Slovan nekaj težkoatletskih produkcij. V grško-rimski rokoborbi je zmagal Tičar nad Zmerzujem, boks med Walandom in Weiblom je končal neodločeno, Nadižar pa je knock out podlegel Legatu. — Zabavna prireditev v hotelu Bellevue je bila prav prijetna.

DEMPSEY V BERLINU.

V Lunaparku nastopa; stalni gostje so seveda vsi zbrani, množice pa, ki je hotela notri, bi tri dvorane ne mogle sprejeti. Vse je bilo lepo in sportno na višku. Najprvo film, ki kaže Dempseya v glavnih njegovih bojih. Nato nastopi on sam; v zasebnem življenju krotak kot jagnje, v boju strah najmočnejših ljudi sveta. Krasno telo, ideal bokserjevega telesa! Vitke noge, kite in mišice, ozki boki, ogromen gornji del, roke kot kladiva; tilnik je naklo. Dempsey začne; najprvo s težko vrečo, polno peska, nato z nevidnim nasprotnikom. Pokaže potem svoj način napadanja, njegov nasprotnik je težki Amerikanec Cutler iz Chicago. Dolgo let že trenirata skupaj, sicer bi Cutler teh udarcev ne mogel zdržati, Dempsey dela s polno močjo. Vse pride na vrsto, občinstvo kar gleda, kaj takega še ni videlo. Po tem resnem delu pa pride zabava, tri nasprotnike mu postavijo nasproti. Diekmann, težka teža, se je občinstvu smilil, ko je nastopil; bil je pa previden in mojstra ni dražil, zato ga je Dempsey samo malo božal. Slabše se je godilo Brandlu; malo preveč daleč je segel in je hotel menda boksati; Dempsey ga je malo po nosu udaril, pa se je opotekel in je zginil, bil je čisto »groggy« (pijan, ne zavedajoč se). Z Angležem Drake se je Dempsey prav tako samo malo šalil in igral. Najbolj čudovita je izredna hitrost Dempseyeva, bliskovit tempo, krasno operiranje z nogami. Če bi ga videl, kako je šel k tlom in trenutno spet nazaj gor, tedaj si mogel malo misliti, kako strahoviti morajo biti ti udarci. Strokovnjaki so zijali, laiki se pa niso več čudili, da se tega moža in njegovih pesti ves svet boji.

Prosveta.

Stoletnica dr. Charcota.

Dr. Charcot, profesor na medicinski fakulteti pariške univerze, je bil najslavnejši francoski in lahko bi rekli svetovni zdravnik prošlega stoletja. Letos slavijo Francozi stoletnico tega znamenitega moža, tovariša danes še slavnejšega Pasteurja.

Pasteur je bil kemik, a Charcot (izgov. šarkó) zdravnik. Pred dvemi leti se je slovesno slavila stoletnica Pasteurjeva ne samo v Franciji, temveč po vsem svetu. Letos so slavili, malo bolj skromno, stoletnico Charcotovega rojstva. Moža sta bila sodobnika in prijatelja. Ko so Pasteurja v medicinski akademiji strastno napadali radi cepljenja proti steklosti, ki je rešilo že nebroj človeških življenj, se je dvignil Charcot in ga navdušeno branil pred sistematično gonjo, ki so jo bili uprizorili proti njemu, in slavil važno iznajdbo.

Eden kot drugi zaslužita, da se njiju ime pravično slavi in da ohranimo spomin na dobrote, ki sta jih izkazala človeštvu in znanosti. Med tem pa ko so Pasteurja za časa njegovega življenja ostro napadali, so Charcota brez izjeme hvalili in občudovali in lahko bi rekli preveč dvigali v nebesa.

»Mnogi onih, ki so vrgli iskro resnice v temo človeškega znanja, so zapadli pozabljenju,« je napisal dan po smrti tega slavnega zdravnika eden njegovih učencev, L. Haškovec, profesor nevro-patologije na praški univerzi, »oni pa, ki so pobrali te iskre, so postali slavni in človeštvo se jim je izkazalo hvaležno. Malo jih je, katerim je bila usoda mila in katerim je bilo dano, da so se pokazali ljudem v dobi svoje ustvarjevalne sile, in ki so za to želi zahvalo še v času, ko so bili pri življenju. Eden takih je bil profesor Charcot... Umrl je na višku svoje slave, češčen od zdravnikov vesoljnega sveta, prisrčno ljubljen od brezštevilne množice učencev in hvaljen od vseh, ki so bili prišli k njemu iskat pomoči...«

Po njegovi smrti pa je njegovo ime počasoma izginjalo, med tem ko se je jasno zablestela zvezda Pasteurjeve slave. O Charcotu namreč ni mogoče reči tega, kar se pripisuje Pasteurju: da bi bila njegova odkritja popolnoma spremenila umetnost zdravljenja.

Vendar se pa spodobi, da svet ne pozabi, da je Charcot priznani oče moderne nevropatologije. V tem je Charcotovo ime večno: Nevro-patološko društvo, Medicinska akademija, Znanstvena akademija, pariška univerza in francoska vlada so o priliki stoletnice združeno slovesno proslavile njegovo ime.

Charcot pa ni bil samo nevrolog, bil je tudi znamenit patološki anatom. Skoraj deset let je bil na stolici za patološko anatomijo na pariški medicinski fakulteti. Brezdvomno je od onega časa sem ta znanost mnogo napredovala. Po tem, kar vemo danes, vidimo, da se je Charcot večkrat močno motil in da bi se bil z malo večjo skromnostjo ognil nekaterim zmotam, toda lahko je pozneje kritizirati, lahko je, popisovati prehojeno pot, če smo na cilju. Toda, ali smo na cilju? Kdo bi si upal trditi kaj takega? Kdo bi si upal reči, da pozna vse skrivnosti znanosti? Saj že jutri lahko nekdo napiše novo knjigo, najde nov sistem, ki podere vse dosedanje. Kako prav je imel Charcot, katerega geslo je bilo: »Treba je vedno delati!«

Glavno delo Charcotovo je, kot smo dejali, nevro-patologija. Skrbno je proučeval celo vrsto slučajev pri avtopsijah in uvedel v patologijo in v fizijologijo človeških možgan čisto nove poglede. Z njegovimi raziskovanji in odkritji so se okoristili zdravniki, kirurgi in filozofi. Njegova teorija cerebralnih lokalizacij je bila navdušeno sprejeta od zdravnikov in predvsem od materijalističnih filozofov, ki so našli v njej rešitev mnogih svojih problemov, dokler ni profesor Pierre Marie s svojimi kritikami in znanstvenimi raziskavanji precej ohladil to navdušenje. Na drugi strani pa je točen študij vpliva možganskih ran na ves organizem v svetovni vojni močno upropastil Charcotove teorije.

Sicer pa je podrobni študij Charcotov gotovih možganskih bolezenskih pojavov še danes nepobit, predvsem študij amiotrofične lateralne skleroze, bolezni, ki se še danes imenuje po njem Charcotova bolezen, kakor tudi študij tabetičnih artropatij, katero bolezen so enako angleški zdravniki nazvali Charcotovo bolezen.

Vkljub svoji kritiki pa profesor Pierre Marie izjavlja, da je bil Charcot velik umetnik v zdravilstvu, kajti ravno v onih stvareh, ki jih je raziskoval, je začetnik in ustanovitelj. Pred njim namreč ni bilo prav ničesar in vsi njegovi nasledniki so zidali edinole na temelj, ki ga je bil on položil.

Njegova diagnoza je bila nagla in točna. Imel je naravnost instinkt prave diagnoze. Če ga je kdo vprašal, kako in zakaj je to taka bolezen, je odvrnil: »Zakaj? Tega vam ne morem reči, toda to je ta bolezen, to čutim.«

Vsled tega izrednega daru mu je bilo mogoče položiti temelj zdravniške znanosti, ki jo imenujemo nevrologijo in ki pred njim ni obstojala.

Dr. B.

•

Kulturnopolitične struje v Nemčiji. Na graški univerzi je te dni predaval med drugimi inozemskimi nemškimi učenjaki münsterski vseučiliški profesor G. Schreiber. Govoril je o novem pravcu nemške narodne politike: kulturni politiki. Uvodoma je izvajal, kako je bila zagrešila Nemčija težko napako, ker je vso svojo politiko teoretično in praktično oprla na idejo sile. To je bila pogubna zmota, ki jo je morala Nemčija v svetovni vojni drago plačati. Ves svet je smatral Nemce za absolutne militariste, nekulturne Azijate, katerih militarizem kakor nenasitni moloh požira vse, kar doseže. Odtod tak odpor proti nemštvu. Za težko ceno izkušenj v svetovni vojni so si Nemci kupili spoznanje, da morajo svojo zunanjo politiko usmeriti v čisto drugem pravcu, da si morajo prisvojiti pojm kulturne politike. Spoznanje samo pa ne zadostuje, marveč ga je treba vdejstvovati, propagirati. In v to svrho so se ustanovile v Nemčiji razne družbe, društva in druge organizacije. Nemškemu narodu je treba obuditi enotno narodno kulturno zavest, zavest kulturne skupnosti po zgledu antične države, ki so jo prevevale duševne vrednoste. V dosego tega cilja morajo sodelovati posamezniki in organizacije, pri čemur pripada posebno velika in važna naloga verskim družbam.

Smrt odlične kulturne delavke. Iz Prage poročajo, da je 3. t. m. umrla Marija Kotkova, žena arhitekta in odlična glasnica češkoslovaškega in južnoslovanskega prijateljstva. Bila je najmarljivejša delavka Češkoslovaške in južnoslovanske lige in predsednica južnoslovanskega slavnostnega odbora v Pragi. Južni Slovani so izkazali rajni slovanski glasnici ob pogrebu zadnjo čast.

Knjige in revije.

Kritika«, četrta številka, je pravkar izšla. V uvodnem članku razpravlja urednik Josip Vidmar o narodnosti, vprašanju, ki se v našem dnevnem življenju čestokrat zelo površno in malomarno presoja. Članek bo zanimal vsakega slovenskega izobraženca. Prof. Ivan Koštial obravnava Slovenščino Vladimirja Levstika, Josip Vidmar ocenjuje Podbevškovo zbirko Človek z bombami. A. Sovré poroča o Doklerjevem prevodu Gaja Salustija Krispa Vojna z Jugurto. Karel Dobida piše o Naših spomenikih. M. Bravničar poroča o simfonijskih koncertih. J. V. o dveh premijerah v ljubljanskem Nar. gledališču (Roka roko umiva, Narodni poslanec), St. K. o Šentjakobskem gledališkem odru. Kot posebno prilogo ima ta zvezek Kritike »Oslovska čeljust«, v kateri odgovarja na polemike. Kritika je aktualna zanimiva in se naroča: J. Vidmar, Ljubljana, Gledališka ulica 5—23. Celoletna naročnina 50 Din, posamezne številke po 5 Din v vseh knjigarnah.

»Prerod«, glasnik za gojitev treznosti in za nravno povzdigo naroda. Št. 6 ima sledečo vsebino: J. L.: Resna beseda v žalostnem času. Obravnava silno naraščanja števila lokalov, v katerih se točijo alkoholne pijače radi določb zakona o taksah iz 1923. l. in prakse, ki se je po njem razvila. — Janko Verbanjšek: Šola razbojnikov. — Alkohol in zločini. — X.: V naravo! — Fr. W. F.: Dvanajst bratov. — F. G. Stara navada. — Listek: Bolči Žvan: Vizija na smrt obsojenega. — Pod drobnogledom. — Naš pokret. — Dopisi. — Drobiž. — Slovstvo. — Šaljivo in še kaj. — Priloga: »Zdravje« z vsebino: Med. A. Lutman: Higiena, inteligenca in še kaj. — Dr. I. P.: Jetika na kmetih. — Dr. Božidar Küssel: Kako se razširja tifus? — Dr. Fr. Debevc: Mens sana in corpore sano. — Križem po Sloveniji. — Drobiž. — Prerod s prilogo Zdravje izhaja mesečno, stane Din 25 letno in se naroča v Ljubljani, Poljanski nasip 9.

»Trgovska korespondenca.« Spisala profesorja Albert in Franjo Sič. Založilo Trg. društvo »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani. V. 8°, 462 str. Cena vez. Din 80, po pošti priporočeno Din 6 več. Pravkar izišla knjiga je sestavljena na podlagi praktičnih izkušenj in obsega vso tvarino, ki spada v okvir trgovske korespondence in bančnega dopisovanja.. V metodičnem pogledu znači delo znamenit napredek v primeri z dosedanjimi domačimi in tujimi knjigami te vrste. Vsi trgovski slučaji se namreč opravijo pri isti firmi, tako da se more učenec ali uslužbenec seznaniti v istem kontorju z dopisi vseh vrst, ki jih piše ob raznih prilikah svojim trgovskim prijateljem in bankam, ter z vsemi odgovori, ki jih sprejme od njih. Pregledno ter po najnovejših običajih in predpisih so sestavljeni oddelki o uporabi brzojava, pošte, poštnohranilnega (prej čekovnega) urada, o spediciji, carini in prekomorskih dobavah. Seznam rečenic omogoča porabo raznovrstnih oblik v dopisovanju. Bogata zbirka nalog bo predvsem dobrodošla šolam. Stvarno kazalo pa nas obvešča o predmetu, ki nas slučajno v knjigi zanima. Posebno skrb sta avtorja posvetila stilistični strani, da je delo tudi v tem pogledu na višku. Pohvaliti je treba tudi požrtvovalnost trgovskega društva »Merkur«, ki je obsežno knjigo z nemalimi stroški založilo zgolj z namenom, da zadosti občutni potrebi naših trgovskih šol in poda vsem interesentom te stroke zanesljivega svetovalca. Bodi torej temeljito in uspelo delo najtopleje priporočeno!

Fotograf. Strokovna knjiga za fotografe in amaterje. Spisal prof. Vojislav Stevanović. Založila Izdavačka knjižarnica Gcze Kona v Belgradu, Knez Mihajlova 1. — To je kratek 159 strani obsegajoč kažipot za ljubitelje fotografske umetnosti v mali osmerki ,pisan v srbsko-hrvatskem jeziku in s cirilico. Tekst pojasnjuje cela vrsta slik. Knjižica bo dobro služila zlasti začetnikom, ki ne znajo toliko nemščine, da bi mogli uporabljati podobne nemške knjige.

Tončka!

Pojdi k našemu trgovcu ter mi prinesi Mirim čokolado za kuho! Zapomni si pa, da hočem samo Mirim čokolado, ki je dvakrat tako izdatna kakor druge vrste, pri tem pa še dosti boljša. Izvrstno učinkuje na naše zdravje in razpoloženje. Kuhanje z njo je veselje!

Naša vas.

TOMAČEVSKE ŠMARNICE IN ŠE KAJ.

Zazdehal bi človek včasi nad našo slovensko vasjo; pa tudi zarentačil tuintam in morebiti še celo... No, pa pustimo; ni povsod tako. Pretepaštvo po vaseh v zadnjem času znatno pojema, hvala Bogu in vztrajnemu boju proti pijančevanju. Kjer je le-to še vkoreninjeno, je tudi posirovelost v bohotnem cvetju, ki ne obeta prida sadu. Saj daje najlepši zgled — mesto s svojimi »made in Italia« nacionalističnimi organizacijami... V boju proti pijančevanju in posirovelosti sploh zasluži vsega priznanja razveseljiv razmah orlovstva po naših vaseh in sploh društvenega življenja, ki gre vedno bolj v globino resnosti in navzgor — k Bogu. Tudi prijazne cerkvice na kmetih so si nadele zopet svojo lepo idilično sliko nekdanjih dni, ko ni zaraščala trava njihovih pragov. Še so, res je, ponekod podružnične cerkvice, ki so glede tega vredne vsega usmiljenja; pa tudi to bo boljše.

Ne tako v Tomačevem pri Ljubljani, ki si vztrajno prizadeva, da s svoje strani pripomore izruvati ponekod upravičeno mnenje, da je kmet na periferiji mest moralno ne najboljši. Z veseljem je treba ugotoviti, da Tomačevo med okolnimi vasmi prednjači v dobrem. Zato pa tudi zasluži, da o tej periferični ljubljanski vasi tudi širša javnost kaj več izve, kot bi sicer mogla izvedeti iz navadnega dopisa.

Na binkoštno nedeljo smo prav lepo zaključili šmarnično pobožnost v Tomačevem. Šmarnice, ki nas zanje zavida vsak nekatoličan, so tako nekaj otroškodojemnega, ganljivo-čuvstvenega, da je človeku ob koncu majnika kar žal, da se ne vrši ta lepa pobožnost skozi vse leto ali vsaj v poletnem času. Oh, ko bi ne samo v župni, marveč v vsaki podružnični cerkvici, kjer le-teh ni v vasi, pa v kaki boljši hiši, okrasili Marijin oltar in opravljali, četudi brez duhovnika, večerni molitveni venec šmarnic! Res je, da znatno pogrešamo duhovnika in obredov, zlasti blagoslova z Najsvetejšim; toda šmarnice v Tomačevem tudi v skromni svoji obleki ne zaostajajo dosti za pompoznimi šmarnicami v mestu.

S hvalevredno vnemo je skozi ves mesec vodila šmarnično pobožnost v Tomačevem Marija Srakarjeva, po domače Jeršanova. Pred lepo okrašenim Marijinim oltarjem, ki je na njem gorela polna vrsta sveč, in ob razsvetljenem lestencu je molila naprej rožni venec, nato če prečitala dotično šmarnično berilo ter končno litanije s pripadnimi molitvami. Tudi neglede na pravilo sv. Pavla bi moški glas morebiti bil privlačnejši za šoli odraslo moško mladino, ki je redkokdaj imela kakega svojega zastopnika v cerkvi, kar je vse graje vredno. Tudi otroci naj bi se bolj in zgledneje udeleževali šmarnic, ne pa motili pobožnosti bodisi z vriščem pred cerkvijo, ali pa s prerivanjem in šepetanjem v cerkvi. V to bi bilo treba odločnega moža, ki bi vse te nedostatke odpravil. Toda kljub vsemu temu je predstave na molivka vzorno vodila vso pobožnost. Rutiniranega retoričnega nastopa v vaški cerkvi seveda ne moremo zahtevati, zlasti ne od kmetskega dekleta; zasluži pa vso pohvalo za svoje gladko čitanje. Za Šmarnično berilo pa naj bi se v bodoče raje čitala dr. Merharjeva knjiga »O Mariji«, ki upošteva domače prilike in razmere in je mestoma tudi bolj pesniško zasnovana, kar se tako lepo prilega majniškim pobožnostim.

Glede obiska bi bilo marsikaj želeti; dasi so bile klopi vedno polne, a le malo je bilo res vztrajnih častilcev Marijinih. Na kmetih, seveda, je dela vedno dovolj, a v tem ni iskati pravega vzroka izostajanju, pač pa v nekem napačnem mnenju, češ da je skupna molitev le za ženske. Ponekod so doma kot navadno molili rožni venec vsak večer, k šmarnicam pa je prišel kdaj le malokateri njihov član. Zato bi ne bilo napačno, da bi kak gospod duhovnik otvoril šmarnično pobožnost v podružnični cerkvi in jo zaključil ter to priložnost porabil, da vzpodbode vse vaščane k prelepemu majniškemu češčenju Marije in pograja nedostatke. Na one, seveda, ki v fraklju iščejo vso modrost, ni misliti; njim je strast zastrla obe očesi, tudi duševne, za vsako pravo lepoto.

Sklepna pobožnost majniških šmarnic na binkoštno nedeljo v Tomačevem pa je bila nad vse prisrčna in obilno obiskana. Zasluga glede tega gre domačemu pevskemu društvu »Savski val«, ki je opravilo pete litanije in zapelo nekaj Marijinih pesmi ob spremljevanju harmonija. Ponekod tako lepo in ubrano ljudsko petje v cerkvi se pri nas kar ne more udomačiti, dasi se vsi merodajni krogi trudijo v ta namen. Kako dojmljiva je že ritmična skupna molitev, kaj naj pa rečem še o petju!

Tomačevsko pevsko društvo se je ustanovilo šele letos v mesecu februarju. Zasluga za ustanovitev in za nadaljnjo živahnost v društvu gre predvsem agilnemu Francu Srakarju, mizarju v tobačni tovarni, in pa društvenemu predsedniku Matevžu Severju, železniškemu strojevodji. V razmeroma kratkem času si je društvo s podporami omislilo svoj harmonij in svojo pevsko sobo, ki jo je velikodušno odstopila Srakarjeva (po domače Cilnova) hiša. Petje poučuje in zbor vodi gosp. Pavel Balog iz Vodmata. Zbor šteje 9 basov in 9 tenorjev, torej 18 moških glasov, dočim je ženskih glasov 17 sopranov in 10 altov. Društvo se lepo razvija in je upati, da bo z vztrajnimi vajami izdisciplniralo glasove za razmeroma močan pevski zbor, ki bo tudi domačim cerkvenim opravilom vedno na razpolago in povzdigoval pobožnega duha v cerkvi, sicer pa nudil obilo nedolžnega razvedrila svoji vasi. Kjer pa je pesem, tam ne more biti slabih ljudi, tam ni mesta sirovostim in pretepaštvu. Hvala Bogu, k nam se itak še ni zaneslo odurno mestno pretepaštvo. Ti pa, »Savski val«, žubori lepe slovenske pesmi tako vztrajno in šumno, kakor bistra Sava s svojim nemirnim valovjem žubori o prelestni preteklosti in boljši bodočnosti domačih tal, ki jih tako obilno namaka!

Letos pa je Sava svoje dno pri Tomačevem znatno spremenila, kar bo mnogim mestnim kopalcem zelo ugajalo. Žal, da je Sava izpodkopala in odnesla zopet mnogo obrežne zemlje. Kako potrebne bi bile pri nas obrežne vodne zadruge, kakršne so v Vojvodini za regulacijo Donave in Tise! Pri količkaj dobri volji, da pomaga kmetu, bi ministrstvo za poljedelstvo in vode že zdavnaj lahko povzročilo iniciativo za regulacijo rek po vodnih zadrugah in pospešilo njihovo ustanovitev. S tem bi bilo seveda mnogo pomagano proti stalnemu trganju obrežja, s tem večji vrednosti obalskih zemljišč, elektrifikaciji Slovenije in sploh povzdigi njenega blagostanja. To pa bo mogoče uresničiti z gospodarsko osamosvojitvijo od Belgrada in v avtonomni Sloveniji z lastnim proračunom.

Urejena rečna obala bi pospešila tudi ustanavljanje kopališčnih zadrug in preprostih kopališč. Od tega bi imeli korist obrežni vaščanje in kopalci, ker bi se tako uredilo obojestransko varstvo življenja, imetja in morale. Kljub vsej njihovi gostoljubnosti je tudi Tomačevcem pošla potrpežljivost, ko so lani opazovali nekatere mestne izletnike obeh spolov po vasi v kopalnih oblekah, da so sklenili odpraviti take pojave kar — s koprivami. Ko bi bilo kopališče, bi spričo kopališčnih predpisov vseh teh in drugih napačnosti ne bilo, dale bi se urediti poti in nasadi za park. Za vse te udobnosti bi se rad oddolžil vsak izletnik s primerno kopališko pristojbino, ki bi šla tudi v korist zadružnikom in olepšavi vasi in njene okolice. Danes pa izletnik res nima drugega užitka v Tomačevem kot to, kar mu nudi priroda, lep senčnat vrt gostilne pri »Kovaču« in njen lastnik, postrežljivi Martin Gorjanc.

Že v davnini so najbolj slovela mesta in kraji ob velikih rekah. Zato je upravičeno upati, da Tomačevo, ki je po nesrečnih požarih skoraj popolnoma prenovljeno, postane res pravo predmestje velike Ljubljane v srečo in blagostanje svojih pridnih vaščanov, splošnosti v napredek in v večjo čast božjo.

Gledališka umetnost.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI.

DRAMA.

Začetek ob 20 zvečer.

Sreda, 10. junija: POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI. — Red B.
Četrtek, 11. junija: KAMELA SKOZI UHO ŠIVANKE. — Izven.

OPERA.

Začetek ob pol 20. uri zvečer.

Sreda, 10. junija: BAGDADSKI BRIVEC. Red D.
Četrtek, 11. junija: BOHEME, ljudska predstava pri znižanih cenah. — Izven.

NARODNO GLEDALIŠČE V MARIBORU.

Sreda, 10. junija: Zaprto.
Četrtek, 11. junija: »Toscac, ab. B.

Naznanila.

Procesije sv. R. T. v stolnici se udeleže deputacije krščansko socialističnih organizacij in sicer za društvom rokodelskih pomočnikov. Za deputacijami naj se razvrste tudi člani organizacij v Ljubljani. — Načelstvo JSZ.

Šentpetersko prosvetno društvo se udeleži procesije sv. R. T. pri farni cerkvi Sv. Petra. Društveniki se zbero ob tričetrt na 6 pod društveno zastavo ob vrtu gospe Jegličeve. — Odbor.

»Krekova mladinac, podružnica Ljubljana, se udeleži procesije sv. R. T. v stolnici. Zbirališče točno ob 8 zjutraj pred semeniščem. — Udeležba strogo obvezna. — Predsednik.

Šentjakobska prosveta v Ljubljani priredi nocoj ob osmih predavanje. Predaval bo g. katehet Andrej Ažman.

Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani ima tedenski seminar v petek 12. junija točno ob 6 v mestnem zavetišču Japljeva ulica 2. O socialno-političnih in higijenskih napravah mesta Ljubljane govori in razkaže zavetišče mestni fizik g. dr. M. Rus.

Katoliško prosvetno društvo na Rakeku ponovi na željo občinstva igro »Ulico ? št. 15« dne 14. junija točno ob 4 popoldne v prostorih Ljudskega doma. Cenj. občinstvo se navljudneje naproša, da zasede le tiste prostore, katerih številke poseduje na vstopnicah. — K obilni udeležbi vabi najvljudneje — odbor.

Prostovoljno gasilno društvo v Stožicah priredi dne 14. junija popoldne javno tombolo z bogatimi dobitki na vrtu g. Iv. Pečnika (Urbančku). K obilni udeležbi vabi odbor.

Prostovoljno gasilno društvo v Laškem proslavi dne 2. avgusta, v slučaju slabega vremena 9. avgusta svojo 55 letnico, spojeno z župnim zletom. Radi polovične vožnje bomo pravočasno preskrbeli in objavili. Prosimo bratska društva, da se pri prireditvah na ta dan ozirajo.

Iz širnega sveta.

Nemiri na Kitajskem.

Kako so nastali nemiri.)

V kitajskih pristaniščih je bilo že dolgo časa opažati med kitajskim delavstvom in posebno med dijaštvom veliko vznemirjenje. Nekako koncem maja pa je bruhnilo sovraštvo napram tujcem in napram imperijalizmu evropskih velesil dejansko na površje. V neki japonski predilnici mesta Šanghai so že dalj časa stavkali. Pravi nemiri so se pričeli šele takrat, ko je neki Japonec v Šanghaju ustrelil stavkujočega delavca, nakar je dijaštvo napravilo v bližini dirkališča, na ozemlju mednarodne naselbine, demonstracijo proti inozemcem. Pod angleškim vplivom stoječa policija tega mestnega dela je oddala salvo med množico, pri tem je bilo 7 mrtvih. Iz tega so se razvile večje demonstracije, ki so bile naperjene zlasti proti Angliji. Demonstracije so se nato ponovile. Veliko število ranjencev spominja na oba dneva. Policijo, ki je tu posredovala, so podpirale mednarodne organizacije prostovoljcev. Pri teh spopadih je bil ranjen neki amerikanski prostovoljec; tudi več Japoncev in drugih inozemcev je bilo pri tej priliki napadenih. Trgovska zbornica pa je istočasno, stoječa pod vplivom dijaštva, proglasila generalno stavko in bojkot proti tujcem. Iz bojnih ladij tujih držav se je izkrcalo v mestu Šanghai 2000 mož mornariških čet.

Nemiri pa so se hitro razširili tudi po drugih kitajskih mestih. V mestu Tsingtau so udrli stavkujoči v neko japonsko predilnico, Japonci pa so zaprosili za policijsko pomoč. Pri spopadu je bilo nekaj mrtvih in ranjenih. Posledica tega je bila, da je bila tudi v Tsingtau roglašena generalna stavka in so se izkrcale iz raznih ladij mornariške čete.

Kitajska vlada v Pekingu je vložila protest radi nastopanja inozemske policije v tujskem delu mesta Šanghaia. Tudi v Pekingu je bila demonstracija pod vodstvom dijaštva, ki pa je potekla mirno; pričakujejo se pa nadaljnji veliki nemiri vsled divjih nagovorov dijakov na razdražene množice. Morda bo tudi v Pekingu proglašena generalna stavka. V Tientsinu je podoben položaj.

Vse gibanje je usmerjeno v glavnem proti Angliji, Japonski in vplivu evropskega velekapitala. Brez dvoma pa je, da podpirajo dijaštvo pri tem ruski sovjeti. Ves položaj pa je še poostren radi nesoglasja med mandžurskim generalom Čansolinom in pekinškim generalom Fenjusianom.

* * *

London, 9. junija. (Izv.) Vodja upornikov v Kantonu, general Juenen, ki je nekdaj služil pod Sunjatsenom, je gospodar Kantona. Vladne čete poskušajo Kanton zopet osvojiti.

Šanghai, 9. junija. (Izv.) Japonci so izkrcali 200 mornarjev. Štiri japonske vojne ladje so na potu v Šanghai.

London, 9. junija. (Izv.) Kakih 40 milj od Kantona so se v nedeljo pričeli boji med četami generala Hsu in četami iz Yunana. V predmestjih Kantona so začeli kopati strelske jarke in postavljati barikade. Ameriško poslaništvo v Pekingu je pozvalo amerikanske državljane, ki so naseljeni v Kantonskih predmestjih, da ta predmestja takoj zapuste.

Posebnosti severnega tečaja.

Ob ekvatorju ima zemlja obseg 40.000 km, pri nas 20.000, v širini Spitsbergov 7200, na tečaju 0. Z drugimi besedami: človek ob ekvatorju napravi na uro pot približno 1670 km, na minuto 28 km, na sekundo 463 m; pri nas na uro 1170 km, na minuto dobrih 19 km, na sekundo 324 m; na Spitsbergih 300 km, 5 km, 83 m; na tečaju 0. Če je prišel Amundsen na tečaj, je absolutno miren, dočim brzimo mi s hitrostjo 19 km na minuto okoli zemeljske osi.

Na tečaju ni časa, tam pridejo vsi meridiani skupaj. Če stojiš na tečaju in napraviš korak proti Ljubljani, imaš opoldanski čas, ako je tudi v Ljubljani poldne; če napraviš en korak na desno, je šesta ura zjutraj; korak na levo ti da šesto uro zvečer; korak nazaj polnoč. Če hoče Amundsen povedati, kdaj je bil gori, mora računiti po kakšnem drugem času. V takem slučaju je najboljše, če računimo po času zvezdarne Greenwich.

Zemlja ni krogla, ob tečajih je sploščena. Na tečaju si sredini zemlje za 20 km bližje kakor ob ekvatorju; zemlja te vleče z drugačno težnostjo k sebi, če si tu ali tam. Recimo, da bi se bil dal stehtati Amundsen ob ekvatorju na peresni tehtnici in bi tehtal 80 kg, tedaj bi tehtal na tečaju 80.4 kg, torej skoraj za pol kilograma več. Seveda samo na peresni tehnici; kajti na uteži navadne tehtnice vpliva težnost prav tako kakor na človeka in bi bila teža povsod ista.

Na severnem tečaju se dvigne 20. marca solnce nad obzorje in ostane nad njim do 23. septembra, obkrožujoč ga v 24 urah. Nato izgine za pol leta. Žarki se drugače lomijo kot drugod itd. Kakor si zgubil na tečaju čas, tako si zgubil tudi tri nebesne strani in ostala ti je samo ena: jug. Kamorkoli pogledaš, povsod imaš pred seboj jug. Korak proč ti pa pokaže vse štiri strani sveta. To, kar je na severu jug, je na jugu sever.

Severni tečaj in okolico je iskalo in odkrivalo doslej nad 500 ekspedicij.

Pred odhodom je dobil Amundsen brzojavko norveške vlade, naj morebitne dežele proglasi za norveško last. Takoj nato je pa kanadska spodnja zbornica izjavila, da je ves svet tam gori kanadska last, pa naj si je že odkrit ali ne. Spomnimo se nekega članka v »Slovencu«, ki je govoril o sporu med Ameriko in Kanado glede hipotetične Harrisove celine. S to izjavo je napovedala Kanada boj Ameriki in Norveški. Če bo hotel odslej naprej kdo v polarne kraje, bo moral prej Kanado prositi za dovoljenje. Ni pa omenjeno, kdo bo gori potne liste pregledoval. Tudi to je posebnost severnega tečaja.

Časovne razmere na severnem tečaju.

Severni tečaj ima mnogo zanimivih lastnosti. Zemlja se vrti krog svoje osi s brzino 465 metrov na sekundo ali 28 kilometrov na minuto. To premikanje, čigar hitrosti si skoraj misliti ne moremo, se zmanjšuje od ravnika k obema tečajema. Ako je Amundsen se daj ravno na tečaju t. j. na mestu, kjer se konča mišljena zemska os, se nahaja v popolnem miru. Vsakdo, ki bi se postavil prav na točko severnega tečaja, bi doživel še druge zanimivosti. Tako na primer ni zanj nobenega časa po našem pojmovanju. Ker se na severnem tečaju stekajo vsi poldnevniki (meridiani), po katerih določamo na zemski krogli čas, so tam teoretično vsi časi sveta. Če stojimo na tečaju, ko ima zvezdarnica v Greenwichu ravno poldan in gledamo v smeri greenwiškega poldnevnika, imamo, če stopimo korak naprej, ravno poldne; če napravimo korak v desno, je 6 ura zjutraj, če stopim za en korak na levo stran imamo 6. uro popoldne, ako pa napravimo korak nazaj, imamo polnoč. Po poldnevnikih spoznamo pariški, londonski, newyorški, petrograjski in praški čas. Severni tečaj ima skozi šest mesecev neprestano solnce. Dne 20. marca se prikaže na obzorju in sije do 23. septembra, na kar se skrije za pol leta. In pomislite, da je izgubil tri strani sveta, kdor stoji na severnem tečaju. Zanj ni ne severa in vsled tega ne vzhoda, ne zapada. Kamorkoli se ozre, vsepovsod ima jug.

Preiskavanje morskih globočin.

Na konferenci znanstvenih zastopnikov okranografije v Washingtonu, ki se je vršila na željo hidrografičnega zavoda ameriškega pomorskega departementa, se je sklenilo, da se vsa manj znana morja od površja do dna temeljito preiščejo. Doslej še niso natančno označena pota, po katerih se imajo preiskave vršiti, ampak odločili so se, da se osredotoči preiskovanje na nekatere specifično zanimive morske dele, a zavrgli prvotni načrt dolgotrajnih ekspedicij. Eden ali pa več mož, ki bodo imeli s seboj vse znanstvene pripomočke, bo odjadralo v omenjena morja, da bodo tamkaj napravili čisto nove zemljevide morskega dna, morskih tokov, morske vegetacije itd. in da bodo preštudirali razne otočiče in vpliv morskega elementa na nje. Najprej bodo preiskali aripsko morje in morje okoli Alonskih otokov. V uvodu tega načrta pravijo, da pokriva zemsko kroglo pet sedmin morja. Ta voda more dati človeku več živil kakor najbolje izkoriščana kopna zemlja. Namen te preiskave je baš proučevanje vprašanja morskih živil. Mapiranje morskega dna in globočine morja se bo izdelalo z novo metodo, ki temelji na merjenju časa, ki je potreben, da se vrne odmev zvoka, izpuščenega z ladje na morsko dno. Biologi, kateri se bodo udeleževali preiskovalnih del, upajo, da bodo preiskave pojasnile marsikatero dosihmal sporno vprašanje tako glede starosti naše zemlje, kakor tudi glede izvora nafte, ravnotežja med oceanom in kontinentalno strukturo, od katerega so zavisni potresi itd.

Devetkratni umor in samomor.

V Hassenbergu na Pruskem je 31 letni pletar Brückner zaklal svojo ženo in speče ubil svojo 7 letno hčer, svojo 41 letno sestro, njenega moža in petero njunih otrok, nato se pa obesil. Brückner je bil znan kot neznosen prepirljivec ter je živel ločen od svoje druge žene, ki je bila odšla k svojim staršem. Dne 7. t. m. jo je Brückner obiskal in jo skušal pregovoriti, da bi se vrnila k njemu. Ker tega ni hotela, je izvršil svoj strašni čin. Kakor govore, je Brückner že pred dvemi leti ubil nekega dekleta in ga je poslej neprestano preganjal strah, da pride stvar na dan.

Zanimivo človeško pleme.

V knjigi angleškega etnografa Dundaseja, ki je bil več let angleški komisar na ozemlju Tanganjiki, je popisan zanimiv rod, živeč na najvišjem afriškem pogorju Kilimandžaru. To so ljudje iz rodu Bantu, razdeljeni v zadruge. Bavijo se s poljedelstvom, razen onega dela, ki živi v krajih, ki so pripravni za živinorejo. Vseh skupaj je približno 120.000 duš. Žive po selih, ki so ločena drugo od drugega po globokih dolinah in posamezna selišča imajo imena po višavah, na katerih leže. To pleme časti nekega najvišjega boga Ruvo, solnce. Ruva je ustvaril ljudi, živi v solncu, njegova žena je mesec, zvezde pa otroci. Kadar molijo, gledajo v nebo, si trikrat odpljunejo in kličejo ime božje. Pravzaprav pa ta njih bog ni v posebnih číslih: njegovi častilci menijo, da jih je že davno zapustil rod ter se ne briga več zanje. Vlado nad ljudmi so prevzeli duhovi prednikov in vsaka družina časti duše svojih prednikov. Samo poglavarjevi predniki so v číslih pri celi vasi ter jim javno darujejo. Duhovi poglavarjevega rodu vladajo še nadalje ves narod, a duhovi rajnih podložnikov jim služijo na onem svetu. Često kličejo tudi duhove voda, ker prinašajo pridelek, ter duhove, ki bivajo po drevesih. Če se ima torej posekati kako drevo, skušajo v njem bivajočega duha z žrtvijo pomiriti. Zanimivo je tudi to, da imajo njih legende veliko podobnost z zgodbami sv. pisma. Tako pripoveduje legenda, da sta bila prva človeka izgnana iz Ruvovega raja, ker sta jedla sad s prepovedanega drevesa. Druga bajka govori o potopu, ki ga je poslal Ruva na svet za kazen, ker so se ljudje ne vljudno obnašali do njegovih preoblečenih poslancev. Samo en pobožen mož z družino svojo ni postal vesoljnega potopa žrtev.

3384 kilometrov v 24 urah!

Pred kratkim je dosegel angleški dirkač Gilett v avtodromu Linas-Montlhéry pri Parizu nov avtomobilni rekord: na 24 ur 3137.79 km. A že par dni nato sta ga potolkla inženerja Gartfield in Plessier s 3384.789 kilometri, na uro povprečno 141.033 km. Največja rundna hitrost je znašala 179.173 km na uro. Med vožnjo sta napravila inženerja tudi več drugih rekordov: 6 ur v 945.397 km (157.566 na uro), 2000 km v 12 urah 39 min. in 11 sek., 2000 milj v 20 : 34 : 36. Vozila sta na 40 HP Renaultovem vozu; inženerja sta v Renaultovem podjetju uslužbena. Po mednarodni uredbi mora biti voz 2000 kg težak, in ker ni bil, sta morala poleg normalne teže olja in benzina vzeti gor še 200 kg balasta. Pri vožnji sta se na dve uri menjavala.

Poroka najbogatejše neveste sveta.

Te dni se je poročila hčerka znanega ameriškega bogataša Rockefellerja z mladim odvetnikom Miltonom. Odvetnik Milton nima premoženja, njegova sedanja soproga pa slovi kot najbogatejša nevesta sveta. V svojih otroških letih sta se Abbey Rockefeller in Milton skupaj igrala, se pretepala, plezala po drevju in uganjala vse otročje burke, ker mladost ne pozna premoženjskih razlik. Bogata dedinja tudi ni bila vzgojena v bogastvu, ampak v največji priprostosti kakor vsi Rockefellerji. Tem sijajnejša pa je bila poroka. Osemnadstropna Rockefellerjeva palača je bila vsa okrašena s cvetlicami. Po stopnicah so stale cele trume lakajev, pred palačo pa je stalo nebroj avtomobilov, ki so vozili ženitovanjske goste. V veži je sprejemal goste John Rockefeller, petrolejski kralj. Vsak gost je tu dobil vabilo, brez katerega ni bilo mogoče priti v slavnostno dvorano. V veži so stali tudi štirje detektivi, ki so pazljivo motrili došlece. Od časnikarjev je smel v dvorano kot zastopnik časopisja samo sotrudnik lista »Newyork-Times«. Med povabljenci je sicer manjkalo precej ameriških denarnih mogotcev, ki jih je bila vročina pregnala v razna morska kopališča, vendar pa je bilo navzočega dovolj odličnega občinstva, ki je dalo slavnosti svoj poseben sijaj. Na ženitovanje je prišla hčerka velebankirja Pierpouta Morgana, kralj gumija Boodrich, guverner Smith in mnogo drugih odličnjakov. Poroka se je izvršila okoli 4. ure popoldne v posebni z vsem mogočim lepotičjem okrašeni dvorani. Pri poroki je bilo navzočih le malo izbranih gostov in 50 slug. Po poroki se je mladi par odpeljal na ženitovanjsko potovanje v Evropo.

* * *

Italija in Kufsteinsko zborovanje. V Italiji je našlo zborovanje nemških narodnoobrambnih društev v Kufsteinu zelo nemilosten odmev. Italijanski listi očitajo zlasti Avstriji predrznost in nehvaležnost nasproti Italiji, od katere je vživala po vojni mnogovrstno pomoč. Italijanska vlada da bo že našla pota, da se Nemčija in Avstrija povrneta v meje mednarodne korektnosti.

Novi naslovi javnih nameščencev v Avstriji. Avstrijska zvezna vlada je izdelala načrt za preimenovanje službenih naslovov vseh javnih nameščencev. Po ministrstvih bodo: ministerialni komisarji, min. višji komisarji, min. tajniki, sekčni svetniki, min. svetniki in sekčni načelniki; uradniki-juristi se bodo imenovali v upravni službi: komisarji, uradni svetniki, višji uradni svetniki in uradni ravnatelji; v politični službi so (juristi): vladni komisarji, vladni višji komisarji, vladni svetniki, vladni višji svetniki, vladni ravnatelji in vladni uradni ravnatelji; v mestni službi bodo: asistenti, revidenti, višji revidenti, tajniki, višji tajniki in uradni nadzorniki, potem kalkulanti, adjunkti, kontrolorji in višji kontrolorji, končno kancelisti, adjunkti, oficiali in višji oficiali. Sluge se imenujejo (v šolah šolski) pomočniki in uradni strežniki. Sedanje uradništvo more do leta 1930. ohraniti svoje dosedanje naslove, ako pa se posluži novih, more pred naslov postaviti označbo »pravi«.

Dvorno svetništvo med staro šaro. Profesorski zbor dunajske tehnike je sklenil, da se poslej nobeden njegovih članov ne bo potezal za naslov dvornega svetnika. Ta naslov se podeljuje sedaj v obili meri tudi neakademikom ter je tako izgubil vsak pomen.

Štrajk srednješolskih profesorjev na Dunaju. Med avstrijsko vlado in srednješolskimi profesorji je došlo do velike napetosti, ker vlada noče upoštevati njihovih zahtev. Dunajski profesorji so zato napovedali za včerajšnji dan protestni shod in enodnevni štrajk. Štajerski profesorji so udeležbo na štrajku odklonili.

»Rdeča« grofica Karoly kot gledališka koristinja. Soproga prvega predsednika mažarske republike grofa Karoly-ja živi sedaj v Parizu in se skromno preživlja kot koristinja v gledališču Porte Saint Martin. Dobiva dnevno 10 frankov, da preživi sebe in svoje otroke. Stanuje v petem nadstropju hiše, kjer stanujejo večinoma delavci. Njen stari oče je bil bivši minister zunanjih zadev grof Julij Andrassy. Ona je hčer grofa Teodorja Andrassyja. Omožila se je z grofom Karoly-jem, enem izmed najbogatejših ogrskih magnatov, ki pa je skoro vse svoje premoženje žrtvoval za politiko. Ko je bilo vse premoženje uničeno, je odšla v Ameriko, kjer si je hotela zaslužiti nekaj denarja s predavanji. Amerikanske oblasti so jo pa izgnale, ker je bila osumljena boljševizma. Sedaj živi nekdaj najbogatejša ogrska grofica v Parizu kot gledališka pevka.

Svoje vrste junak. Lord Knutsford, načelnik londonske bolnice, je objavil, da je bil neki stavec, po imenu Tibble, imenovan za dosmrtnega upravitelja bolnice v priznanje zaslug, ki si jih je pridobil s tem, da je v 44 priložnostih daroval pol litra krvi za preliv (transfuzijo). Pri zadnjem kraljevem godovanju je bil vrli mož odlikovan z redom britanskega imperija v priznanje, da je že tolikrat žrtvoval svojo kri in s tem rešil ljudem življenje. Tibble ni maral vzeti nikdar ni ene odškodnine, ki se plačuje običajno za preliv krvi po 5 guinej (približno po 2000 dinarjev).

Koliko ljudi umrje v češkoslovaški republiki. O rojenih in umrlih v občinah z več kakor 1000 prebivalci v 3. četrtletju lanskega leta je ravno te dni državni statistični urad objavil podrobne podatke. V teh občinah se je rodilo v 3. četrtletju 1924. leta vsega vkup 12.614 otrok (6653 dečkov in 5961 deklic), od katerih je bilo 12.092 živo, 522 pa mrtvorojenih, 850.3 zakonskih in 146.5 nezakonskih otrok. V isti dobi je umrlo 9441 oseb. Pride torej na 1000 prebivalcev 18.69 živo rojenih ter 14.59 umrlih. Vsega vkup je umrlo 4900 moških in 4541 ženskih. Največ jih odide v večnost v starosti 60 in več let (3093); 40 do 59 letnih je bilo 2250, 20 do 29 letnih 902, 30 do 39 letnih 733, a 2463 ostalih (med njimi 1489 otrok do 1 leta). Če si ogledamo vzrok smrti, vidimo, da pokosi največ ljudi (1117) tuberkuloza; potem jih največ umrje za organično srčno napako (1003), za starostjo (744), za prirojeno slabostjo (567), za vnetjem pljuč (452). Nasilno smrt je storilo 314 oseb, samomorov pa je bilo 222.

Nazadovanje rojstev na Švedskem. Po uradnem poročilu je štela 1. januarja 1925 Švedska 6,036.118 prebivalcev, kar pomeni napram lanskemu letu prirastek, ki znaša 5.55 na tisoč. Število porok znaša 37.484 in je približno enako prejšnjemu. Umrljivost je bila razmeroma majhna, dosegla je število 71.991 ali 11.96 na tisoč. Število rojstev pa je v pretečenem letu padlo. Rojenih je bilo 109.009 otrok ali 18.10‰ napram številu 112.937 ali 18.83‰ v letu 1923. Švedska je v tem oziru nadkrilila celo Francijo, in je sedaj, z izjemo Irske, dežela z najmanjšo številko rojstev v Evropi.

Obletnica železnice. Stoletnica otvoritve prve železnice bodo praznovali na Angleškem 2. julija, v mestu Stockton, od koder je peljal prvi vlak v mesto Darlington. Kralja in kraljico bosta zastopala vojvoda in vojvodinja York.

Proti trdim ovratnikom. Avstrijska zvezna vlada je odobrila nov kroj za uniforme dunajske policije, po katerem naj bi se zopet uvedel trdi, stoječi ovratnik. Policijsko osobje je pa sklenilo, da ne mara novega kroja in da hoče ohraniti sedanji položeni ovratnik.

Dragi izdelki iz porcelana. Grofica Carnarvon je prodala zbirko porcelanskih izdelkov, ki jo je podedovala po baronu Rotšildu. Skandinavski nabiravec Olsen je kupil skupino: dama s psičkom in strežajem črncem, 14 cm visoko, za 175.000 dinarjev. Druga skupina, dama s krinolino ob klavirju in njen ljubimec, 16.5 cm visoka, je šla za 157.000 dinarjev; zaljubljen par, 12 cm visok, je dal 66.000 dinarjev, ravno toliko skupina živali. Več drugih izdelkov je šlo za 56.000 do 60.000 dinarjev. Vsi so bili iz meißenskega porcelana. Najvišjo ceno je pa dobil italijanski misale iz pergamenta z miniaturami iz Raffaelove šole: 600.000 dinarjev.

Protest ameriških otrok. Gondole v Benetkah nameravajo opremiti z motorji. Pisali smo že, da bi bil to največji udarec za romantičnost Benetk. Napravili bodo sicer predor pod lagunami, a do tedaj bo minulo še par let. Ko so ameriški šolski otroci brali o tem, jih je 500 podpisalo protest proti tej nameri in so ga poslali naravnost Mussoliniju.

Prijetnosti brezžičnega brzojava. Lastniki radio-slušalcev v Londonu so bili zadnjič ponoči prijetno presenečeni. Naenkrat so slišali valovanje morja, udarjanje valov ob obalo, šumenje in odbijanje. Po nekem koncertu je nekdo rekel: »Sedaj pa pojdimo še za par trenutkov na morje,« in takoj je aparat prinesel v dvorano igro valov ob obali.

Hitra kazen. V Kataloniji (Španisko) je motorni omnibus povozil sedemletnega dečka do smrti. Ko so se ljudje zbirali okoli voza, je prišel dečkov oče, je potegnil revolver in šoferja ustrelil.

Menjajmo! Neka tihotapska ladja pred Newyorkom je ponudila policijski straži ladji tole menjavo: »Dajte nam toliko sodov vode, mi vam pa damo ravno toliko sodov žganja.« Policijska ladja je prijazno ponudbo odklonila.

Gospodarstvo.

Kdaj se sestane tarifni odbor? Že večkrat so poročali belgrajski listi, da se sestane tarifni odbor prometnega ministrstva v mesecu juliju letos. Sedaj pa zopet javljajo, da se sestane ta odbor, ki se dosedaj splloh še ni sestal, čeprav je to določal zakon, šele v jeseni t. l.

Ukinjenje lomljenega računanja. Iz Belgrada došle vesti potrjujejo, da se je prometno ministrstvo v principu odločilo za odpravo lomljenega tarifiranja. Tarifni odsek glavnega ravnateljstva državnih železnic že pripravlja tozadevne podrobne predpise.

I. in II. del železniškega tarifa sta že izdelana. Poleg nove železniške prometne naredbe, ki stopa v veljavo dne 1. septembra t. l. je izdelan, kakor javljajo iz Belgrada, tudi železniški tarif I. del, ki vsebuje tudi prometno uredbo. Ravnotako je izdelan tudi železniški tarif II. del, ki vsebuje tarifne odredbe, klasifikacijo blaga in vozarinske postavke.

Nov carinski tarif v Romuniji. Iz Bukarešte poročajo, da bo stopil v Romuniji dne 1. avgusta t. l. v veljavo nov carinski tarif, ki je izdelan po švicarskem vzgledu, deloma pa tudi po francoskem in belgijskem.

Italijanske železnice. Po oficijelnih podatkih so imele lani italijanske železnice 6.353 parnih lokomotiv, 414 električnih lokomotiv, 10.144 osebnih vagonov, 4926 službenih vozov in 158.805 tovornih vagonov. Od vsega tega parka je bilo nerabno (v odstotkih): 21 parnih lokomotiv, 23 električnih lokomotiv, 33 osebnih vagonov, 29 službenih voz in 12 tovornih vagonov. V finančnem letu 1923-24 so znašali dohodki od prometa 3249 milijonov lir, izdatki pa 3778 milijonov lir. Že od leta 1918 naprej delajo italijanske železnice z deficitom, ki pa je vsako leto manjši, Dolžina železnic v Julijski Benečiji znaša 684 kilometrov.

Industrijski položaj Francije. Naš dopisnik nam piše iz Pariza sledeče: »Pariški list »L' Usine« govori o finačnih težkočah Francije in njenih posledicah za francosko industrijo: Kar se tiče avtomobilne industrije, se že kažejo predhodni znaki poslabšanja prodaje, ki začenja zaostajati za produkcijo. In to se godi sedaj v pomladi, ki je normalni čas za najboljšo prodajo voz. Predhodni znaki industrijskega z[illegible]a se pa kažejo tudi drugje: zastoj izvoza in znižan donos davka na poslovni promet. V kratkem času se bo tudi pokazal zastoj v prometu železniških družb. Francoski trg je krepak predvsem radi izvoza, največ pa vsled izvoza kovinskih, mehaničnih in električnih industrij. Temu izvozu se pa stavljajo vsak dan večje težkoče, predvsem se čuti nemška konkurenca, ki ima na razpolago mnogo večja finančna sredstva kot francoska. Nevarnost, da zavzame Nemčija svetovni trg, so zaenkrat prav bridko občutili Angleži, predvsem glede gradbe ladij, nakupa lokomotiv in železniškega materijala, kakor tudi zidanja železnic, sedaj pa že Francozi tožijo, da se morajo tudi oni boriti z nemško konkurenco, ki postaja čimdalje jačja.«

Finančna reforma v Poljski. Naš pariški dopisnik nam piše: »Pariški trgovinski atašé republike Poljske opisuje v reviji »Agence extérieure et coloniale« razvoj poljskih državnih financ od stabilizacije poljske valute in uvedbe zlate podlage pa do danes: Posledice uvedbe zlate valute moramo preiskati iz stališča stabilizacije novega denarja, iz stališča udejstvitve proračunskega ravnovesja za lansko leto in finančnih perspektiv za letošnje leto, potem iz stališča poljedelske, industrijske in trgovinske aktivnosti, in slednjič iz stališča notranjega in mednarodnega kredita Poljske. Kar se tiče prve točke, poljska valuta tekom enega leta svojega razmerja do dolarja ni spremenila in se v tem oziru sploh ne gane. Stabiliziran kurz poljske marke z dne 1. februarja 1924 je ostal neizpremenjen do 28. aprila istega leta, in sicer 9.350.000 poljskih mark za en dolar. Od tega dne do danes poljski »zloty« ni spremenil svoje paritete do dolarja, ostal je vedno na višini 5.18 zlatov za en dolar. Poljaki se imajo zahvaliti za ta ugodni položaj v prvi vrsti izvozno-uvoznemu ravnovesju države, ki je sicer v zadnjem času lahno nazadovalo, a kljub temu ostalo aktivno, na drugi strani pa pametni politiki poljske Narodne banke, ki se je točno držala principa, da morajo biti bankovci, glaseči se na zlate, kriti z 60 % z zlatom in zlatimi devizami. Ta popolna stabilnost poljske valute pa nikakor ni bila upostavljena potom drage intervencije na tržišču, kot so to trdili Nemci. Pisec članka nato razlaga, kako blagodejen upliv je imelo to ustaljenje valute iz gospodarskega stališča.

Hmelj. V Žalcu, dne 29. maja. Na sadikah je sila mnogo škodljivega mrčesa. Stanje mladega hmelja je jako različno. Polge zgodaj obrezanih, lepih in že 3 metre visokih rastlin vidiš sadike, ki zaradi škodljivih mušic zaostajajo v rasti. Hmelj bi jako nujno potreboval izdatnega dežja. Mrčesa je od dne do dne več. Najmlajši listki imajo na sebi velike množine mušice aphis in tudi drugea mrčesa je toliko, da se že govori o splošni izpridenosti. Mišljenje na hmeljevem trgu je stalno trdno in cene kažejo skoraj rastočo tendenco. Dnevno se proda povprečno 20 do 30 zavojev. Kupci so komisionarske tvrdke, izvozniki in neposredni interesentje. Lanski hmelj se prodaja danes po 3200 do 3300 Kč za 50 kg; ponudbe za najlepši hmelj znašajo celo 3400 Kč za 50 kg. Sklepna tendenca je zelo čvrsta, prodajalci se drže trdno, cene rastejo.

Farmarska organizacija v Zedinjenih državah. Približno 700.000 farmarjev je združenih v posamezni zvezi razne vrste, na pr. v tobačni zvezi, v zvezi, ki skrbi za interese pospeševateljev bombaža, žita, riža itd. Vseh farmarskih zvez je 43. Po uradnih podatkih je organizacija tobačnih gojiteljev izmed vseh najmočnejša, saj so združeni v sedmih zvezah in štejejo 288.500 članov. Gojitelji bombaža imajo osem zvez z 250.000 člani. Na tretjem mestu je skupina 18 zvez pospeševateljev žita, ki iamjo vseh članov 137.000. Gojitelji riža imajo samo štiri zveze z več kakor 4000 člani. Ena sama tobačna organizacija šteje približno 102.000 članov, druge za njo pa 95.000. Na tretjem mestu je organizacija gojiteljev bombaža, ki ima 53.000 članov. Ena žitna organizacija šteje 63.000 članov in pospeševatelji riža javljajo, da imajo 1.300 članov. Vsak pameten farmar prihaja k spoznanju, da mu je organizacija v korist, ker laglje proda pridelke ter se mu ni treba zanašati na posredovalce, kojih posredovanje mora drago plačati, kar je le samemu farmarju samo v škodo.

Nemško zanimanje za Rusijo. Zadnji čas kažejo nemške tvrdke živo zanimanje za kmetiško sodelovanje in si prizadevajo, da bi dobili od ruskih kmetov kar največ naročenega blaga. Tako je prejelo sibirsko maslarsko društvo z Nemškega naročilo za maslo in je bil del tega, t. j. 500 sodov že odposlan. Zadnji čas je prišla cela vrsta nemških naročil vlatskim družbam za izdelke iz drevesnih korenin.

BORZA.

Dne 9. junija 1925.

DENAR.

Zagreb. Italija 2.3585—2.3885, (2.3630—2.393), London 288.50—291.50 (289.65—292.65), Newyork 59.20—60 (59.34—60.34), Pariz 2.91—2.96 (2.825—2.875), Praga 1.7580—1.7820 (1.7630—1.7870), Dunaj 8.345—8.465 (8.37—8.49), Curih 11.53—11.63 (11.55—11.65), Amsterdam 23.90—24.20.

Curih. Belgrad 8.60 (8.60), Pešta 72.30 (72.60), Berlin 122.80 (122.80), Italija 20.5250 (20.5250), London 25.07 (25.0750), Newyork 515.80 (515.70), Pariz 25.25 (24.90), Praga 15.2750 (15.2750), Dunaj 72.65 (72.70), Bukarešt 2.45 (2.45), Sofija 3.75 (3.75).

Dunaj. Devize: Belgrad 11.942, Kodanj 138.60, London 34.49, Milan 28.29, Newyork 709.35, Pariz 34.79, Varšava 136.10. — Valute: dolarji 706.10, angleški funt 34.43, lira 28.25, dinar 11.87, češkoslovaška krona 20. 99.

Praga. Devize: Lira 134.375, Zagreb 56.80, Pariz 165.25, London 164.05, Newyork 33.75.

VREDNOSTNI PAPIRJI.

Ljubljana. 7 odst. inv. posojilo 61—62.50, vojna odškodnina 194—202, Celjska posojilnica 200—204, Lj. kreditna 225—265, Merkantilna 105—108, Praštediona 800—810, Slavenska 68 (den.), Kreditni zavod 185—195, Strojne tovarne 135 (bl.), Trbovlje 350—360, Vevče 100—112, Stavbna družba 265—280, 4 in pol odst. zastavni listi 20 (den.) 4 in pol odst. kom. zadolžnice 20 (den.).

Zagreb. Hrv. eskomptna 104—105, Kreditna, Zagreb 105—107, Jugobanka 100—101, Praštediona 800—802, Hipotekarna 58—58.50, Slavenska 70—71, Lj. kreditna 250—260, Eksploatacija 36—37, Šećerana 545—555, Gutmann 350—365, Slavonija 43—43.50, Trbovlje 370, Vevče 100—110, 7 odst. drž. inv. pos. 61, vojna odškodnina 196—199.

Dunaj. Efekti: Živnostenska 7.61, Alpine 39.66, Greinitz 13.5, Trbovlje 42.9, Hrv. eskomptna 11.8, Leykam 14.05, Jugobanka 11, Avstr. tvornice za dušik 18.6, Gutmann 42.5, Mundus 8.95, Slavex 16.2, Slavonija 5.01.

BLAGO.

Ljubljana. Les: Hrastovi bordonali 30-30, I. in II. vrsta, fco Postojna 1380 (den.); smrekovi in jelovi hlodi, od 25 cm prem. napr., fco nakl. postaja 250 (den.); bukova drva, 1 m dolž., suha, fco Skoplje 30 (bl.); čreslo letošnje, suho, v ovojih, fco vag., nakl. post. 10 vag. zaklj. 38. — Žito in poljski pridelki: pšenica Rosafé, par. Postojna trans 465 (bl.); pšenica avstralska, par. Postojna trans. 455 (bl.); otrobi pšenični, juta-vreče, fco Ljubljana 200 (bl.); oves makedonski, par. Ljubljana 355 (bl.); koruza defektna, par. Ljubljana 200 (den.).

Učiteljski vestnik.

UČITELJSTVU!

Kakor znano, deli splošni uradniški zakon kazni v dve vrsti, t. j. za nerednost, ki se kaznuje z opominom in denarno kaznijo odtegljaja 10% mesečne uslužbenčeve plače, kar pa se ne vpiše v službeni list, in drugič v disciplinske pregreške, ki jih izrekajo samo pristojna disciplinska sodišča na podstavi disciplinskega postopanja. Načrt ljudskošolskega zakona pa, kakor ga je predložila skupščini sedanja vlada, hoče učitelje iz tega izvzeti. Izdal naj bi se namreč za učitelje v disciplinskem oziru poseben pravilnik. Po tem načrtu so predvidene nastopne kazni: 1. opomin, 2. ukor, 3. denarna kazen od 3 do 15 dni plače, 4. premestitev v drug kraj brez pravice do selitvenih stroškov, 5. vpokojitev in 6. odpustitev iz državne službe z izgubo vseh doseženih pravic. Vsaka kazen se vpiše v službeni list in drži tri leta. To se pravi, da lahko že šolski upravitelj učitelja iz kakšnega malenkostnega razloga opomni ali ukori in ukorjeni učitelj tri leta ne bo mogel prositi drugam, tri leta ne bo mogel napredovati v višji stopnji plač. Pa pojdimo še nekoliko dalje in si oglejmo ta reakcionarni načrt še od druge strani. V bivši Avstriji in tudi že v Jugoslaviji je imelo učiteljstvo pravico, da si je volilo v krajni šolski svet in v bivši višji šolski svet svoje stanovske zastopnike, kar se po vseh drugih modernih državah dogaja kot nekaj samo po sebi razumljivega, naš ljudskošolski zakonski načrt pa ne dovoli teh dobrin jugoslovanskemu učiteljstvu. Naj omenim še to, da bodo po čl. 184. tega zakonskega osnutka ostali nepremestljivi po sprejetju tega zakona samo oni učitelji, ki imajo zadnjih pet let odlično oceno, vsi ostali se bodo razporedili z novimi razpisi učiteljskih služb. To se pravi konkretno povedano, da bo učitelj, četudi je že 25 let na enem in istem kraju definitiven in je bil v petih zadnjih letih dobil v oceni eno 2, ob svoje definitivno službeno mesto, ki se bo razpisalo in dalo tako priliko drugim, da ga bodo izpodrinili, a on se bo pa moral seliti na svoje stroške drugam. Da se prepreči vzakonitev teh nedemokratičnih določb, ki bodo v kvar učiteljstvu in šoli in bi učiteljstvo potisnili za več desetletij modernega razvoja nazaj, je nujno treba, da vsa učiteljska društva takoj skličejo zborovanja, da odločno s protesti odklonijo vse za učiteljstvo kvarne odredbe tega reakcionarnega šolskega načrta. Podružnica Slomškove zveze za ljubljansko okolico bo zborovala v soboto popoldne ob 3. uri v Akademskem domu. Vsi na zborovanje!

*

Na dr. Krekovi gospodinjski šoli se prične počitniški kuharski tečaj za boljšo kuho za učiteljice dne 7. julija (v torek) ter traja do 12. avgusta. Dopoldne je kuha, popoldne pa vkuhavanje sadja, ki se vrši razen po običajnih znanih načinih (Weck itd.) po popolnoma novi metodi. Ukovina, prispevek za materijal, t. j. opoldanska prehrana, režijski stroški itd. znaša za ves tečaj 1200 Din. Reflektantinje morajo vložiti 100 Din kavcije. — Vodstvo

Orlovski vestnik.

Šentpeterskim Orlom! Danes ob pol 8 zvečer v Mostah vaja za procesijo. V četrtek se zberemo eno uro pred začetkom procesije na dvorišču šentpeterskega župnišča. Točnost je dolžnost vsakega člana. — Predsednik.

Dijaški vestnik.

Akademska kongregacija. Drevi ob četrt na 9 je sestanek v kapeli pri oo. frančiškanih (II. nadstropje). — Odbor CAM.

Poizvedovanja.

Oseba, ki je odpeljala rjavo lovsko psico z ljubljansko znamko št. 196, se pozivlje da jo nemudoma vrne na Karlovsko cesto 18, pritličje, ker bo sicer ovadena, ker je dobro poznana.

Išče se GOSPODIČNA

25—40 let, ki je zmožna prevzeti v skrbno vodstvo dobro vpeljano trgovino z mešanim blagom na deželi. Potrebna je primerna kavcija. - Prijave pod »Zanesljiva« št. 3799 upravi lista.

Gospodinja

srednje starosti, tudi KUHARICA, želi mesta v župnišče ali na večje posestvo. - Naslov v upravi št. 3796.

Sprejmem takoj

krojaškega pomočnika

za veliko in boljše delo — za stalno. Stanovanje in hrana v hiši. **Ivan Stupica, krojaški mojster, DOB pri Domžalah.** 3818

Sprejme se več prvovrstnih, dobro izvežbanih

krojaških pomočnikov

za konfekcijsko delo. Vprašati: **Konfekcijska tovarna FRAN DERENDA & Komp., Ljubljana, Emonska cesta 8.**

HIŠA z vrtom

v ljublj. okolici, se ugodno **proda.** - Naslov v upravi »Slovenca« pod **štev. 3807.**

Išče se mlajša

KUHARICA

za prvovrsten hotel na Bledu, poleg šefa. Zahtevajo se dobra spričevala iz boljših hotelov in čedna zunanjost. Ponudbe pod **»HOTELSKA KUHARICA« štev. 3761** na

Krasni lokali

za manufakturno in damsko konfekcijo, v središču mesta, **se dajo v najem.** - Več se izve v trgovini **H. KENDA, Ljubljana, Mestni trg št. 17.**

NAJBOLJŠA REKLAMA

so oglasi v »Slovencu«.

Proda se

po izredno znižanih cenah **več orehovih SPALNIC, JEDILNIC in drugo pohištvo. - Andr. Kregar,** stroj. mizarstvo, **Št Vid nad Ljublj.,** naspr. kol. Vižmarje.

Ljubezen in zlato. [107]

Angleški spisal Jack London, prevel J. M.

Spoznal je, da domača mačka, ki je podivjala in prežala na njegove golobe, ni bila primeroma nič manj nevarna kakor kakšen Charles Klinkner na finančnem polju, kjer ga je skušal ociganiti za več milijonov. Kragulji, rakuni in podlasice so bili prav kakor Dowetti, Lettoni in Guggenhammerji, ki so skrivaj udarili po njem. Morje plevela, ki se je zaganjalo ob meje njegovih posekov in ki je bilo navaden sovražnik, zoper katerega se je bilo treba boriti in ga udušiti. Njegov zelenjadni vrt z mastno zemljo, ki mu je manjkalo glavne reči, je bil problem največje važnosti, in ko ga je bil razrešil s tem, da je napeljal vodne cevi vanj, ga je navdajalo veselje zaradi uspeha. Vrta ni obdeloval; zemljo je našel že nanešeno in ko je spoznal, da se da lahko obdelovati, ni občutil radosti nad uspehom.

Enako je bilo z napeljavo vodovodnih cevi. Materijal si je mogel nabaviti s pomočjo srečne prodaje nekoliko žimnatih uzd. Delo je izvršil sam, dasi je moral več kot enkrat pokliati Dedo na pomoč, da mu je pomagala s ključem za vijake. In ko je bila navsezadnje postavljena kopalna banja in stoječi čebri in je vse delovalo, se skoraj ni mogel odtrgati od premotrivanja, kaj so naredile njegove roke. Prvi večer ga je Deda pogrešila; šla ga je iskat in ga je našla s svetilko v roki, ko je s tihim vzhičenjem strmel v čebre. Drgnil si je roko ob gladkem lesenem njihovem robu in se na glas smejal, ko ga je zalotila pri tem tajnem radovanju nad lasino spretnostjo, mu je obraz zardel od sramu kakor otroku.

Ta prigoda z napeljavo vodovoda ga je pripravila do tega, da si je zgradil majhno delavnico, kjer si je počasi zbral zbirko priljubljenega orodja. In on, ki bi si mogel prejšnje čase s svojimi milijoni takoj kupiti, kar si je mogel poželeti, je sedaj spoznal novo radost imetja, ki prihaja iz točnega gospodarstva in izvira iz dolgo zadrževanega poželjenja. Tri mesece je čakal, preden si je mogel dovoliti potrato posebnega izvijača za vijake, in njegovo vzhičenje nad čudovitim malim mehanizmom je vdahnilo Dedi veliko misel. Šest mesecev je hranila izkupiček od jajc, ki je bil po deležu njena last, in mu je na njegov rojstni dan podarila stružnico čudovite preprostosti in različne uporabnosti. Skupni radosti nad tem orodjem, ki je bilo njegovo, se je mogla primerjati edino radost nad prvim Mabinim žrebetom, ki je bila posebna Dedina last.

Šele drugo poletje je Daylight zgradil veliki dimnik, ki je prekašal Fergusonovega onstran doline. Za vse take reči je bilo namreč treba časa, Daylightu in Dedi pa se ni mudilo. Onadva nista naredila pogreške povprečnega meščana, ki se v prekomoderni nedolžnosti zateče na deželo. Nista poskušala preveč naenkrat. Tudi nista imela nobenega dolga niti si nista poželela bogastva. Živeža sta potrebovala malo, in najemnine ni bilo treba plačevati. Tako sta brez častihlepja delala načrte, obdržala življenje drug za drugega in za nagrade življenja na deželi, od katerih je povprečni deželan izključen. Veliko sta si tudi pridobila od Fergusonovega vzgleda. To je bil človek, ki je zahteval samo najpreprostejšo hrano, ki je s svojimi lastnimi rokami skrbel za svoje preproste potrebe, ki je delal na prostem kot delavec samo tedaj, kedar je rabil denar za knjige in časopise, in ki je gledal na to, da je mogel ves čas bdenja porabiti za svoje veselje. V dolgih popoldnevih je jako rad pohajkoval s svojimi knjigami po senci, rad vstajal z dnevom in jo mahnil čez hribe.

Včasih je spremljal Dedo in Daylighta na lov na jelene po divjih cañonih in skalovitih strminah gore Hood, čeravno sta bila Deda in Daylight ponajveč sama na izletu. Ta ježa je bila ena glavnih njunih zabav. Preiskala sta vsako grapo in gubo po hribih in brdih in sta sčasoma poznala vsak skrivni studenec in skrito tokavo v celi dolini. Zaznala sta vsa pota in kravje steze, pa jima ni napravljalo večjega veselja kakor poskušati najnerodnejše in najtežje ježe, kjer sta bila vesela, da sta se mogla plaziti po najbolj ozkih kozjih stezah in sta se Bob in Mab prerivala in si delala pot za njima.

S teh potov sta prinašala domov semena in gomoljev divjih cvetlic, da bi jih vsadila po ugodnih kotičkih ranče. Ob stezi, ki je držala po obronku velikega cañona do ustja vodovoda, sta ustanovila praprotnjak. Stvar je bila zgolj formalna, ker je bila praprot prepuščena sama sebi. Deda in Daylight sta od časa do časa samo prinesla nove vrste, presadivši jih tako iz enega divjega nahajališča v drugega. Isto je bilo z divjo lilijo, ki sta ji nekaj časa pomagala, potem pa jo prepustila sami sebi. Nabirala sta seme kalifornskega maka in ga raztresala po celem ozemlju, tako da so pomarančasti cveti blesteli po gorskih travnikih, prospevali v plamtečih pramenih v kotih plota in ob robu seči in jas.

Deda, ki je posebno ljubila rogoznice, je obrobila z njimi potok ob travniku, kjer so se morale boriti z vodno krešo. In ko je zadnji grozilo iztrebljenje, je Daylight napeljal enega svojih senčnatih studencev v vrt vodne kreše in napovedal vojsko vsaki rogoznici, ki bi vdrla vanj. Poročnega dne je Deda našla pasjo vijolico ob vijugasti stezi nad studencem med rudečim drevjem ih tod jih je potem nasadila vedno več. Odprto pobočje nad majhnim travnikom je postalo naselbina za lilije mariposa. To je bilo izvečine njeno delo, dočim je Daylight, ki je jezdil s sekirico s kratkim ročajem v sedlu, iztrebil v malem manzanitnem gozdu na skalnatem hribu vse mrtve, umirajoče in goste slabiče.

Poravnajte naročnino!

Izdaja konzorcij »Slovenca«. Odgovorni urednik: Viktor Cenčič. Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Načrt zakona o osnovnih šolah.

I. SPLOŠNE ODREDBE.

Člen 1. Namen narodne osnovne šole je, da z vzgojo mladine v duhu narodnega in državnega edinstva in verske strpnosti širi prosveto in daje splošni temelj za moralno in praktično življenje in nadaljnje izobraževanje.

Člen 2. Osnovni pouk je državen, brezplačen, splošen in obvezen v vsej Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, toda v mejah, predvidenih v tem zakonu.

Čl. 3. Država skrbi za ustanavljanje šol po odredbah tega zakona.

Čl. 4. Država pripravlja, postavlja in plačuje vse učitelje osnovnih šol.

Čl. 5. Vsak roditelj ali oskrbnik je zavezan, da dá svojemu otroku osnovno vzgojo, razen v slučajih, ki jih predvideva ta zakon.

Čl. 6 Vsak roditelj ali oskrbnik ima pravico vpisati svojega otroka v kako osnovno šolo po odredbah tega zakona.

Čl. 7. Učenci ne plačajo ne vpisnine, ne šolnine, niti kake druge takse za pouk, tudi če obiskujejo šolo izven svojega kraja.

II. OSNOVNE ŠOLE IN KOLIKO ČASA TRAJA V NJIH POUK.

Čl. 8. Osnovni šoli pripadajo tudi drugi zavodi, kakor zabavišča ter začasni razredi, in ustanove, ki olajšujejo socialne in ekonomske pogoje za napredek šole, ali služijo narodni izobrazbi v obče, kakor tudi šole za abnormalno in nerazvito deco.

Čl. 9. Zabavišče obiskujejo dečki in deklice od končanega četrtega do končanega šestega leta. Obisk zabavišča ni obvezen.

V zabavišču se ne sme vršiti noben pouk, ki je predpisan za redne osnovne šole.

Čl. 10. Državna zabavišča se morejo ustanoviti v onih krajih, kjer se vpiše najmanj trideset otrok.

Čl. 11. Šole za nenormalno in nerazvito deco obiskujejo oni otroci, za katere se zdravniško dokaže, da so nesposobni za pouk na osnovnih šolah (slepi, gluhi, nemi, duševno nerazviti itd.).

Obveznost pouka za te otroke se ravna po možnosti.

Organizacija teh šol, kakor tudi uvedba in trajanje pouka v njih se bo uredila po posebnih pravilih, ki jih predpiše minister prosvete po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta.

Čl. 12. Šola za nemoralne in nerazvite otroke ustanavlja minister prosvete na državne stroške v poedinih oblasteh ali v posebnih klimatičnih krajih, ki jih označi minister narodnega zdravja.

Te šole so urejene kot internati.

Čl. 13. Z namenom, da se po zahtevah sodobne kulture izobrazijo žene na kmetih, gospodinje in oskrbnice, otvarja ministrstvo prosvete stalne šole in od časa do časa tečaje za kmečke gospodinje. Organizacija teh šol in tečajev se bo uredila s posebnimi pravili, ki jih predpiše minister prosvete.

Čl. 14. Tečaje za odrasle nepismene (analfabete) obiskujejo vse odrasle osebe pred 20. letom, ki iz kateregakoli vzroka niso svoj čas dovršile osnovne šole in so nepismene, morejo jih pa obiskovati tudi osebe starejše od 20 let.

Te tečaje otvarja minister prosvete v poedinih krajih v šolskih zgradbah ali v vojašnicah po sporazumu z vojnim ministrom. Koliko časa bo trajal v njih pouk, bo predpisal minister prosvete.

Čl. 15. Osnovno šolo obiskujejo obvezno vsi dečki in deklice med 6. in 14. letom.

Čl. 16. Pouk na osnovni šoli traja:

1. V mestih in trgih 8 let za vse tiste otroke, ki po dovršenem IV. razredu ne nadaljujejo šole v kaki meščanski, srednji ali strokovni šoli.

2. Enako dolgo traja šolanje v onih krajih, kjer se za to izjavi šolski odbor in so obenem uresničini pogoji glede zgradbe, učiteljev in ostalih potreb.

3. V krajih, kjer še ni pogojev za izvedbe osemletne osnovne šole, traja pouk 6 let.

4. V krajih, kjer ni potrebnih pogojev niti za šestletno redno šolo, se bo vršil pouk v V. in VI. razredu le v času od 1. novembra do 31. marca.

Čl. 17. V prvih štirih razredih osnovne šole je pouk povsod enak.

Urejen je tako, da daje učencem potrebno predhodno pripravo za višje razrede osnovnih šol ali za prestop v nižje strokovne, meščanske in srednje šole. Kdor stopi v katero teh šol, jo dovrši; v nasprotnem slučaju se mora učenec vrniti v osnovno šolo, da jo dovrši.

Čl. 18. V višjih razredih se mora pouk urediti po krajevnih prilikah in potrebah življenja. V šolah na deželi naj pouk razvija smisel in ljubezen za poljedelstvo, po mestih pa za trgovino in obrt.

Čl. 19. V onih šolah, kjer narodni jezik domačega prebivalstva ni istoveten s službenim jezikom Kraljevine, se morejo poleg osnovne šole otvoriti tudi pripravljalni razredi.

Čl. 20. Ako v kakem kraju ni dovolj otrok ali učiteljev za višje razrede, more oblastno prosvetno vodstvo po predlogu srezkega šolskega nadzornika združiti otroke iz več sosednjih šol.

III. USTANAVLJANJE ŠOLSKIH OBČIN, ZIDANJE ŠOLSKIH POSLOPIJ IN VZDRŽEVANJE OSNOVNIH ŠOL.

Čl. 21. Radi lažje in popolnejše izvršitve odredb tega zakona, se naselbine združujejo v šolske občine.

Vsaka naselbina mora biti uvrščena v katero šolsko občino. Ena šolska občina more obsegati enega ali več naseljenih krajev (vasi ali zaselj).

Čl. 22. Vsak kraj, ki ima eno ali več šol, kakor tudi več vasi iste politične občine, ki imajo eno šolo, tvorijo eno šolsko občino. Vsaka šolska občina ima svoj šolski odbor.

Čl. 23. Država je dolžna otvoriti šolo v vsakem kraju, kjer je najmanj 30 za šolo doraslih otrok.

Kjer je manj otrok, ali v krajih kjer je selo raztrgano, poučujejo po možnosti potovalni učitelji, in se otvarjajo potovalne šole ali šolske postaje po pravilih, ki jih predpiše minister prosvete.

Čl. 24. Šola na deželi se imenuje po kraju, v katerem se nahaja, a mestne se razlikujejo po svojih posebnih imenih.

Čl. 25. Politična občina mora dati potrebno zemljišče za šolo, šolsko dvorišče in v njem vodnjak s pitno vodo in igrišče, a na deželi še zemljišče za šolski vrt in postaviti predpisano šolsko poslopje z vsemi potrebnimi oddelki in učiteljskimi stanovanji; razen tega je dolžna občina zagotoviti potrebno kurjavo in razsvetljavo šolskih prostorov in učiteljskih stanovanj, kjer je učiteljem odkazano stanovanje.

Istotako je pri vsaki šoli treba napraviti dvorano za svečanosti, ki naj služi tudi za sobno telovadbo, a razen te tudi potrebne pisarniške prostore.

Razen tega je dolžna občina:

1. skrbeti za otvoritev novih šol, oddelkov in tečajev za odrasle nepismene;

2. skrbeti za ustanovitev in redno vzdrževanje internatov za sirote brez staršev in za otroke, ki zaradi oddaljenosti ali slabega pota ali drugih zaprek morajo cel dan ostati v šoli;

3. skrbeti da bodo vsa pota, ki vodijo k šoli, dobra.

Čl. 26. Politične šolske občine so dolžne do začetka šolskega leta nabaviti knjige in vse za pisanje in risanje za vse otroke svojega šolskega področja, po potrebi, ki jo označi šolski upravitelj v smislu predpisov šolskih oblasti.

Občine imajo pravico za povrnitev stroškov za knjige in potrebščine samo pri imovitih roditeljih šolskih otrok. Za premožnega velja, kdor po odrejeni davčni odmeri ne velja za ubožnega in siromašnega.

Čl. 27. Minister prosvete predpisuje pravila o zidanju šolskih poslopij in stanovanj, o nameščenju, učilih, knjižnicah, fondih, uredbi šolskega vrta, dvorišča itd.

Čl. 28. Vsaka šola mora imeti toliko predpisanih stanovanj za učitelje, kolikor ima posebnih oddelkov (razredov) na šoli. Stanovanja morajo biti v neposredni bližini šole.

Stanje šole, ki nimajo potrebnih stanovanj, se morajo tej odredbi prilagoditi v teku petih let, računjenih od dneva, ko ta zakon stopi v veljavo.

Samo v večjih mestih, kjer se za učitelje morejo najti udobna stanovanja, ni potrebno zidati stanovanj niti v tem roku.

Kjer ni stanovanja, bo učitelj od politične občine dobival stanarino, ki jo bo odredila oblastna prosvetna oblast po krajevnih razmerah.

Čl. 29. Kjer občina nima potrebnega zemljišča, ali ga ima, pa je za šolske potrebe neprimerno, ga je dolžna pridobiti z zamenjavo ali z odkupom.

Čl. 30. Z odobrenjem pristojne oblasti more šolska občina vsa poslopja za šolske potrebe postaviti v lastni režiji ter uporabljati delavno moč in material, s katerim razpolaga.

Načrt pa mora poprej odobriti oblastna prosvetna oblast.

Čl. 31. Šolsko dvorišče se ne sme rabiti za drugo kakor za otroški oddih in igrališče, šolsko zemljišče pa mora v prvi vrsti služiti praktičnemu pouku v prirodoznanstvu ali poljedelstvu. Dohodek od njega pripada učiteljem po pravilih, ki jih predpiše minister prosvete.

Čl. 32. Minister prosvete more odobriti, da poedine občine, okraji ali oblasti, na lastne stroške napravijo nove šolske zgradbe za narodne potrebe, kakor: šole za narodno gospodarstvo, za gospodinjske šole, ženske strokovne šole itd.

Čl. 33. Onim občinam, ki nimajo predpisanih šolskih zgradb, pa nimajo niti materialnih sredstev, da bi jih same napravile, pomaga oblast preko oblastnega šolskega odbora in država preko ministrstva prosvete.

Ministrstvo prosvete bo v svojem letnem budžetu vsako leto poskrbelo za zadosten kredit, da popleča šolske potrebe siromašnih občin, v kolikor te s svojimi sredstvi ne morejo plačati minimalne potrebščine svoje šole.

IV. POUK.

Čl. 34. V osnovni šoli se uči:

1. nauk o veri z moralnim poukom;
2. srbsko-hrvatsko-slovenski jezik;
3. narodna zgodovina, z najvažnejšimi dogodki iz obče zgodovine;
4. zemljepis naše države, s kratkim popisom še drugih dežel;
5. računstvo z geometriškimi oblikami;
6. poznavanje človeka, s poukom o čuvanju zdravja;
7. poznavanje prirode, z osnovnimi načeli poljedelstva in gozdarstva;
8. državljanski pouk;
9. risanje in lepopisje;
10. gospodarska dela, po krajevnih razmerah;
11. petje in po možnosti tudi godbo;
12. telovadba in otroške igre;
13. predmete, ki jih zahteva čl. 12. za posebne šole.

Kaj se bo v kakem razredu učilo in v kolikem obsegu, bo odredil minister prosvete s posebnim učnim načrtom in programom, toda po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta, pazil pa bo pri tem, da skupno število tedenskih ur ne bo večje ko 22 v I. in II., 24 v III. in IV. razredu in 25 v ostalih razredih.

Čl. 35. Pouk se vrši v vseh osnovnih šolah v državnem jeziku.

V onih krajih, kjer so prebivalci naši državljani drugega plemena in jezika v znatnem številu, bo poleg pouka v službenem jeziku v isti državni šoli na njihovo prošnjo dovolil minister prosvete za prva štiri leta pouk v njihovem maternem jeziku, razen iz skupine nacionalnih predmetov, ki se morajo vršiti v državnem jeziku (državni jezik, zemljepis in zgodovina).

Čl. 36. Vse učne predmete v osnovni šoli poučujejo državni učitelji in učiteljice. Verski pouk se daje po želji roditeljev, odnosno oskrbnikov, ločeno po veroizpovedih, a v soglasju z njih verskimi načeli. Pouk izvršuje duhovnik, ki ga odredi minister prosvete, ako je dotičnik pooblaščen od svoje duhovne oblasti. Kjer nimajo duhovnika, ali bi se tega ne maral oprijeti, bo minister prosvete poveril ta pouk drugim sposobnim osebam.

Čl. 37. Minister prosvete preskrbi, da se izdelajo in tiskajo državni šolski učbeniki in predpiše o tem pravila, po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta.

Čl. 38. V šolah se morajo uporabljati samo one učne knjige, državne ali privatne izdaje, ki jih je odobril minister prosvete po predlogu in priporočilu glavnega prosvetnega sveta.

Čl. 39. Šolsko leto traja redno od 1. septembra do 28. junija.

V teku šolskega leta se dela vsak dan razen enega celega dneva ali dveh poldnevov v tednu, državnih praznikov, dneva domačega zavetnika in velikih narodnih in cerkvenih praznikov, ki jih odredi minister prosvete.

Z ozirom na praktične potrebe more oblastna prosvetna oblast, posebno v višjih razredih, tudi izven tega časa odobriti, da se s poukom preneha do 15 dni, radi poljskega dela.

Natančnejše odredbe predpisuje minister prosvete.

Čl. 40. V šoli se redno dela predpoldne in popoldne. Z ozirom na število učencev in učiteljev, kakor tudi na krajevne potrebe, more oblastna prosvetna oblast na predlog srezkega šolskega nadzornika odobriti ali odrediti, da se na posameznih šolah ali oddelkih (razredih) dela samo pol dneva in po skrajšanem programu, o čemer je treba obvestiti ministrstvo prosvete.

Čl. 41. Redni šolski obisk je za vse učence obvezen, enako vsi šolski izleti, ki se prirejajo v poučne in vzgojne svrhe, in vse šolske in državne svečanosti vzgojnega značaja.

V. UČENCI.

Čl. 42. Učence vpisuje šolski upravitelj vsako leto od 1. do 15. junija po zapisniku vseh za šolo doraslih otrok, ki ga s svojo odgovornostjo sestavi politična občina.

Najprej se vpisujejo najstarejši, postopno pa mlajši in mlajši otroci.

Ugotovljeni zapisnik vpisanih otrok in zapisniki otrok, ki se niso vpisali, šolski odbor potrjuje in pošlje srezkemu nadzorniku v pregled in odobritev.

Čl. 43. V prvi razred se vpišejo vsi sposobni dečki in deklice, ki so dovršili šest let. Mlajši otroci se ne morejo vpisati v osnovno šolo.

Enako se ne morejo vpisati v prvi razred oni dečki in deklice, ki so dopolnili dvanajsto leto.

O izjemnih slučajih odločuje srezki šolski nadzornik.

Vse nad 12 let stare otroke, ki niso vpisani v osnovno šolo, vpisuje šolski odbor v poseben zapisnik in jih uvrščuje v druge krajše tečaje za odrasle.

Čl. 44. Takoj po vpisu, najdalje pa do polovice meseca avgusta, pregleda pristojni šolski zdravnik vse stare in novo vpisane učence in učenke in poda šolskemu odboru obvestilo o njih zdravju.

Po zdravniškem pregledu se mora začasno ali stalno oprostiti šolske obveznosti vse te-le otroke:

a) kateri bolehajo na kaki nalezljivi bolezni in za druge učence nevarne bolezni;

b) kateri zavoljo telesne nesposobnosti nikakor ne morejo prihajati v šolo, niti slediti z uspehom pouku (pohabljenci oslabeli, nemi, gluhi, slepi itd.);

c) kateri so umobolni ali duševno nepopolno razviti.

Te otroke ima šolski odbor tudi nadalje v razpregledu po čl. 12 tega zakona.

Čl. 45. Ko se izvrši nov vpis otrok za prvi razred, šolski odbor dostavi zapisnik vpisanih otrok politični občini, ki bo pozvala starše ali oskrbnike, da privedejo otroke v šolo, ko se naznani začetek pouka.

Čl. 46. Vsi vpisani otroci morajo resno prihajati v šolo.

Za izostajanje so odgovorni njihovi voditelji ali namestniki (oskrbniki).

Opravčeno je izostajanje samo: kadar je učenec bolan, kadar mu v družini kdo umre, ali kadar mu kaka elementarna nesreča: poplava, nevihta, zameti z mrazom in dr. prepreči prihod v šolo.

Pol dneva se računi za celo odsotnost.

Čl. 47. Šolski odbor kaznuje po predhodnjem pismenem zaslišanju roditelja ali namestnika, ako se ne opraviči za učenčevo izostajanje, takole:

a) za prvih pet izostankov s pismenim opominom, ki se mu dostavi preko občinskega sodišča;

b) za drugih in tretjih pet izostankov z denarno kaznijo in se mu računi vsak izostanek po pet dinarjev;

c) za četrtih pet izostankov z denarno kaznijo, računajoč za vsak izostanek po deset dinarjev;

d) za nadaljnje izostanke izreče kazni, denarne ali zaporne, pristojna upravna ali sodna oblast.

Enako se postopa z onimi roditelji in varuhi, ki po vpisu ne pošljejo otroka v šolo.

Te denarne kazni pripadajo vedno v korist dotične šolske blagajne.

Čl. 48. Uspeh učencev iz učnih predmetov se ocenjuje letno dvakrat: v prvi polovici meseca januarja in v prvi polovici meseca junija, z oceno: odličen (5), vrlo dober (4), dober (3), zadosten (2), in nezadosten (1), a vedenje: primerno (5), vrlo dobro (4), dobro (3), prilično (2) in slabo (1).

Ocene se vpisujejo v šolski zapisnik.

Člen 49. Koncem šolskega leta se vrši v vsaki osnovni šoli sklepna šolska slavnost, pri kateri se razkaže uspeh šolskega dela.

Natančnejše odredbe o izvršitvi teh slovesnosti predpiše minister prosvete.

Učenci se premeste v višji razred po letnih ocenah, in to po predpisu pravilnika, ki ga predpiše minister prosvete.

Čl. 50. Premestitev učencev iz ene šole v drugo se vrši samo na zahtevo roditeljev ali varuhov, in s posebnimi prevodnicami, ki jih upravitelj šole pošlje naravnost upravitelju one šole, v katero učenec prestopi.

Iz vpisnice prve šole se učenec izbriše potem, ko sporoči upravitelj druge šole, da je učenec prišel tja — da je vpisan.

Čl. 51. Oni učenci, ki dovrše prve štiri razrede, morejo nadaljevati učenje v višjih razredih.

V višje razrede prestopiti ni potreba samo onim učencem, ki nadaljujejo učenje v kaki strokovni ali meščanski šoli.

Ako pa ti učenci izstopijo pred dovršitvijo srednje šole, preden pretečejo 4 leta, se morajo tudi ti vrniti v dotični razred osnovne šole.

Ako izstopi učenec iz srednje šole ali kake druge višje šole v prvih štirih letih, je uprava te šole dolžna obvestiti o tem upravitelja osnovne šole le v onem kraju, kjer stanujejo roditelji.

Šolski odbor in upravitelj šole morata na svojo odgovornost v posebnem zapisniku imeti v razpregledu vse učence, ki vstopijo v druge šole, in paziti, da se ne vrše zlorabe.

Ako bi se ugotovilo, da je po krivdi šolskega odbora ali upravitelja šole onemogočeno nadaljnje šolanje kakega učenca ali učenke, se kaznujejo upravitelj in vsi člani šolskega odbora po 100 do 2000 dinarjev v korist šolskega fonda.

Enako se kaznujejo roditelji ali varuh, ki ne prijavi otroka odboru ali upravitelju šole v teku petnajst dni po vrnitvi.

Vse denarne kazni izreka oblastna prosvetna oblast, a izvršuje jih politična oblast v roku tridesetih dni.

Člen 52. Dobrim učencem, ki se odlikujejo s primernim vedenjem in odličnim učenjem, se dajejo nagrade, a nemarljivi, neredni, neposlušni, nedostojni itd., se kaznujejo, ko se izčrpajo vsa druga sredstva.

Natančnejše odredbe o nagradah in kaznovanju učencev predpisuje minister prosvete.

Izrecno pa se prepoveduje telesna in vsaka druga kazen, s katero bi se učenec postavljal v zasmeh drugih, ali bi se v njem ubijala volja in zaupanje v samega sebe.

Člen 53. V teku šolanja se more učenec izbrisati:

a) ako težko zboli za kako neozdravljivo ali dolgotrajno boleznijo;

b) ako zaradi poznejšega vpisa ali ponavljanja postane za šolo prestar t. j. če deček dopolni šestnajsto, a deklica petnajsto leto;

c) ako niti vzgoja niti kazni niso mogle vplivati na poboljšanje učenčevega vedenja.

V vseh treh slučajih odločuje krajevni šolski odbor na prošnjo staršev ali oskrbnikov ali po lastnem preudarku, toda po odobritvi srezke šolske oblasti.

V slučaju pod a) se mora otrok napotiti v kako poboljševalnico.

Čl. 54. Vse odredbe tega zakona, ki se nanašajo na dečke, veljajo tudi za deklice, v kolikor ni drugače določeno.

Čl. 55. Vzgoja dečkov in deklic je skupna. Kjer pa razmere dopuščajo, se morejo porazdeliti dečki in deklice v posebne deške in dekliške šole ali v posebne oddelke.

VI. UČITELJI.

1. Vrste učiteljev in njih priprava.

Čl. 56. V vseh državnih osnovnih šolah, zabaviščih, šolah za nenormalne in nerazvite otroke, tečajih za odrasle nepismene, kakor tudi v drugih sličnih šolah, ki so pod ministrstvom prosvete, izvršujejo pouk učitelji in učiteljice.

Učitelji osnovnih šol so državni uradniki in za nje veljajo vsi predpisi zakona o uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, v kolikor s tem zakonom ni drugače urejeno.

Čl. 57. Za učiteljico ali učitelja na katerihkoli osnovnih šolah se more postaviti samo fizično in duševno zdrava oseba:

a) ki ima zato predpisano zakonito pripravo;

b) ki je podanik Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev

Čl. 58. Učitelji in učiteljice morejo biti pomožni, začasni in stalni.

Stalni učitelji so za prvih šest let stalne službe premestljivi, potem pa dobe mesto po razpisu in postanejo nepremestljivi.

Čl. 59. Nastavljanje učiteljev:

Za pomožnega učitelja ali učiteljico se more nastaviti ona oseba, ki je dovršila učiteljišče brez učiteljskega zrelostnega izpita, ali celo srednjo šolo z izpitom zrelosti.

Za začasnega učitelja ali učiteljico osnovne šole se more nastaviti oseba, ki je dovršila državno učiteljišče in položila izpit zrelosti.

Za stalnega učitelja ali učiteljico osnovne šole se nastavlja začasni učitelj ali učiteljica, ki je položil praktični učiteljski izpit in prebil v službi 3 leta.

Čl. 60. Pomožni učitelji in učiteljice, ki so uspešno službovali v šoli najmanj dve leti, morejo postati začasni, ako polože na učiteljišču učiteljski zrelostni izpit.

Čl. 61. V nižjih razredih se morejo nastavljati učitelji in učiteljice, a v višjih razredih po možnosti učitelji za moške in učiteljice za ženske razrede (oddelke).

V zabavišču se redno nastavljajo učiteljice za dečke in deklice. Odredba prvega odstavka se bo izvršila postopno, ko se dobi potrebno število učiteljev in učiteljic.

Čl. 62. Za poedine strokovne predmete, posebno v višjih razredih, se morejo nastavljati strokovno naobražene osebe kot honorarni učitelji.

Njihova priprava in nagrada ne spada v odredbe tega zakona.

Isto velja tudi za veroučitelje.

Čl. 63. Vse učitelje in učiteljice nastavlja minister prosvete po odredbah tega zakona.

2. Dolžnosti učiteljstva.

Čl. 64. Vsak učitelj in učiteljica katerekoli vrste mora pri vstopu v državno službo položiti sledečo prisego:

»Jaz (ime in priimek), stopajoč v učiteljsko službo, prisegam vsemogočnemu Bogu, da hočem biti kralju (ime) zvest, da se hočem zvesto ravnati po ustavi, da se hočem pokoravati zakonom in zakonitim oblastnim naredbam in da hočem svoje učiteljske dolžnosti z vnemo in točno vršiti. Takmi Bog pomagaj.«

Čl. 65. Vsi državni učitelji so dolžni redno prihajati v šolo, vzgajati deco po pedagoških načelih in predavati vse učne predmete po predpisanih programih in didaktičnih pravilih v duhu odredbe čl. 1 tega zakona.

Učitelj mora učiti toliko ur, kolikor jih je za dotični razred ali oddelek predpisanih.

Čl. 66. Učitelji so dolžni redno voditi razredne in šolske zapisnike in vse druge knjige, ki jih predpiše minister prosvete.

Čl. 67. Učitelji so dolžni obračati enako pozornost na vse učence brez razlike in jih ocenjevati po uspehu in po vedenju pravično in nepristransko.

Čl. 68. Učitelji so dolžni ob dnevih, ki jih določi minister prosvete, voditi otroke k službi božji.

Čl. 69. Učitelji so dolžni obveščati učenčeve roditelje ali namestnike in upravitelja šole o učenčevih šolskih zamudah, ako roditelji ali namestniki sami ne bi opravičili zamude v petih dneh (po čl. 46 in 51 tega zakona), ali ako ne bi pravočasno ne obvestili, da je otrok bolan.

Čl. 70. Učitelji so dolžni pri prevzetju razreda ali šole prevzeti tudi vse šolske stvari: učila, arhiv, knjižnico, zapisnik in vse drugo, kar pripada dotičnemu razredu ali šoli ter čuvati vse to v razredu v dobrem stanju do predaje.

Za vse stvari učitelj podpisuje inventar ali poda reverz in je materialno zanje odgovoren.

Čl. 71. Vsi učitelji so dolžni po upraviteljevi razvrstitvi in odredbi nadomestovati obolele in odsotne učitelje.

Nadomeščanje je brezplačno, ako ne traja dalj ko 30 dni v letu, s presledki ali brez njih, toda za prebitek nad trideset dni ima učitelj pravico do nagrade po predpisih o honorarjih, ki jih plača država.

Čl. 72. Vsi učitelji se morajo vesti v službi, v družbi in zasebnem življenju tako, kakor se spodobi izobraženim ljudem in vzgojiteljem mladine in naroda.

Čl. 73. Ako ima šola za učitelja predpisana stanovanja, je učitelj dolžan v njem stanovati in ga imeti v redu. Iz šolskega proračuna se krijejo samo upravičene premene in večja popravila in to po sporazumu s krajevnim šolskim odborom.

Čl. 74. Vsi učitelji so dolžni sodelovati pri delu učiteljskih posvetovanj s stariši, ki se shajajo za pretresovanje šolskih vprašanj.

Čl. 75. Učitelji so dolžni na stroške šolskega fonda ali države sodelovati pri šolskih izletih in svečanostih, ki se prirejajo radi vzgajanja otrok in naroda.

Čl. 76. Učitelji morajo, ako so pozvani, obiskovati na državne stroške vse naučne in praktične učiteljske tečaje in predavanja, ki se prirejajo za upoznavanje z naučnimi novinami ali v dosego enotnosti v pouku.

Čl. 77. Vsi učitelji morajo pomagati pri vsake mdelu izven šole, ki se vrši za izobraževanje širših krogov v duhu tega zakona. V proračun prosvetnega ministrstva se bodo vsako leto postavljale potrebne vsote za nagrado tistim učiteljem, ki delujejo za narodno izobrazbo izven šole.

Čl. 78. Ako je učitelj v svrho šolanja užival državno pomoč, se mu ne more dovoliti odpust niti dopustiti prehod v drugo državno službo, dokler ne odsluži kot učitelj dvakrat toliko časa, kolikor je prejemal pomoč. Izvzemajo se samo tisti, za katere zdravniška komisija ugotovi, da so tako oboleli, da bi nadaljnje delo v šoli bilo nevarno zanje ali za učence.

Čl. 79. Vsako zamudo v službi je učitelj dolžan o pravem času in popolnoma opravičiti, na način, ki je predpisan.

Čl. Ako učitelj brez predhodnega odobrenja pristojne oblasti ali brez zadostnega opravičenja izostane od dolžnosti, se bo kaznoval po predpisih tega zakona.

3. Pravice učiteljev.

Čl. 81. Vsi učitelji državnih osnovnih šol imajo položaj in pravice državnih uradnikov po zakonu o državnih uradnikih, kolikor s tem zakonom ni odrejeno drugače.

Čl. 82. Ko stani učitelj, učiteljica ali zabavilja dopolni 32 let državne službe, ima pravico do tolike pokojnine, kolikoršna je bila poslednja leta plača.

Po dovršenem 32 letnem službovanju se morejo deti v pokoj. Toda če so zdravi in za delo v šoli ali prosvetni upravni službi sposobni, se morejo pridržati v službi s pritrditvijo in po potrebi.

Čl. 83. Pri dosegi najvišje stopnje osnovne plače pripada učitelju, učiteljici ali zabavilji (po čl. 31 urad. zak.) za ves čas njihovega nadaljnega službovanja najvišja plača povečana s 15 odst., ki se uračunava v pokojnino, dvojno računajoč vojna leta službovanja (čl. 13 uradn. zak.).

Čl. 84. Oni učitelji in učiteljice, ki služijo v državnih ali državno priznanih humanitarnih zavodih, za katere je potrebna posebna učiteljska priprava, imajo plačo in vse druge pravice po tem zakonu.

Čl. 85. Učiteljem, kateri delujejo v šolah za nenormalno razvite otroke, kakor tudi v drugih strokovnih zavodih, in imajo poleg redne še posebno strokovno izobrazbo, se povečajo redni dohodki, razen doklade za otroke, za 10 odst. (čl. 7 uradn. zak.).

Oni učitelji, ki dovrše višjo strokovno šolo s zaključnim izpitom, se porazdele po njih kvalifikacijah.

Njihove kvalfikacije ocenjuje glavni prosvetni svet, nastavlja pa jih po razpisu in nadzira minister prosvete.

Čl. 86. Ko učitelj dopolni šest let stalne in uspešne državne učiteljske službe, dobi pravico, da se potrdi za nepremestljivega učitelja v kakem kraju, po razpisu in po predpisih tega zakona (čl. 58 tega zakona).

Čl. 87. Stalni učitelji in učiteljice, ki dobe po razpisu kak kraj, se morejo premestiti v drug kraj:

1. na njih prošnjo ali pismeno pritrditev;
2. po službeni potrebi, kadar se njih razred (oddelek) zatvori zaradi nezadostnega števila učencev; v tem slučaju bo učitelj dobil po možnosti tako mesto, ki odgovarja onemu mestu, kjer je bil;
3. kazensko, ako se najde in dokaže krivda;
4. ako dobi trikrat oceno »zadostno« al dvakrat »nezadostno« (»nedovoljno«).

Čl. 88. Kadar se državni učitelj ali učiteljica premesti v drug kraj po službeni potrebi, ima pravico, da se mu povrnejo potni in selitveni stroški iz državne blagajne, kakor drugim državnim uredникom.

Čl. 89. Vsak učitelj ima svoj oddelek z enim razredom ali največ s štirimi razredi, oddelek z enim razredom ne more imeti več ko 60 učencev, a z več razredi več ko 50 učencev. Če je število učencev večje, se mora oddelek razdeliti.

Čl. 90. Vsak državni učitelj ali učiteljica ima razen plače in drugih dohodkov po tem zakonu pravico, tudi do brezplačnega stanovanja in kurjave, kar mu daje politična občina iz rednega šolskega proračuna (čl. 25 tega zakona).

Stanovanje odgovarja predpisom, če je suho in dobro osvetljeno in če ima dve do tri sobe po 4×5×3 m, kuhinjo 4×3×3 m, klet, oddelek za shrambe in prostore za domače potrebe.

Za kurjavo se računi 20 kub. metrov drv ali drugega goriva, ki se v kraju upotrebljava.

Toda ne more imeti po dveh posebnih stanovanj, niti po dveh stanarin, niti po dveh kurjav: mož in žena v enem kraju; neoženjeni sin, neomožena hči s svojimi stariši, kadar žive skupaj; dve neomoženi sestri, dva brata, ali brat in sestra, kadar stanujejo skupaj.

Prav tako nima pravice do stanovanja ali stanarine ali kurjave tudi učiteljica, ki je omožena z osebo, ki ima stanovanje ali stanarino, ako sta oba v enem kraju.

Čl. 91. Ko postane učitelj nesposoben za nadaljnje delo v šoli, more na predlog zdravniške komisije in po odobrenju ministrstva prosvete, preiti v drugo državno službo.

V tem slučaju se mu bodo vsa priznana učiteljska leta vštela kot ukazna.

Čl. 92. Kadar uradnik drugega poklica, kateri ima predpisane kvalifikacije in učiteljsko izobrazbo, prejde v učiteljsko službo, se mu bodo štela vsa priznana leta, kakor da jih je dopolnil v učiteljski službi. Toda ne more imeti večje plače od tiste, kakoršno bi imel, ako bi bil učitelj.

V učiteljsko službo se ne more prevesti:

a) starejši od 30 let, ako pred tem ni bil učitelj;

b) kateri je bil učitelj, pa je prekinil službo za več ko 10 let;

c) kateri bi obenem s prekinitvijo imel več kot 32 let službe;

4. kateri je bil zaradi neprimernosti za učiteljsko službo iz učiteljske službe in učiteljske vrste kdaj že odstranjen.

Čl. 93. Ako učitelj ali učiteljica ne želi dalje služiti, ima pravico, da državno službo zapusti, razven če je državi obvezen kot prejšnji podpiranec ali kot gojenec, ali drugače po kaki posebni pogodbi.

Prošnja za odpust se bo reševala v šestih tednih.

4. Kazni.

Čl. 94. Učitelj, ki se pregreši proti svojim dolžnostim, se kaznuje po odredbah tega zakona.

Čl. 95. Vse učiteljske kršitve šolske narave preiskujejo samo šolske oblasti, po naredbi ministrstva prosvete ali po poklicni dolžnosti.

Za preiskavanje in presojanje kršitev po tem zakonu bo predpisal minister prosvete poseben pravilnik.

Čl. 96. Učitelj se more koznovati:

1. za zanemarjanje ali neredno ali nemarljivo vršenje svojih dolžnosti po tem zakonu;
2. za zlorabo v službi;
3. za nepokornost zakonitim odredbam predpostavljenih oblasti;
4. za nečloveško postopanje z otroki;
5. za nenravno in nepristojno vedenje, ki ponižuje in ubija ugled učiteljev in učiteljskega poklica;
6. za izražanje načel proti obstoječi državni obliki ali načel proti pravni premembi državnega reda (čl. 4. zakona o drž. uradu).

Čl. 97. Učitelj se more kaznovati:

1. z opominom;
2. z ukorom;
4. s plačo od 3—15 dni;
4. s premeščenjem v drug kraj — brez pravice do povrnitve selitvenih stroškov;
5. z upokojitvijo in
6. z odpustom iz državne službe.

Vse kazni, ki postanejo izvršljive, se vpišejo v učiteljski službeni list, s kratko označbo o vrsti kršitve, za katero je kazen izrečena.

Kazni pod 1., 2. in 3. zastarajo v 3 letih, ako v tem času isti učitelj ni kaznovan.

Čl. 98. Učitelje more kaznovati:

šolski upravitelj z opominom in ukorom;

okrajni šolski nadzornik z opominom in ukorom in trodnevno plačo;

oblastna prosvetna oblast z opominom, ukorom in plačo do 15 dni;

minister prosvete pa z vsemi predpisanimi kaznimi.

Proti kaznim, ki jih izreče šolski upravitelj, se morejo učitelji pritožiti šolskemu nadzorniku; proti vsem ostalim pa rednim potom ministru prosvete.

Proti kaznim, ki jih izreče minister, se je mogoče pritožiti na državni svet v 15 dneh od dneva, ko so objavljene.

Čl. 99. Kazen premeščenja brez pravice do selitvenih stroškov, kazen upokojitve in odpusta iz službe z odvzetjem vseh pridobljenih pravic more izreči samo minister prosvete.

Čl. 100. Učitelj, ki je bil kdaj kaznovan z izključenjem iz učiteljskega reda ali z odpuščenjem iz službe z izgubo dobljenih pravic zaradi umazanih in brezčastnih dejanj, kakor tudi onih pod točko 6. v členu 96. tega zakona ali zaradi nenravnega vedenja in napak, ki podirajo učiteljski ugled, se ne more ponovno vrniti v učiteljsko službo.

Čl. 101. Učitelj, ki se kazensko premesti iz kakega kraja, se pred pretekom šestih let ne more več vrniti v isti kraj, niti začasno niti po razpisu.

Nastavljanje in premeščanje učiteljev.

Čl. 102. Vsa z razpisom neoddana učiteljska mesta na šolah in zabaviščih se oddajajo z razpisom, ki se objavljajo v uradnih listih.

Čl. 103. Izbiro kandidatov za vsako oblast vrši posebna komisija, ki sestoji iz prosvetnega nadzornika kot predsednika, oblastnega šolskega nadzornika, enega učitelja iz oblastnega kraja, v katerem je sedež oblasti, ki ga določi minister prosvete, in dveh učiteljev iz oblasti, katera izbere oblastni šolski odbor. Člani komisije se postavljajo in volijo za 2 leti.

Komisija deluje v kraju, kjer je sedež nadzornika, se shaja na njegov poziv, odloča z večino glasov.

Čl. 104. Na objavljeni razpis v kaki oblasti se lahko oglasi vsak učitelj iz Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki ima za to pravico in potrebne kvalifikacije po tem zakonu.

V eni razpisni dobi se more oglasiti vsak učitelj za največ tri neizpraznjena mesta, in to samo v eni prosvetni oblasti.

Čl. 105. Za boljša mesta imajo prednost:

1. zaslužnejši po službi; po uspešnem delu v šolski in narodni književnosti in intenzivnem delu za prosveto naroda izven šole;
2. boljši po ocenah in šolskem delu;
3. starejši po službenih letih, in končno
4. kateri imajo nujne družinske potrebe za to mesto: šolanje otrok, vzdržavanje in vzgoja mladoletnih bratov in sester brez staršev, oskrbovanje in vzdrževanje siromašnih in onemoglih roditeljev itd.

Čl. 106. V krajih, kjer je univerza, se more nastaviti oni učitelj, ki je redno dovršil učiteljišče in je po tem uspešno deloval kot stalni učitelj na osnovni šoli najmanj 12 let, od teh vsaj polovico v vaseh.

V krajih, kjer so srednje in strokovne šole, se more namestiti oni učitelj, ki je po dovršenju učiteljišča služil kot stalni učitelj najmanj 10 let, in to šest let v vasi.

V mestih in trgih, kjer ni višjih strokovnih in srednjih šol, in v vaseh se morejo namestiti oni učitelji, ki so uspešno delovali v vaških šolah kot stalni učitelji najmanj šest let.

V vseh slučajih imajo prednost oni, ki imajo poleg redne šolske izobrazbo tudi kvalifikacijo čl. 105 t. z.

V univerzitetnih krajih in krajih, ki imajo srednje in strokovne šole, mora biti $^1/_3$ kandidatov predložena na podlagi kvalifikacije 1. in 2. točke čl. 105 t. z.

Za nameščenje učiteljev na vadnicah pri učiteljiščih veljajo odredbe iz zakona o učiteljiščih.

Čl. 107. Prositi za razpisana mesta nimajo pravice:

1. kateri nimajo 6 let stalne učiteljske službe;
2. ki so bili zadnje 3 leta ocenjeni enkrat »nezadostnim redom;
3. ki so bili iz istega kazensko premeščeni in še ni preteklo od tega šest let;
4. kateri še niso bili tri leta na mestu, katerega so dobili po razpisu;

kateri so po krivdi ali radi slabega uspeha pri delu premeščeni po razpisu dobljenega mesta in od tedaj še niso minula tri leta (čl. 87, t. 3 in 4. t z.).

Čl. 108. Kadar se za kako mesto javi samo en učitelj, se ta tudi nastavi, ako nima potrebno kvalifikacijo.

Toda kadar je več prosilcev za posamezna mesta, komisija izbira in predlaga ministru prosvete za vsako izpraznjeno mesto po 2 učitelja. Oblastna komisija pošlje ministrstvu imena in podatke izbranih kandidatov, kakor tudi imena ostalih kandidatov za tisti kraj.

Na podlagi teh podatkov postavlja minister prosvete za vsako mesto po enega izmed predlaganih učiteljev.

Komisija mora predložiti imena izbranih kandidatov ministru prosvete najdalje do 15. junija

Čl. 109. One učitelje, ki niso po razpisu na podlagi čl. 102 dobili mesta, in one, ki so mesta izgubili, razvrščuje minister prosvete po oblasteh in jih po predlogu prosvetnih nadzornikov nastavlja na mesta, kjer so potrebni.

Čl. 110. Vsi učitelji, ki dobe drugo mesto po razpisu, se morajo preseliti med 15. in 31. avgustom ali v zadnjih 15 dneh velikih počitnic.

Prej se morejo seliti le po medsebojnem sporazumu.

Ocenjevanje učiteljev.

Čl. 111. Delo in vedenje učiteljev v šoli in izven šole ocenjujejo okrajni in oblastni šolski nadzorniki.

Čl. 112. Šolsko delo se ocenjuje za celo šolsko leto in vpisujejo se vse važnejše opombe v šolski (razredni) zapisnik.

Ocene učiteljskega dela in uspeha: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), povoljno (2) in nepovoljno (1).

Šolski nadzornik je dolžan vpisati v učiteljski službeni list vse opombe o marljivosti, vestnosti in pravilnosti pri delu, o uspehu pri izpraševanju otrok in okolščine, o uradovanju in vedenju v šoli, v družbi in zasebnem življenju, o vrlinah in napakah, o književnem delu poprej in v tem letu, o sodelovanju pri delu in napredku šole in narodnega izobraževanja, o udeležbi v vojskah, o odsotnosti in bolezni, odlikovanjih, kaznih itd.

Tako izpolnjeni službeni list odda okrajni šolski nadzornik z letno oceno oblastnemu šolskemu nadzorniku, a ta ga s svojimi opombami dostavi po prosvetnem nadzorniku ministru prosvete. Ako učiteljevo delo pregleda in oceni razen okrajnega tudi oblastni nadzornik, tedaj velja za to šolsko leto njegova ocena.

Čl. 113. Šolski nadzornik je dolžan takoj pismeno obvestiti učitelja, kateremu je dal nepopovoljno oceno, t. j. povoljno in nepovoljno.

Proti oceni, ki jo je dal okrajni nadzornik, se lahko učitelj pritoži oblastni prosvetni upravi v petih dneh po obveščenju. V tem slučaju odredi oblastna prosvetna uprava nov pregled. Stroške za ponovni pregled plača pritožitelj, ako se pri ponovnem pregledu potrdi prva ocena.

VII. ŠOLSKI ZDRAVNIKI.

Čl. 114. Službo šolskega zdravnika vrši okrajni zdravstveni referent. Na predolg oblastne prosvetne uprave more pa postaviti minister prosvete posebne šolske zdravnike, kjer je za to potreba.

Njihov sedež je tam, kjer je šolski nadzornik, ali po odobrenju ministra prosvete more imeti svoj sedež v drugem kraju okraja, s katerim ni otežkočeno občevanje.

Čl. 115. Plača in položaj šolskega zdravnika je odrejena z zakonom o uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.

V administrativnem oziru so zdravniki podrejeni oblastni prosvetni upravi in ministru prosvete, v pogledu strokovnega dela pa stoje v zvezi z ministrom zdravja, od katerega prejemajo navodila in naredbe v okviru tega zakona.

Čl. 116. Dolžnosti šolskega zdravnika so:

1. Da vsako leto vrši splošen pregled šolskih otrok in stavi potrebne predloge po čl. 44 tega zakona;
2. da obhodi vse šole in da povodom pregleda daje učiteljem vsakoletni higijenski pouk o čuvanju zdravja in negovanju telesa;
3. da brezplačno izvršuje zdravniško pomoč obolelim učencem in učiteljstvu;
4. da daje navodila za obrambo o raznih boleznih in da skrbi, da se te čimprej zatro, če se pojavijo;
5. da odpusti otroke in razkuži šolske zgradbe, kadar se pojavi nalezljiva bolezen;
6. da pregleda učilnice in stanovanja za učence in učitelje;
7. da skrbi za izboljšanje zdravstvenih prilik v šoli in izven nje;

Natančnejše odredbe o dolžnosti šolskega zdravnika predpisuje minister prosvete v sporazumu z ministrom narodnega zdravja.

Čl. 117. Šolski nadzornik je dolžan na koncu šolskega leta, ali sploh, kadar se zahteva, podati oblastni prosvetni upravi strokoven izvid o zdravstvenih razmerah šol in šolskih otrok v njegovem okraju, s pregledom, kaj je treba ukreniti, da se te popravijo.

Čl. 118. Za obiskovanje šol se izplačujejo šolskim zdravnikom stroški iz državne blagajne, kakor tudi vsem ostalim uradnikom, ki potujejo v službenih zadevah.

Čl. 119. Zdravnik, ki je v šolski službi 30 let, dobiva pravico na tako letno pokojnino, kakoršna je bila njegova plača.

Tudi za šolske zdravnike veljajo odredbe čl. 88.—95. tega zakona.

VIII. UPRAVA IN NADZOROVANJE.

Čl. 120. Upravo in nadzorovanje nad vsemi osnovnimi šolami ter zabavišči, in nad vsemi prosvetnimi zavodi ter ustanovami vrši minister neposredno in po svojih pomožnih organih:

Oddelku za osnovni pouk in narodno prosveto,

oblastni in okrajni prosvetni oblasti in šolski upravi.

1. Oddelek za osnovni pouk in narodno prosveto.

Čl. 121. Na čelu oddelka stoji načelnik za osnovni pouk in narodno prosveto s potrebnim številom nadzornikov, referentov in drugih uradnikov na podlagi zakona o organizaciji ministrstva prosvete.

Čl. 122. Vsi predpisi, katere vodijo prosvetni organi, in vse prošnje ter vloge, se imajo poslati samo po neposredni prosvetni oblasti; v nasprotnem slučaju se ne bodo vzeli v pretres, oni pa, ki se pregreše v tem zakonskem predpisu, se kaznujejo z izgubo 8 dnevne plače. V razpravo se ne bodo vzele niti vloge prebivalcev in korporacij, ako niso predložene po pravilni službeni poti.

2. Oblastne in prosvetne oblasti.

Čl. 123. V svrho napredovanja celokupnega pouka in narodne prosvete obstoji v vsaki oblasti prosvetni oddelek. Sedež prosvetnega oddelka je na sedežu oblasti, in sicer v zgradbi oblastne uprave.

Na čelu prosvetnega oddelka stoji prosvetni nadzornik, ki vodi vso prosvetno organizacijo v eni oblasti, v strokovno šolskih poslih je v neposredni zvezi z ministrom prosvete.

Čl. 124. Oblastni prosvetni oddelek se deli na 2 dela, in sicer:

odsek za srednji in strokovni pouk in odsek za osnovni pouk in narodno prosveto.

Čl. 125. Šef odseka za osnovni pouk in narodno prosveto je oblastni šolski nadzornik.

Čl. 126. Za stalnega oblastnega šolskega nadzornika se more nastaviti oni, ki je izvršil višji tečaj višje pedagoške šole doma ali v tujini, položil diplomski izpit in je bil učitelj na osnovni šoli pet let.

Poleg teh kndidatov za osnovne šolske nadzornike se morejo nastaviti oni okrajni (= srezki) šolski nadzorniki, ki so se odlikovali v svoji službi in služili kot okrajni nadzorniki najmanj osem let.

Čl. 127. Dolžnosti oblastnega šolskega nadzornika so:

1. Da najmanj enkrat v letu obišče posamezne dele svoje oblasti radi proučavanja prosvetnih razmer, da kontrolira delo okrajnih nadzornikov, šolskega o[illegible] meščanskih in dvorazrednih trgovskih šol i[illegible] je potrebna navodila;
2. da predlaga otvarjanje novih šol in oddelkov vseh šol v svojem področju;
3. da stavi predloge o izpopolnitvi izpraznjenih učiteljskih mest;
4. da pravočasno dostavlja prosvetnemu nadzorniku razpis vseh izpraznjenih mest v oblasti;
5. da pregleda in izpopolni podatke učiteljev v službenem listu;
6. da odobrava odsotnost po potrebi okrajnim šolskim nadzornikom do pet dni;
7. da razpravlja in rešuje spore med učitelji in šolskimi nadzorniki, šolskimi odbori in okrajnimi nadzorniki;
8. da izsleduje krivde okrajnih šolskih nadzornikov, upraviteljev, mestnih šolskih odborov in da predlaga kazni;
9. da po pritožbi nastavnikov predlaga ponoven pregled dela in uspehov v kakem oddelku (čl. 1[illegible] t. z.);
10. da po predlogu okrajnega šolskega nadzornika rešuje o izvenrednih vpisih učencev šol svojega področja, kakor tudi o privatnem polaganju izpitov v izrednih slučajih;
11. da opremi s svojimi mislimi prosvetnemu nadzorniku vse prošnje učiteljev in okrajnih šolskih nadzornikov za daljšo odsotnost ali bolezen;
12. da po izvidu šolskega zdravnika in okrajnega šolskega nadzornika predlaga prekinitev dela v šoli vsled nalezljive bolezni ali kake druge potrebe. O vsem tem vodi točen razpregled.
18. da po poročilu okrajnega šolskega nadzornika predloži predloge o poldnevnem pouku, kjer to zahteva neobhodna potreba;
14. da s šolskimi zdravniki in z okrajnimi šolskimi nadzorniki prevzame vse, kar je potreba za izboljšanje zdravstvenih razmer, od katerih zavisi napredek šole in pouka;
15. da zbira in urejuje statistične podatke učiteljev in učencev šol in vseh drugih prosvetnih ustanov v svoji oblasti;
16. da poda prosvetnemu nadzorniku na vsaki dve leti obširna poročila, iz katerih se razvidi delovanje in gibanje šole in vsega osnovnega poučevanja v oblasti;
17. da poda nadzorniku posebne predloge, na podlagi katerih bi bilo treba v oblasti delati za napredek pouka in prosvete;
18. da predlaga prosvetnemu nadzorniku prirejanje tečajev za učitelje in za izpoznavanje nastavnih in naučnih časopisov;
19. da z oblastnim šolskim odborom sodeluje pri delu v vsem za napredek pouka in prosvete v svoji oblasti in da se udejstvuje pri delu za narodno prosveto.

Čl. 128. Oblastni šolski nadzorniki imajo položaj in plačo po šolskih kvalifikacijah in odredbah zakona o uradnikih in državnih uslužbencih.

Čl. 129. Ko potujejo oblastni šolski nadzorniki službeno, imajo pravico do dnevnic in potnine po odredbah zakona o državnih uradnikih.

Čl. 130. Glede na leta za pokojnino velja za oblastne šolske nadzornike isti predpis kakor za učitelje osnvonih šol.

Čl. 131. Za opravljanje poslov mora imeti oblastna prosvetna oblast tudi potrebno število nižjega osobja iz prosvetne stroke. Za to službo se uporabljajo v prvi vrsti oni učitelji, ki so po zdravniškem pregledu nesposobni za delo v razredu.

3. Okrajne prosvetne oblasti.

Čl. 132. V svrho stalnega strokovnega in poučnega nadzorovanja postavlja minister prosvete v vsakem okraju (= srezu), ali za dva oziroma več okrajev po enega okrajnega šolskega nadzornika.

V področju enega nadzornika se računa 50 do 80 učiteljev, odnosno šolskih odelkov, kar zavisi od terenskih in prometnih razmer.

Vsled tega moreta biti v krajih, kjer je več kot 80 učiteljev, dva ali več okrajnih šolskih nadzornikov.

Pisarna okrajnega šolskega nadzornika mora biti v zgradbi okrajne uprave.

Čl. 133. Za stalnega šolskega nadzornika se more nastaviti oni ki je izvršil nižji tečaj višje pedagoške šole doma ali v tujini, ali je po dosedanjih predpisih položil izpit za učitelja meščanskih šol in bil 8 let učitelj na osnovni ali meščanski šoli ter bil ocenjevan z odlično ali vsaj prav dobro oceno.

Če ni takih kandidatov, more postaviti minister prosvete tudi takega učitelja, ki je redno izvršil učiteljišče, deloval v osnovni školi z odličnim ali prav dobrim uspehom najmanj 15 let, ter je položil nadzorniški izpit po pravilih, ki jih predpisuje minister prosvete.

Čl. 134. Dolžnosti okrajnega šolskega nadzornika so:

1. da pregleda in odobri v začetku vsakega šolskega leta razdelitev predpisanega gradiva za delo v posameznem razredu vsake šole.

Upravitelji so dolžni s svojim učiteljskim zborom izdelati za vsak razred to razdelitev in je vpošljejo v določenem roku v pregled in odobrenje;

2. da dvakrat na leto obišče in dobro prouči razmere vsake šole in ostalih nižjih vzgojnih zavodov v svojem okraju in daje smernice šolskemu delu;

da ima povodom pregleda šol in dela sam ali sporazumno z nastavniki zgledna predavanja, katerih se udeležujejo vsi učitelji;

3. da nadzoruje službeno delo upravitelja in učiteljskega zbora, delo mestnih šolskih odborov in da o zadnjem obvešča prosvetni oddelek; da odobruje vsa šolska izvestja in knjige šolske administracije;
4. da sklicuje okrajni učiteljski zbor, določuje njegov dnevni red in da predseduje tekom njegovega dela;

5. da se briga za otvarjanje novih razredov in oddelkov, za otvarjanje novih šol in da svetuje pri izberi mest za zidanje šolske zgradbe, kakor tudi pri pregledu privatnih zgradb, ki jih nudijo privatniki za šolo;

6. da objavlja šolske zakone in naredbe po upravitelju in drugih šolskih oblasteh;

7. da ocenjuje delo in vedenje učiteljem, da popravlja njihove krivice in da jih kaznuje v svojem področju, in da krivde, katerih reševanje ne spada v njegovo področje, naznanja višjim šolskim oblastem preko oblastnega šolskega nadzornika. Da sprejema pritožbe o izrečeni kzani in jih dostavlja preko oblastnega šolskega nadzornika višjim oblastem v odločitev;

8. da preiskuje razmerje med učitelji in mestnim šolskim odborom, da poravnava spore med njimi in jih v slučaju neuspeha dostavlja oblastni prosvetni oblasti;

9. da kaznuje predsednike in člane mestnih šolskih odborov vsled zanemarjanja dolžnosti po zakonskih predpisih;

10. da predlaga prekinitev pouka v izrednih prilikah;

11. da se briga za spopolnitev izpraznjenih mest in da odrejuje učitelje oz namestnike bolnim učiteljem. Sporazumno z oblastnim šolskim nadzornikom se briga za nadomestovanje, ako je potrebno za daljši čas;

12. da podeljuje učiteljem v teku šolskega leta odsotnost za tri dni, a prošnje za daljši dopust naslavlja s svojim mišljenjem na oblastno prosvetno oblast;

13. da vodi statistiko vseh šol, oddelkov, učiteljev in učencev v svojem okraju;

14. da pod strogo odgovornostjo pazi, da se uporabljajo v šoli samo odobrene knjige ter da se za šolske knjižnice nabavljajo po proračunu le one knjige, katere priporoča ministrstvo prosvete;

15. da odločuje o popisovanju učencev;

16. da sodeluje pri delu nadzorniškega zbora;

17. da prijavlja oblastni prosvetni oblasti polletni izkaz o stanju šol v svojem okraju in da stori potrebne korake za zboljšanje tega stanja;

18. da vodi dopisovanje z vsemi šolskimi in drugimi oblastmi in da posreduje dopisovanje med upravitelji osnovne šole in višjih prosvetnih oblasti;

19. da vrši posle, katere mu zakon določuje, izvršuje odredbe višjih šolskih oblasti in se pri svojem delu drži v vsem navodil, ki jih predpiše minister prosvete;

20. da ocenjuje na koncu šolskega leta učitelje po odredbah t. z.

21. da predlaga oblastni prosvetni upravi, v katerih mestih je treba otvoriti šole za nenormalno in nerazvito deco;

22. da pomaga z učitelji pri delu za narodno prosveto.

23. da pazi, da vsi šolski odbori pravočasno sestavijo proračun za vzdrževanje šole in da ga predložo podrejeni oblasti v odobritev.

Čl. 135. Okrajni šolski nadzorniki imajo položaj in plačo po šolskih kvalifikacijah in odredbah zakona o uradnikih državnega reda.

Čl. 136. Kadar potujejo okrajni šolski nadzorniki službeno, imajo pravico do dnevnic in potnine po odredbah zakona o uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.

Čl. 137. Za pokojnino velja za okrajne šolske nadzornike predpis toliko službenih let kot za učitelje osnovne šole.

Čl. 138. Za izvrševanje poslov mora imeti okrajni šolski nadzornik pisarja po možnosti iz prosvetne stroke.

Za pisarje se morejo odrediti oni učitelji, ki morajo vsled slabega zdravja po odreddbi zdravniške komisije pustiti delo v šoli.

V tem slučaju se prevedejo učitelji, ki nimajo 10 let stalne učiteljske službe, v administrativno stroko po odredbah zakona o uradnikih meščanskega reda; toda učitelji čez 10 let stalne službe si pridrže vse učiteljske pravice brez stanarine ali službenega stanovanja in kurjave.

Šolske uprave.

Čl. 139. Vsaka posebna osnovna šola z zavališčem, s pripravljalnimi razredi in drugimi ustanovami, ki so z njo v neposredni zvezi, mora imeti svojega upravitelja ali upraviteljico, ki jih nastavlja minister prosvete; ti upravljajo šolo in jo neposredno nadzirajo.

Čl. 140. Ako je v šoli samo 1 učitelj, on izvršuje upraviteljsko dolžnost.

Ako je v šoli več učiteljev, postavlja za upravitelja ali upraviteljico enega izmed njih minister prosvete.

Upraviteljice se postavljajo v ločenih ženskih šolah.

V mešanih šolah more biti za upravitelja tudi učiteljica.

Čl. 141. Dolžnosti šolskega upravitelja so:

1. upravljati šolo in neposredno nadzirati pouk, vzgojo in red;

2. uvajati v dolžnost in razreševati učitelje, obveščati o odredbah šolskih in drugih pristojnih oblasti, ki nje zadevajo, in skrbeti, da se izvršujejo;

3. paziti, da vsi učitelji redno izvršujejo dolžnost in da se v delu drže predpisanih učnih programov in navodil;

4. paziti, da se v šoli rabijo samo odobrene učne knjige;

5. paziti, da se učenci o pravem času ocenjujejo in da se ocene vpisujejo v razredni zapisnik;

6. paziti na delo in vedenje učiteljev in po potrebi jih opominjati na spolnjevanje dolžnosti po odredbah tega zakona;

7. obveščati šolskega nadzornika o nerednih in nevestnih učiteljih in njih krivdah;

8. odrejevati namestovanje obolelim in odsotnim učiteljem, ali jih nadomestuje sam, če nima svojega razreda, in o tem obveščati šolskega nadzornika;

9. v slučaju nujne potrebe dovoljevati učitelju odpust do 3 dni in o tem obveščati šolskega nadzornika;

10. paziti, da se o pravem času izvrši vpis in pregled učencev, in voditi pregled tistih, ki so prestopili v druge šole;

11. paziti, da učenci redno obiskujejo šole, in pravočasno po šolskem odboru obveščati roditelje (namestnike) in šolskega nadzornika o neopravičenih zamudah učencev;

12. sklicevati učiteljske seje in voditi njih delo;

13. paziti, da se ohrani v dobrem stanju šolsko poslopje in šolsko imetje, za kar je obenem s šolskim odborom tudi materialno odgovoren;

14. o pravem času zahtevati potrebne poprave ali razkuženje šolskega poslopja;

15. najemati in odpuščati pomožno strežbo in skrbeti, da se ohrani snažnost v šoli;

16. pomagati šolskemu zdravniku pri izvrševanju zdravniške dolžnosti in izboljšavanju zdravstvenih razmer v šoli;

17. vsake 3 mesece, po potrebi tudi bolj pogostoma, pošiljati okrajnemu šolskemu nadzorniku izvestje o stanju svoje šole;

18. pošiljati dopise ostalih učiteljev šolskemu nadzorniku in drugim oblastem;

19. pomagati krajnemu šolskemu odboru, da pravilno in o pravem času sestavi šolski proračun in letne račune, in navajati ga na točno izvrševanje dolžnosti do šole;

20. s svojim podpisom in odgovornostjo voditi in čuvati vso šolske službene spise.

On čuva in upravlja šolski pečatnik.

Čl. 142. Za izvrševanje šolskih dolžnosti v šolah z dvema ali z več učitelji, prejema upravitelj razen svoje plače še posebno doklado, ki obremenjuje proračun te šole.

Višina doklade je sorazmerna številu oddelkov.

Ako je število oddelkov 2 do 5, znaša 5 odstot; 6 do 10, 10 odstot.; 11 do 15, 15 odsto.; od upraviteljeve osnovne in položajne letne plače.

Ta doklada ne vpliva na višino pokojnine.

V šolah z desetimi ali več oddelki se upravitelj oprošča dela v razredu.

5. Krajevni šolski odbor.

Čl. 143. Krajevni šolski odbor sestavljajo:

1. predsednik politične občine;
2. upravitelj šole in kraja;
3. občinski zdravnik — ako jih je več, najstarejši;
4. pet pismenih krajanov, po možnosti iz raznih krajev, kateri tvorijo šolsko občino; voli jih odbor politične občine.

Ako je v kraju več šolskih upraviteljev, stopi v šolski odbor tisti, ki ga izbere krajni učiteljski zbor.

V krajih, kjer je sedež okraj. šolskega nadzornika, stopi v olski odbor tudi nadzornik; a kjer jih je več, stopi v odbor najstarejši.

Čl. 144. Krajevni šolski odbor v mestih z najmanj 30.000 prebivalcev tvorijo: predsednik občine ali njegov namestnik; vsi šolski nadzorniki iz kraja, rektor višje pedagoške šole, upravitelj učiteljišča, ako so v kraju, šolski zdravnik, občinski inženir, en upravitelj osnovnih šol, in to najstarejši po službenih letih, in pet članov občinskega odbora.

Čl. 145. Člani šolskega odbora, razen predsednika občine, šolskega nadzornika in upravitelja šole, kateri stopajo v odbor po svojem položaju, se volijo v drugi polovici meseca decembra vsako tretje leto, upeljejo se pa v dolžnost 1. januarja. O izvolitvi in nastopu v dolžnost odbor obvešča okrajno prosvetno oblast. Ne morejo biti člani šolskega odbora osebe, ki so obsojene zaradi nečednih in nečastnih dejanj.

Izpraznjena mesta se spopolnijo v 15 dneli. Kadar se premeni ves odbor, se premene tudi kasneje izbrani člani.

Posli v šolskih odborih so častni.

Čl. 146. Šolski odbor izvoli iz svoje srede predsednika, podpredsednika (ako v kraju ni šolskega nadzornika) in blagajnika.

V mestnih šolskih odborih je podpredsednik po položaju najstarejša šolska oseba.

Čl. 147. Seje šolskega odbora se vrše v šolskem, oziroma v občinskem poslopju. Shajajo se po potrebi, najmanj enkrat na mesec, na poziv predsednika ali podpredsednika šolskega odbora.

Člani se kličejo na sejo pismeno, a v pozivu se mora označiti tudi dnevni red določene seje.

Na sejo se morajo klicati vsi člani. Sklepi so veljavni, ako je prisotnih več ko polovica članov. Sklepa pa se z navadno večino glasov.

Seja se mora sklicati na zahtevo nadzornika, upravitelja šole ali dveh odbornikov. Ako pa predsednik ali podpredsednik tega ne stori, se kaznuje s 50 do 100 Din v korist šolske blagajne.

Ako odbornik ne pride k seji, pa izostanka ne opraviči, se kaznuje prvi pot z opominom, potem pa denarno s 25 do 100 Din za vsak izostanek. Te kazni prisodi prosvetna oblast, izvršuje jih pa pristojna upravna okrajna oblast, po obveščenju šolskega odbora najkasneje v 30 dneh od prejema akta.

Čl. 148. Dolžnosti šolskega odbora so:

1. skrbeti, da politična občina točno izpolnuje vse dolžnosti, katere predpisuje zakon;

2. vsako leto sestavljati proračun za vzdrževanje šole v tekočem računskem letu in ga določeni čas poslati pristojni oblasti v odobrenje;

3. vsake 3 mesece, po potrebi tudi večkrat, pregledati šolsko blagajno in račune in v slučaju nepravilnosti prevzeti vodstvo šolske imovine;

4. paziti, da se vpišejo vsi za šolo dorasli otroci;

5. paziti, da vsi vpisani otroci redno obiskujejo šolo, po odredbah tega zakona;

6. voditi pregled onih otrok, ki so odšli v druge šole po dovršitvi nižjega tečaja;

7. predlagati izbris prestarih, obolelih in za šolo nesposobnih ter nepristojnih otrok;

8. skrbeti za obleko, obutev, zdravila in hrano siromašnih učencev, za šolske izlete, tekme, knjižnice in drugo, kar podpira uspeh v pouku in vzgoji;

9. nadzirati stanovanja in hrano tistih učencev, ki prenočujejo pri šoli;

10. skrbeti, da se osnujejo in povečavajo šolski fondi;

11. v sporazumu z upraviteljem šole in z učitelji prirejati šolske svečanosti in roditeljske sestanke in se jih udeleževati;

12. skrbeti, da se najhitreje in najpopolneje izvršujejo odredbe in navodila šolskega zdravnika glede na ustavitev nalezljive bolezni in za čuvanje zdravja učencev;

13. podpirati vsa podjetja okoli šole, pouka in narodne izobrazbe;

14. predlagati pristojnim oblastem, kaj bi bilo treba storiti za izboljšanje prosvetnih razmer v šolski občini;

15. izvrševati odredbe pristojnih oblasti, katere zadevajo šolo in kolikor jo zadevajo, in katere so osnovane na zakonu.

Čl. 149 Šolski odbor službeno predstavlja njegov predsednik, podpredsednik in poslovodja.

Čl. 150. Blagajno šolskega odbora vodi blagajnik. On vodi s svojo moralno, materialno odgovornostjo po zakonitih predpisih in predhodnih določbah.

Noben denar se ne sme ne sprejeti ne izdati, dokler se ne vpiše v dnevnik šolske blagajne.

Vsako listino o izdajanju morata poveriti predsednik šolskega odbora kot odgovorni oreditelj naredbe in upravitelj šole. Za te posle daje šolski odbor blagajniku nagrado, ki se vsako leto določuje v proračunu. Po preteku enega šolskega leta, najkasneje v enem mesecu, je blagajnik dolžan sestaviti letne račune za to leto in jih dati v pregled šolskemu odboru.

Čl. 151. Politična občina je dolžna koncem vsakega meseca dati blagajniku šolskega odbora na ime vzdrževanja šole sorazmerni del, ki pripada po šolskemu proračunu od vseh svojih dohodkov.

Čl. 152. Blagajno ne more voditi ne predsednik odbora, ne voditelj šole.

Čl. 153. Natančnejše odredbe o sestavljanju, odobrenju in izvrševanju šolskega proračuna in o pregledovanju šolskih računov bo predpisal minister prosvete v sporazumu s finančnim ministrom.

Čl. 154. Poslovodja sestavlja zapisnike odborovih sej, sklepe, listine in drugo, vodi vse spisovanje v sporazumu in s podpisom predsednikovim, pomaga predsedniku v izvrševanju dolžnosti in čuva odborov arhiv.

Za delo v odboru prejema poslovodja nagrado, ki se vsako leto določi v šolskem proračunu.

Čl. 155. Šolski odbor ima svoj poseben poslovnik, upravo, arhiv in pečatnik, ki ga uporablja predsednik odbora ali njegov namestnik. Arhiv hrani v šolski ali občinski pisarni, kjer se vrše seje.

Čl. 156. Za zanemarjanje predpisanih dolžnosti more predsednika, blagajnika in vse odbornike z denarno kaznijo: okrajna prosvetna oblast od 20 do 100 Din; oblastna prosvetna oblast od 100 do 200 Din; prosvetni minister od 200 do 600 Din v korist šolske blagajne.

Proti kazni okrajnega šolskega nadzornika in prosvetnega nadzornika se je mogoče pritožiti na prosvetnega ministra v 15 dneh.

Kazni izvršuje pristojna upravna oblast najkasneje v 30 dneh od prejema akta.

Čl. 157. Vse dopisovanje šolskega odbora, kakor tudi upravitelja s šolskimi in vsemi drugimi oblastmi in predstojništvi, velja za službeno ter je poštnine in taks prosto.

6. Oblastni šolski odbor.

Čl. 158. Vsaka oblast ima svoj oblastni šolski odbor, katerega tvorijo:

Veliki župan ali njegov namestnik; prosvetni nadzornik ali njegov namestnik; oblastni šolski nadzornik; rektor višje pedagoške šole, ako je šola na ozemlju prosvetne oblasti; po en upravitelj učiteljišča, ravnatelj srednje šole, upravitelj meščanske šole in upravitelj osnovne šole iz kraja ali oblasti, katere imenuje minister prosvete; predsednik krajevne politične občine ali njegov namestnik; en zdravnik (oblastni sanitetni referent); en inženjer (oblastni tehnični referent); en uradnik finančne uprave, ki ga določi finančni minister; dva okrajna šolska nadzornika in dva učitelja osnovnih šol iz oblasti, ki jih izbere oblastni nadzorniški svet in iz vsakega okraja v oblasti po en ugleden državljan, koje izvoli oblastna skupščina po načelu proporcijonalnega postopanja. Vsem izvoljenim in imenovanim članom traja mandat tri leta.

O sestavi in o vsaki spremembi v oblastnem šolskem odboru je oblastna prosvetna oblast dolžna obveščati ministra prosvete.

Čl. 159. Predsednik oblastnega šolskega odbora je veliki župan , a podpredsednik je oblastni prosvetni nadzornik.

Odbor ima svojega poslovodjo — tajnika, ki ga sam izvoli, bodisi izmed svojih članov, bodisi izmed oseb izven odbora. V tem slučaju mora biti voljena oseba iz prosvetne stroke, v prvi vrsti učitelj, ki je postal nesposoben za delo v šoli.

Poslovodja prejema nagrado iz blagajne oblastnega šolskega odbora, ki se vstavi v vsakoletni proračun.

Učitelji, izvoljeni za poslovodje, nimajo pravice do nagrad, pač pa se oproste pouka.

Čl. 160. Predsednik sklicuje seje po potrebi, in skrbi, da se izvršujejo odborovi sklepi. Seje se vrše na sedežu oblastne uprave. Člani se pozivljejo pismeno, a istočasno se jim dostavlja dnevni red

Sklepi so polnomočni, kadar je navzočih več nego polovica celokupnega števila članov, odloča pa se z navadno večino glasov.

Seja se mora sklicati v roku petnajstih dni, ako to zahteva najmanj pet članov odbora vzajemno ali pa vsak zase.

Vsi povabljeni člani morajo priti k seji, ali pa opravičiti odsotnost.

Seje se ne morejo zaključiti dokler ni izčrpan dnevni red.

Čl. 161. Dolžnosti oblastnega šolskega odbora so:

1. Da v vsakem pogledu z nasveti in delom pomaga prosvetnim oblastem v pospeševanju pouka in izobraževanju naroda.

2. da dela za ustanavljanje novih šol, kjer jih še ni; skrbi za izdelavo in odobrenje načrtov za šolske zgradbe in stanovanja po potrebah in terenskih razmerah;

3. dela na to, da se po vsej oblasti stare, nepredpisne, nezdrave in tesne šolske zgradbe razširijo in popravijo ali pa popolnoma nadomestijo z novimi;

4. da podpira širjenje pismenosti v starejšem naraščaju, ki je zamudil dobo zadnjega šolanja;

5. da moralno in materijalno podpira otvarjanje šolskih postaj in začasnih šol in tečajev v krajih, kjer ni šole, in da daje učiteljem nagrade iz svojih sredstev;

6. da skrbi za ustanavljanje, otvarjanje in vzdržavanje oblastnih šol za slabotno, nerazvito in nenormalno deco;

7. da materijalno podpira učiteljske tečaje, ki se otvarjajo radi izpopolnitve in spoznanja s pedagoško-poučnimi novinami;

8. da materijalno in moralno podpira potovanja učiteljev in učencev v svrho spoznavanja naroda in domovine;

9. da skrbi za ustanovitev in povečanje stalnega oblastnega šolskega fonda za pospeševanje prosvete v vsej oblasti;

10. da pravočasno sestavi in predloži pristojni oblasti v odobrenje svoj letni proračun prejemkov in izdatkov ter da se po njem ravna.

11. da upravlja tudi ostalo imovino, zapuščino, volila, fonde, dohodke od kazni, nepremično imetje itd.;

12. da pazi, da šolske občine in njih odbori točno izvršujejo svoje dolžnosti;

13. da pregleduje in odobruje letne proračune za vzdržavanje posameznih šol ter da jih dostavlja ministrstvu prosvete;

14. da ima v evidenci vse krajevne šolske fonde in ostalo imetje ter da nadzoruje njihovo upravljanje;

15. da poravnava spore radi razdelitve šolskega imetja v slučaju odcepitve nove šolske občine;

16. da podpira in olajšuje nabavljanje posebnega šolskega materijala, učil, knjig itd.;

17. da skrbi, da je v oblasti vedno dovolj odobrenih in predpisanih šolskih knjig, pisalnega in risalnega orodja itd.;

18. da predlaga ministrstvu prosvete vse, kar bi bilo potrebno v oblasti v pospeševanje pouka in prosvete

Čl. 162. Oblastni šolski odbor ima svojo blagajno, ki jo upravlja po proračunu in zakonskem predpisu en blagajnik oblastno finančne uprave, ki ga določi minister financ v sporazumu z ministrom prosvete.

Čl. 163. Oblastni šolski odbor ima svoj posebni poslovnik in arhiv, pečat in vse potrebne pisarniške stvari.

Vse dopisovanje se vodi s podpisom predsednika ali podpredsednika, ako je predsednik odsoten ali zadržan. Arhiv se hrani v poslopju oblastno prosvetne oblasti. Upravlja ga poslovodja.

Čl. 164. Člani oblastnega šolskega odbora, ki živijo izven kraja, imajo za časa sej in potovanja pravico do odškodnine po zakonu o dnevnicah in potnini višjih uradnikov, a dnevnice vsi, kar se mora osigurati z oblastnim budžetom.

Čl. 165. Vsa korespodenca oblastnih šolskih odborov je službena ter prosta taks in poštnine.

IX. POSVETOVALNI ŠOLSKI ORGANI.

1. Učiteljski sveti (zbori).

Čl. 166. Vsi učitelji ene šole s svojim upraviteljem tvorijo učiteljski zbor (svet) te šole.

Učiteljski zbor ima seje vsak drugi mesec, a po potrebi tudi bolj pogostoma.

Seje sklicuje in vodi upravitelj (upraviteljica) šole.

Poslovodjo voli zbor iz svoje srede.

Odloča se z večino glasov.

Udeležba pri sejah je obvezna.

Čl. 167. Učiteljski zbor opravlja naslednje posle:

1. Razgovarja se o enakem postopanju vseh učiteljev z ozirom na vzgojo šolskih otrok in o vzdrževanju reda v šoli in izven nje;

2. posvetuje se o pravilnem postopanju pri predavanjih in o vzdrževanju zveze in enotnosti v pouku, kakor v enem, tako v vseh razredih;

3. posvetuje se in sklepa o prirejanju šolskih izletov, tekem, šolskih svečanosti, zabav itd.

4.predlaga nabavo potrebnih učnih sredstev, oprave itd.

5. predlaga učence za nagrado na koncu šolskega leta;

6. izbira in predlaga uboge in dobre učence, ki jih je treba podpirati iz šolskega fonda ali iz drugih zbirk;

7. razvršča po razredih knjige in šolsko pripravo, imajoč pri tem v razpregledu število ubogih učencev v razredu;

8. skrbi s šolskim odborom za ureditev šolskih fondov in ostalega imetja in njega povečanje;

9. skrbi za napredek svoje šole in njen ugled;

10. priroja roditeljske sestanke (večere) v šoli zaradi tesnejših vezi med šolo in domom.

Čl. 168. O vseh važnejših sklepih učiteljskega zbora obvešča upravitelj okraj.šolskega nadzornika.

2. Okrajni učiteljski zbor (svet).

Čl. 169. Vsi učitelji državnih osnovnih šol v enem šolskem okraju tvorijo okrajni učiteljski zbor. V velikih mestih, kjer sta po 2 ali več nadzornikov, vsi učitelji brez ozira na število šolskih nadzornikov tvorijo samo en učiteljski zbor (svet).

Čl. 170. Okrajni učiteljski zbor se redno sestane enkrat na leto, v času, ko šole po zakonu ne delujejo.

Toda, kadar se pokaže nujna potreba, se more po odobrenju ministra prosvete vršiti tudi izredni zbor v kateremkoli času leta.

Zbor sklicuje šolski nadzornik, kjer jih je več, najstarejši.

Zbor izvoli iz svoje srede tudi dva poslovodja, ki vodita zapisnik o delu in sestavljata zapisnik o zboru.

Udeležba na zborih je neobvezna.

Sklepa se z večino glasov.

Čl. 171. Okrajni učiteljski zbor opravlja ta dela:

1. pretresa pedagoška vprašanja, ki se tičejo osnovne šole in so postavljena na dnevni red;

2. zaslišava in ocenjuje ugledna predavanja ki jih prirejajo posamezni člani;

3. določa vprašanja za razpravljanje na drugem sestanku in voli poročevalca na njih;

4. posvetuje se in dela na strokovni izpopolnitvi svojih članov;

5. pretresa vprašanja o zaprekah v šolskem delu in o načinu, kako naj se odstranijo;

6. pretresa vprašanja o vzgoji širše okolice in o načinu, kako bi šola močneje vplivala nanjo;

7. posvetuje se o prirejevanju šolskih izletov, tekem in svečanosti v večjem obsegu in o učiteljskih predavanjih za narod;

8. razpravlja o vseh ostalih vprašanjih, ki se tičejo šole in pouka;

9. o vseh sestankih in delu okrajnih učiteljskih zborov predloži šolski nadzornik obširno poročilo oblastni prosvetni oblasti, ta pa ministru prosvete. Obdržavanje učit. zborov (konferenc) je v interesu učiteljstva in šole, zato so občinski šolski odbori dolžni osigurati vožnjo svojim učiteljem

3. Oblastni nadzorniški zbor.

Čl. 172. Prosvetni nadzornik skliče enkrat na leto vse šolske nadzornike svoje oblasti na oblastni nadzorniški zbor zaradi sporazuma o enakomernem delu in postopanju ter pretresanju važnejših načelnih vprašanj, ki se nameščajo na pouk, vzgojo, uredbo šol, učbeniku, učne načrte in vse drugo, kar se tiče vse oblasti. Nadzorstvenemu zboru predseduje prosvetni nadzornik, podpredsednik je oblastni šolski nadzornik, poslovodje se izvolijo. Sklepe nadzorniškega zbora dostavlja nadzornik ministru prosvete. Ti sklepi imajo kot predlogi značaj nasvetov.

Čl. 173 Člani oblastnega nadzorniškega zbora imajo za čas dela in potovanja dnevnice in potnino kakor ostali uradniki, kadar potujejo v službenem poslu.

4. Zbor za osnovni pouk in narodno izobrazbo.

Čl. 174. Kadarkoli se pokaže potreba in možnost, more minister prosvete sklicati vse prosvetne in oblastne nadzornike na zbor za osnovni pouk in narodno izobrazbo.

Dnevni red za sejo takega zbora določa minister prosvete, bodisi po svoji inicijativi, bodisi na predlog posameznih nadzornikov.

Razen nadzornikov pridejo na ta zbor po položaju: Načelnik oddelka za osnovni pouk in narodno izobrazbo, nadzorniki za učiteljske, meščanske in osnovne šole, referenti oddelka za osnovni pouk in za narodno prosveto.

Sejam predseduje minister prosvete ali pa njegov namestnik.

Člani teh zborov dobivajo potnino in dnevnice iz državne blagajne.

X. RAZMERJE ŠOLE DO DRŽAVLJANOV, RODBINE IN OBČINE.

Čl. 175. Starši učencev so dolžni otroke redno pošiljati v šolo in se informirati o njihovem delu in vedenju v šoli in izven šole.

Starši morajo na poziv upravitelja ali učitelja priti v šolo, bodisi zaradi posebnega obvestila, bodisi na roditeljski sestanek.

Čl. 176. Vsaka šola je dolžna prirejati roditeljske sestanke (zbore), kadarkoli se pokaže potreba, toda najmanj enkrat na leto, v svrho zbliževanja šole in doma in skupnega sodelovanja pri vzgojnem delu.

Po potrebi se posamezni sklepi takih sestankov dostavljajo preko šolskega odbora politični občini in drugim pristojnostim, katerih sodelovanje in pomoč je potrebna.

Čl. 177. Občinsko sodišče je dolžno podpirati osnovno šolo in ji izkazovati pomoč pri vsaki priliki, posebno pa z ozirom na vzgojo in varstvo šolskih otrok izven šole.

Čl. 178. Občinske in državne oblasti morajo na predlog upravitelja šole ali učitelja šolskega odbora, kateregakoli državljana, starše učenčeve ali šolskega nadzornika poklicati na odgovor in vsakega kaznovati;

1. ki nagovarja starše, naj ne pošiljajo otrok v državno šolo, ali ki sam svojih otrok zlohotno ne pošilja v šolo;

2. ki učence uči psovanja in jih odvrača od šole;

3. ki se ne briga za vzgojo svojih otrok;

4. ki kot delodajavec jemlje na delo šolske otroke in jih pravočasno ne pošlje v šolo;

5. ki pred učenci ali pred starši učencev omalovažuje šolo in učiteljski ugled;

6. ki brez dovoljenja pride v šolo v učnem času in ruši šolsko delo in red.

XI. PRIVATNE ŠOLE IN UČENCI.

Čl. 179. Privatne šole se morejo stvarjati samo po odredbah tega zakona.

Čl. 180. Privatna šola se more odobriti pod temi pogoji:

1. da je naloga šole povsem enaka nalogi državnih osnovnih šol, ki je s tem zakonom predpisana;

2. da je materijalno vzdrževanje šole zagotovljeno in da ima država pravico do pregleda in odobrenja proračuna dohodkov in izdatkov;

4. da ima potrebno šolsko opravo in učila in da je vse to v dobrem stanju;

5. da ima šolsko knjižnico izbranih pedagoških in poučnih spisov in časopisov;

6. da se učni načrt in spored ujema z učnim načrtom in sporedom državnih šol te vrste in da so eventuelne razlike jasno poudarjene;

7. da je zadostno število učencev in učenk samo enega plemena in jezika, za katerega se zahteva odobrenje;

8. da se pouk vrši ali v državnem jeziku ali v jeziku enega plemena, kateremu otroci pripadajo;

9. da so učitelji rojeni ali pa prirojeni državljani Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev;

10. da njih šolanje in vse ostale kvalifikacije odgovarjajo kvalifikacijam državnih učiteljev teh šol in da so dovršili šolo v tuzemstvu;

11. da se lastnik privatne šole zaveže dajati vsem učiteljem toliko plačo in vse doklade, kakor in kakoršne prejemajo državni učitelji enakih kvalifikacij in službenih let;

12. da svojim učiteljem in njih rodbinam lastnik preskrbi toliko penzijo v slučaju starosti, onesposobljenja ali smrti, kolikršno država daje svojim;

13. da minister prosvete potrjuje učitelje, ki jih predlaga šolski odbor te šole;

15. da se v teh šolah mora učiti državni jezik

15. da se v teh šolah mora učiti državni jezik in v njem predavati zemljepis in zgodovina Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev;

16. da se tudi nad temi šolami vrši državno nadzorstvo preko istih državnih organov, preko katerih in kakor se vrši nad državnimi šolami, brez kakih zaprek sploh s strani lastnika uprave, učiteljev, ali kateregakoli činitelja.

Vse te odloke o otvorjanju, zatvarjanju in uredbi privatnih šol izdaja minister prosvete.

Čl. 181. V privatnih šolah se končava delo z letnim izpitom.

Izpitu predseduje posebni odposlanec oblastne prosvetne oblasti ali šolski nadzornik dotičnega šolskega okraja.

Za vse izpite plača šola predsedniku dnevnice in potnin po zakonu o službenem potovanju višjih uradnikov.

Izpričevala teh šol so polnoveljavna, ako je na njih zapisan datum izpitov in številka odobrenja šole ako jih je podpisal odposlanec oblastne prosvetne oblasti ali nadzornik kot predsednik in ako so po predpisih taksirana.

XII. PREHODNE ODREDBE.

Čl. 182. Obveznost osemletnega pouka se takoj začne, izvede pa se postopoma po čl. 15. tega zakona.

Čl. 183. Za pripravo vseh vrst učiteljev in drugega osobja, potrebnega za izvrševanje tega zakona, mora minister prosvete po potrebi otvarjati specijalne strokovne šole ali tečaje v tuzemstvu in poslati na državne stroške gojence na priznane šole v inozemstvo v svrho strokovne izobrazbe.

Tečaji ne morejo nadomeščati redne pedagoške naobrazbe, izvzemši tečaje za nezadostno kvalificirane učitelje, katere ta zakon najde v službi.

Čl. 184. Minister prosvete se pooblašča, da predpiše potrebne učne načrte in sporede po zaslišanju glavnega prosvetnega odbora, čigar delokrog se razširja v vprašanjih osnovnega pouka na vse državno ozemlje, dokler ne izide nov zakon o glavnem prosvetnem svetu.

Učitelji, kateri so po prejšnjem zakonu postali nepremestljivi, ostanejo i nadalje nepremakljivi, ako so bili poslednjih pet let ocenjeni s pretežno odlično oceno, a vsi ostali se razvrste z razpisi in odredbah tega zakona.

Čl. 185. Sedanji začasni učitelji in učiteljice osnovnih šol, ki nmajo popolne kvalifikacije za stalne učitelje po tem zakonu, postali bodo stalni ako polože predpisane izpite v roku, ki ga bode odredil minister prosvete; v nasprotnem slučaju bodo razrešeni učiteljskih dolžnosti.

Čl. 186. Sedanje zabavilje, njih pomočnice in učiteljice ženskih ročnih del v osnovnih šolah, ki nimajo popolne kvalifikacije, pa so se zatekle v državno službo, obdrže se še nadalje v službi po potrebi, ako polože predpisane strokovne izpite.

Čl. 187. V onih krajih, kjer šole nimajo stanovanj za učitelje po predpisu tega zakona, jih je dolžna politična občina zgraditi v teku 5 let od dneva, ko stopi ta zakon v veljavo. Za ta čas pa najame občina sama potrebno število stanovanj za učitelje.

Ako se v slučaju spora dožene, da se v kraju ne more dobiti udobno stanovanje v oddaljenih 2 km do šole, oblastna prosvetna oblast more šolo ali dotični oddelek zapreti, dokler se učitelju ne oskrbi stanovanja. Vse to velja i za ostale vrste šolskih potreb.

Vse spore te vrste obravnava oblastni šolski odbor, a v zadnji stopnji minister prosvete.

Čl. 188. Vse sedanje privatne šole, v kolikor ne odgovarjajo predpisom tega zakona, se odpravijo, a mesto njih se otvorijo državne šole, ako jih ni v kraju.

Čl. 189. Pooblašča se minister prosvete, da odredi položaj vsem onim učiteljem, ki niso posebno navedeni v tem zakonu, pa so bili v državni službi, ko je stopil zakon v veljavo. Minister jih more po njihovih kvalifikacijah in državnih potrebah obdržati v službi, upokojiti ali pa razrešiti učiteljske dolžnosti.

Čl. 190. Sedanji oblastni in okrajni nadzorniki, ki so uspešno delovali kot učitelji najmanj 15 let in kot nadzorniki najmanj 3 leta, in se odlikovali s pedagoškim delom, nastavijo se stalno brez dopolnilnega nadzorniškega izpita, ako jih predlaga glavni prosvetni svet.

Čl. 191. Šolske občine, ki obstoje danes iz več političnih občin, se pretvorijo v vsem po tem zakonu v roku 6 mesecev od dne, ko stopi ta zakon v veljavo.

Čl. 192. Šolska imovina, ki je po prejšnjih zakonih bila pod upravo raznih verskih, odnosno konfesionanih organizacij, se izloči od ostale imovine teh organizacij s tem, da po odredbah tega zakona služi v bodoče samo potrebam šole, kojim je namenjena.

Izločanje te imovine izvrši oblastna prosvetna oblast v sporazumu z zakonitimi predstavniki dotičnih versko-konfesijonalnih organizacij, ki jih odredi ministrstvo vere. V slučaju nesporazuma odloči končno o porazdelitvi ministrstvo prosvete z ministrom vere.

Čl. 193. Vsa tista vprašanja, ki se tičejo osnovne šole, pa niso posebej predvidena, ne opredeljena z odredbami tega zakona, reši minister prosvete po zaslišanju glavnega prosvetnega odbora.

Čl. 194. Ta zakon stopi v veljavo, ko ga podpiše kralj, obvezno moč pa dobi z dnem objave v Službenih novinah. Od tedaj prenehajo vsi dosedanji zakoni, zakonite odredbe, uredbe, razpisi in naredbe v vsej Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se z njim ne ujemajo.

»GEROTH«

pomožni motorji za kolesa, prvovrsten izdelek, dva nova, eden zelo malo rabljen, ugodno naprodaj. — Naslov pove uprava pod št. 3815.

Na udob. poletno stanovanje

se sprejmeta dva višja uradnika ali častnika. Krasna gozdna lega, blizu postaje Drenov grič. - Pisma naj se naslove na: E. GOLOB, Lesno brdo 1, pošta Vrhnika.

KDO HOČE NAJCENEJE ZIDATI?

POZOR! — Nov način zidanja, 30 odst. prihranka, majhne hišice od 20.000 Din kompletno izgotovljene. — Naročajte načrte edino le pri Dragotin Korošec, Rečica ob Paki; pišite po pojasnila, priložite 2.— Din za odgovor. 2960

Z 20.000 Din

pristopim kot sodelujoč družabnik h kakemu dobroidočemu podjetju, najraje železne stroke. - Ponudbe najkasneje v teku 3 dni upravi lista pod »Zmožen«. 3822

Stanovanje

iščem za oktober ali november: 2 sobi itd. - Ponudbe na upravo lista pod »Idealna stranka 1«, kjer je tudi naslov. 3740

Pristni naravni MALINOVEC

z najboljšim sladkorjem vkuhan v steklenicah in sodčkih na drobno in veliko nudi lekarna dr. G. PICCOLI Ljubljana

Ponikluje se

dele koles, automobilov, otroških vozičkov, zdravniške instrumente itd. »BISTRA«, DOMŽALE največji galvanizacijski zavod v S. H. S.

Deklico,

ki zna kuhati, išče LEKARNA BELEZNAJ — ILOK (Srem). 3751

Deklico

za pospravljanje sob in lekarne — išče lekarna BELEZNAJ, ILOK, (Srem).

POZOR, TRGOVCI in GOSTILNIČARJI!

SALAME

poletne (Sommer-salame) po 15 Din, šunkarice po 40 Din razpošiljam od 5 kg naprej po povzetju. Za dobro blago in točno postrežbo jamčim. FRAN GOLOB, mesar in prekajevalec, Ljubljana VII. Jernejeva cesta 47.

Oglejte si

kakovost nogavic po Din 25·—

Vse modne barve

H. Kenda, Ljubljana

Mestni trg št. 17.

50 šivalnih strojev

posamezno ali vse skupaj ter razne krojaške in pisarniške POTREBŠČINE proda po prav nizki ceni zaradi opustitve podjetja KONFEKCIJSKA TOVARNA ODELO, družba z o. z. v Ljubljani, Miklošičeva 36.

Anton Mrak, rač. nadsvetnik v p., javlja, da je njegova iskreno ljubljena in nad vse skrbna hči

Antonija

dne 9. junija 1925 ob tri četrt na 3 popoldne, po dolgem, mučnem trpljenju, mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb drage rajnice bo v četrtek, dne 11. junija 1925 ob pol 3 popoldne iz hiše žalosti, Poljanska cesta 17, na pokopališče pri Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 10. junija 1925.

ZIKA

je najboljša žitna kava!

Ženitna ponudba.

Trgov. naobražen mladenič, 26 let star, blagega značaja, lastnik hiše in nekaj posestva, v ugodnem kraju na deželi, v vrednosti preko 250.000 Din, želi v svrho ženitve spoznati 20 do 24-letno mladenko, neomadeževane preteklosti, blagega značaja, verno, varčno in marljivo, nekoliko izobraženo, ki ima veselje do gospodinjstva in trgovine, katere oče bi bil zmožen porok ali istega dobiti za 60.000 Din posojila, ki bo vknjiženo na omenjeno posestvo ozir. toliko manj, kolikor bi mladenka imela morebitne dote, ki je postranska stvar. Vsled nujnosti zadeve se prosi poslati samo resne ponudbe proti strogi tajnosti, če mogoče s sliko, katera se vrne, upravi »Slovenca« pod šifro »NOVI DOM«. 3810

Suhe gobe l. 1925

Zdravilna zelišča

lapuhovo perje, tršljikovo lubje, srčno moč, spodleskovo seme, arnikovo cvetje, lipovo cvetje, jelenov jezik, beladona perje itd., kupuje

V. H. ROHRMANN

LJUBLJANA

Sv. Petra nasip — za vodo.

Dvokolesa otroški VOZIČKI, pneumatika, znižane cene. Ceniki franko prodaja na obroke. - »TRIBUNA« F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovska cesta 4. 3561

Drva za kurjavo

(odrezki od žage) po zmerni ceni, dokler traja zaloga, se dobe pri Ivanu ŠIŠKA, parketna tovarna - Metelkova ulica 4, Ljubljana. 3359

Najnovejša iznajdba!

Brez kvarjenja blaga kemično snaženje in vsakovrstno barvanje oblek

ANTON BOC, LJUBLJANA

Šelenburgova ul. 6/I, Glince-Vič 48

Zaradi opustitve trgovine prodam izpod dnevne cene

riž in moko

proti gotovini. Vzorci na zahtevo. - Samo resni kupci naj pošljejo pisma na upravo »Slovenca« pod štev. 3786.

Kupijo se bukove, hrastove in kostanjeve - **DOGE** klane in žagane. Proda se 500 litrov BRINOVCA in 3 VRVI za zvonove. Za odgovor 2 Din priložiti pod: »BRINOVEC« na upravo lista. 3789

KUPUJEM vsako količino prima okroglega

orehovega LESA

od 30 cm debeline in 2 m dolžine naprej, lepo in čisto blago. — Cenj. ponudbe je poslati na:

F. PODLIPNIK,

eksport lesa — MARIBOR Tezno 37. Poštni predal 8.

✝

V neizmerni žalosti naznanjamo, da je naš srčno ljubljeni soprog, oče, ljubi brat, bratranec, stric in svak, gospod

Viktor Nagy

po kratki in mučni bolezni, nenadoma preminul. — Pogreb blagega pokojnika bo v četrtek, dne 11. junija 1925, izpred mrtvašnice v državni bolnišnici na pokopališče pri Sv. Križu.

Ljubljana, dne 9. junija 1925.

ŽALUJOČI OSTALI.

Brez posebnega obvestila. Mestni pogrebni zavod.

Potrtim srcem javljamo, da je naša predobra mati, stara mati, tašča in teta, gospa

MARIJA HREN

posestnica na Verdu

danes zjutraj, previdena s tolažili svete vere, v 56. letu starosti, v Bogu zaspala. — Pogreb predrage matere se vrši dne 10. junija 1925 na pokopališče sv. Antona v Verdu ob 6. uri zvečer.

Rajnko mater priporočamo v molitev.

Verd, dne 9. junija 1925.

NACE, JANEZ, FRANCE, KAROL, JAKOB, sinovi. — JELICA roj. MAROLT, sinaha. — ALENČICA, vnukinja.

Tužnim srcem javljamo vest, da je gospod

Viktor Nagy

upravitelj Centralne vnovčevalnice za živo in zaklano živino, d. z o. z.

po kratkem bolehanju nepričakovano preminul. — Pogreb pokojnika se vrši dne 11. junija ob 4. uri pop. izpred mrtvašnice Javne bolnice.

Pokojnika obdržimo kot vestnega, poštenega in marljivega sodruga v najboljšem spominu. Lahka mu zemlja!

Ljubljana, dne 9. junija 1925.

Poslovodstvo Centralne vnovčevalnice za živino, d. z o. z. v Ljubljani.

Naznanjamo vsem sorodnikom in znancem pretresujočo vest, da je naš ljubljeni sin, brat, svak in stric, gospod

Viktor Crobath

danes dopoldne nenadoma preminul.

Truplo se prepelje v Kranj, kjer se položi v četrtek ob pol 6 popoldne k večnemu počitku.

Ljubljana, dne 9. junija 1925.

Žalujoče rodbine:

CROBATH, BEDENK, VUKOJEVIČ, DR. PUŠENJAK.

POZNANO PRVOVRSTNA BREZKONKURENČNA SPECIJALNA

MEHANIČNA DELAVNICA

ZA POPRAVILA VSEH PISALNIH IN RAČ. STROJEV **FRANC BAR** LJUBLJANA CANKARJEVO NABR. ŠT. 5

Penzijonat-restavracija „Slovenec“

Villa Ricca \ Baška na otoku Krku

priporoča svoje lepo urejene in zajamčeno čiste sobe poleg kopališča. // Hrana prvovrstna, kakor tudi najboljša vina. Preskrba s stanovanjem, hrano in kopališko takso za osebo Din 70.— na dan. // Priporočam se z odličnim spoštovanjem

Gabrijel Breznik,

restavrater.

P. n. bančnim zavodom

ter industrijskim podjetjem dobavljamo poslovne knjige itd. po posebnem naročilu v priznano fini izdelavi v najkrajšem času.

Knjigoveznica K. T. D. v LJUBLJANI

Kopitarjeva ulica 6/II.